THEOFRAST DIOS COR.

DE PLANTIS EXOTICIS

Libri Duo

PROSPERI ALPINI

Phylosophi, Medici,

In Gymnasio Patauino medicamentorum simplicium Professoris ordinarij, & Horti Medici Præfecti.

Opus Completum, Editum studio, ac opera ALPINI ALPINI Phylosophi, & Medici, Auctoris filij.

SVPERIORVM PERMISSV, & Priuilegijs.

VENETIIS Apud Io. Guerilium. M.DC.XXVII

ILLVSTRISSIMO

NICOLAO CONTARENO HIERONIMI FILIO

Patritio Veneto.

Domino, ac Patrono suo Colendiss.

ALPINVS ALPINVS S. P. D.

PLantarum legitima cognitio, quantum, in arte medica rectè exercēda, sit necessaria, æquè, ac delectabilis, tibi Illustriss. viro, de hac re, præ cæteris maximè merito, ac in harum cognitione versatissimo, ignotū haud esse scio; si quidem ad rectam medicamentorum compositionem, & ad idoneum compositorum vsum, debet necessario præcedere, simplicium eandem ingredientium cognitio, vt de eorūdem viribus iudicium facere possimus, quod assequi (quis non videt impossibile) nisi simplicium habebimus cognitionem, extrinsecam non tantum, quæ oculis subijcitur, verum & multò magis intrinsecam, ad quam consequendam odor, & sapor primario conducunt, vtrique ad primorum

a 2 &

& fecundarum facultatum indagationem inferuientes; hi, addatur, naturalis fimplicium temperies ex loco contracta, vbi oritur quęlibet ftirps, ideam nobis talem, conftituens, vt hanc perfpectam, de ipfarum qualitatibus, aliquid continuò affirmare poffimus, fi paluftris enim planta (quis ibit inficias) quamuis in actiuis calida refpectù alterius montanæ calidæ itidem, multò minorem vim in illa, quam in hac, excalfacientem, a natura infitam effe, quod non folum de actiuis facultatibus verificatur, verum idem de paffiuis, ab humiditate enim connaturali loci paluftris, dum ibi planta oritur, conftituitur talis eidem temperies, vt femper ficcitas (fi plantæ infit) fic refringatur a patrio folo naturaliter humido; vt in eifdem paffiuis fit multò inferior altera, trahente originem ex ficciore loco, quam tamen plantarum temperiem non poffumus affequi, nifi primum quo nomine planta donetur, difcamus, ad cuius notitiam confequitur cupiditas indagandi locum, vbi viuit, mox fi odorata, vel non, & fi odorata fi benè, vel male oleat, deinde fi amara, acris, dulcis, infipida, acida, & fic ex confequenti omnium, non folum extrinfecus, verum etiam intrinfecus conftituentium formam, & realem quidditatem plantarum, à qua qualitates, à quibus vires, & vfus in medicina nancifcūtur; Quis quæfo in medicamentorum compofitione propofitis intentionibus fatisfaciet, cum accidat fæpè fæpius contrarias effe indicationes, pro varietate materiæ morbificæ, fi oporteat calida frigidis admifcere cum ratione tamen, vt calida facultas à frigiditate alterius non obtundatur, & frigiditas eiufdem in toto à calore non diffipetur, & hæc & illa fecundum intentiones refpondeat, addendo tamen, quod poffit immodicum illius calorem, minuere; quomodo hæc perficientur, nifi fimpliciū facultates optimè calleat,

leat,& quis verè medicus, nisi has optimè possideat; Quid ? nonnè medicamentum quodlibet debet habere (loquor de compositis) tria, vnum quod habeat rationem basis, corrigentis, aliud, adiuuātis tertium, quomodo igitur eligemus; si necesse fuerit medicamētum exsiccans, si exsiccare salsam penitus ignorauerimus ? vel si solum relatione hoc percepe rimus, qua securitate hac vtemur ? nisi per rationē, aut per experientiam, aut propter vtrumque quod est (omnium tutissimum) eiusdem effectum persuasi erimus: si in hac igitur animus operantis est ambiguus, non callens eius qualitatē ratione, aut experientia, (cum tamen salsa omnis, quæ ad vsum, hic defertur, tota ex eodem cælo colligatur) quanto magis nos debebit alterare plātarum vsus, cum nescierimus exactè qualitates, cum eadem planta non solum ob ambientem calidiorem, vel frigidiorem, ob cęli mutationem factā qualitatibus sit diuersa, sed à terra plantarum matre, tanta & talis succedat eiusdem naturalis temperiei mutatio, vt nuperrimè dixerimus, ab ipsa omnino ferè pēdere qualitates plantarum, mediante tamen Sole agente tanquam eius patre, stirpes enim omnes à Sole, & à terra trahunt, & formam & qualitates, supposito semine, à quo habent latētem quandam vim, sibi simile generandi: Absinthium quis negabit, quamuis calidum maiorem nancisci caliditatem, si ex sterili & macro solo ortum traxerit, minorē si in locis frigidis, humiditate refertis, indifferenter tamen absinthio vtentur, vtpotè calido ad omnes morbos frigidos in eodem excessu, cum tamen semper ob diuersitatem sui ortus, sit vel magis vel minus calidum, & sic ex consequenti sæpius accidit, vt vicè iuuandi patientem, vel hoc non assequantur ob debilitatem agētis medicamenti, vel potius ob validiorem eius vim de morbo frigido introducant calidum, sic & pari

ratione

ratione quomodo eligemus adiuuans, & corrigens, si cum debemus corrigere frigiditatem impẽsam medicamenti nesciemus quale medicamentum moderatè calidum addere, vt aliquantulum medicamenti frigidissimi vis refringatur, sic tamen vt secundum intentionem propositam operetur, ne frigiditas ex toto aboleatur; sic & de adiuuantibus, si enim volumus addere aliquid quod inseruiat pro vehiculo medicamẽti ad partes pęnitiores, hoc autem eligere debeamus tenuium partium, quomodo hoc accipiemus, ignorantes, illud, vel hoc medcamentum, id præstare, & qua facultate. His sic stantibus, quis non affirmabit, simplicium cognitionem medico esse necessariam, non solum vt facultates simplicium medicamentorum optimè cognoscat ad eorundem rectum in medicina vsum, sed etiam vt tutò, citò, & fęliciter operetur, ad ægrorum salutem, & ad existimationem, & vtilitatem sibi comparandam. Quid dicam secundario de iucunditate imperceptibili, quam consequitur plantarum cognitio, nonne quisque dum in suo horto varias conspicit plantarũm imagines, quamuis animus sit grauioribus curis implicitus, nonnè ità distrahitur, vt omnium obliuiscatur, & solum circa contemplationem harum versetur, obseruat in specie Acacias, balsamos, cassias, in suo horto virescere, quamuis in solo diuerso à suo naturali & patrio, sic summoperè gaudet, In genere videt omnes stirpes, frutices, arbusculos, arbores ita se bene habere, se in multos propagare, vt putet se supra alios copiosissimũ fore, sicque quadam aura ambitionis (digna tamen) valdè lætatur, Si conspicit in vniuersum florum varietates (non solum bulbaceorum verum & iam iam propositorũ) copiam, pulchritudinem, eximiam magnitudinem, (respectu aliorum eiusdem tamen speciei,) ita oculus eximia voluptate perfruitur

fruitur, ita animus iubilat, vt sit impossibile sic lætantem animum verbis describere; Quid amplius? hæc omnia tibi Illustrissimo viro sunt perspectissima in plantarum cognitione nemini secundo, talis enim ac tanta est in te excellentia vt audeam hosce patris mei labores, sub vmbra protectionis tuæ in lucem promulgare, certus non solum te hos esse amplexandos, ea qua soles benignitate, verũ etsi oportuerit, ipsos a detractorum calumnijs defendẽdos esse, haud dubitans. Paruum igitur hoc munus tibi sacratum, dicatum accipe ad memoriam debitorum patris, & in signum me tibi omnia debere, meritò non solum beneficiorum à patre acceptorum, cuius cum sin hæres obligationis etiam hæres, verum in me corundem multiplicitate, quæ in dies magis, atque magis ita augẽtur, vt beneficiorum acceptorum confusione nesciam pares tibi reddere gratias, quod cum mihi videatur impossibile, animum, qui omnia potest, tibi deuinctissimum offero. Vale.

Venetijs Anno Salutis 1627.

PRO-

PROSPER ALPINVS AD LECTOREM.

CVm per plures annos in quibus Pataui j & in Gymnasio Patauino, & in horto medico ordinariè docui simplicia medicamēta ipsorumq; vires atq; usus medicos, ex varijs locis ab amicis multis cōplures stirpes, raras visuque dignas acceperim præsertimque ex Creta insula a Hieronimo Capello, Senatore, & amplissimo & optimo viro sanè, in omni disciplinarū genere adprimè erudito, maximèque in stirpium cognitione exercitato D.D. meo plurimis nominibus colendissimo: Cuius profectò mortem (obijt enim in Creta insula Prouisor Generalis) ego non absque multis lachrymis ferre potui, quam, omnes stirpium, qui rariorum exoticarum cognitione oblectantur, ægerrimè ferrent, quod vir quidem nobilissimus humanissimusque hic perierit., qui omnibus medicinæ studiosis, atque ijs non minus, qui amœnis viridarijs, rarioribusque plantis delectātur, summa liberalitate semper & Bisantio, quo tempore fuit legatus ad Turcarum regem pro Serenissimo Dominio Veneto, & Creta, innumeras rarioresque plantas mittebat, Ego enim magnam partem Exoticarū plantarum, quas hactenus videre habereque potui, tanti Senatoris optimi, patronique mei maximè excolendi, liberalitati, acceptum referre debeo, à quo longè plures accepissem, ni mors eum vita priuasset, inter alios, qui eo auctore ac fautore innumeras plantas easque & raras & pulcherrimas in ea Insula

videre,

videre, & habere potuit, fuit olim, Ioseph Casa bona Magni Ducis Etruriæ, horti Pisani Præfectus virque in simplicium medicamẽtorum studio maximè versatus, qui in Cretam Insulam tanti Senatoris ex munificentia profectus, totam eam insulam peragratus innumeras plantas abiens secum in Italiam reportauit, quibus Pisanum hortum mirum in modum locupletauit atque exornauit, quarum (vt audio) nunc magna pars adhuc superfit, diligentia Reuerendi fratris Franciscani Francisci Malochij horti illius præsidis. Ex Aegypto etiam olim à Reuerendo Presbitero Palmerio Anconitano, qui à secretis Illustrissimorum Consulum Venetorum, post meum discessum multos annos Cairi mansit, atque à Dominico à Rege chyrurgo, & pharmacopæo Veneto, & ab alijs multis amicis variarum stirpium semina, à quibus terræ commissis plures plantas vidimus. Ex Gallia vero, & ex Anglia ab amicis sæpe complura nobilium plãtarum semina accepi, præsertim ab Excellentissimo philosopho atque Medico Ioanne Moro, olim meo auditori, & amico obseruãdo; Ex Italiæ etiam multis locis frequentissimèque Napoli, à perillustri, & in rerum Naturalium historia doctissimo viro Ferrando Imperato, cui plures profectò plantas raras acceptas refero. Verona vero à doctissimo in simplicium medicamentorum omnium studio maxime versato Ioanne Pona amico plurimum colendo; Sed quid tandem dicam de Illustrissimo viro Patritio Veneto Nicolao Contareno, quem postea cognoui à cuius liberalitate nobilissimarum stirpium exoticarum & semina, & plãtas ipsas per quam raras perbellè etiam quasdam delineatas, sæpissimè accipio, quibus hæc mea exoticarum plantarum historia non parum ornamenti accepit. Habet hortum propè oppidum Campi Sancti Petri in quo plantæ & peregrinæ & ex proximis alpibus quam in aliquo alio horto rariores, & pul-

b *chriores*

chriores visuntur, & hoc vnum libens dicam alterum Capellum (cuius nunc meminimus) ipsum in stirpium cognitione euasurum. At quid etiam dicam de nostris ijs proximis montibus? præsertimque Tridentinis, Bellunensibus, Feltrensibus, Taurisinis, Bassanensibus, atque de Vicentinis? An non exinde stirpes sæpè accepimus pulcherrimas? dignas profectò, vt in cultioribus hortis summo studio, & custodiantur, & viuant. Itaque cum (vt dixi) ex multis locis, multas exoticas plantas amicorum multorum liberalitate varijs temporibus acceperim, iucundissimum, vtilissimumque, medicinæ studiosis, atque alijs qui rariorum plantarum studio delectantur forè existimaui si hascè omnes in hoc opere scribendo complecterer, atque de ijs accuratius agerem.

Patauij Anno Salutis 1614. *Vigesimatertia Mensis Martij.*

ALPI-

ALPINVS ALPINVS BENIGNO LECTORI.

HOsce labores, in præsenti solum in lucem editos benigno vultu accipito, Candide Lector, prius enim grauioribus curis implicitus, numquam potui, ad quandam ordinis perfectionem eosdem perducere; præterquam, quod & deerant quædam stirpes delineandæ, quas temporis progressu, opportunitate inuenta, propria mea manu delineatas adiunxi, vt opus esset omnibus numeris (ab auctore statutis) absolutum; Nunc interim legas, ea vultus hilaritate, qua animi ardenti promptitudine, auctor pro tui delectatione, vtilitateque has omnes stirpes descripsit, & delineandas curauit; Sciens satis eum fecisse, qui fecit quod potuit. Valeas

Venetijs Anno Salutis 1627. Mensis vero Iulij die 6.

INDEX CAPITVM

Quæ in libris Proſperi Alpini de Plantis Exoticis continentur.

CAPITA LIBRI PRIMI.

De

De

CAPITA LIBRI SECVNDI.

De

FINIS.

Lauro Syluestri Cretica.

Aibor

PROSPERI ALPINI
DE PLANTIS EXOTICIS.

Liber Primus.

De Lauro Sylueſtri Cretica. Cap. I.

ARbor naſcitur in montanis Cretæ inſulę pumila, fruticoſa, ferens virgas oblongas, graciles, nigro Cortice obductas, denſis veluti nodulis inæqualiter vtrinque, & in medio poſitis, infectas, ligno albo, duro, ferèque guſtù inſipido præditus, vtrinque ramulos producentes breues, virgis planè ſimiles, at graciliores, in quorum cacuminibus ſpectantur folia Lauri Sylueſtris figura, colore, craſſitie, atq; duritie, ſimilia, ſed paulò minora, inacutumq; deſinentia, pediculis breuibus inhęrentia, numero quinque, aut ſex, aut plura etiam ſimul in ramulorũ cymis inordinatim poſita, ferè omnino inodora, linguam excalefacientia, cum leui adſtrictione. Singuli vero ramuli habent vnũ, aut duos, aut tres breuiſſimos cauliculos, ſubtiles, duros, lignoſos, tribus, vel quinque pediculis paruiſſimis, prępditos, ſingulis fructum rotundũ ferentibus, piperis magnitudine, in tres partes latyridis modo diſectum, cortice tenui, ruffo, veſtitum, cuius quælibet pars continet ſemen albicans, oblongum, magnitudine, & figura tritico valde ſimile, ſubſtãtia fragili, non expers odoris granis, guſtù amareſcẽs, atque linguam excalfaciens. Fructus quilibet, tria ex his ſeminibus continebat, & fructibus latyridis, figura, & magnitudine non diſſimilis erat. Hãc arborem, (quod & virgarum figura, longitudine, gracilitate, coloreque, & folijs, & quadantenus etiam fructibus, cum lauro tino ſimilitudinem haberet) laurum tinum, ſeu ſylueſtrem, meritò vocandũ, duximus: quod nomen retinebimus, quoad veriùs nobis illuxerit. Nulli vſus ad Medicinam in hac arbore cogniti ſunt, fructus tamen & ſapore ſub amareſcente, linguãque excalfaciente, & ex leui aſtrictione, erunt calidi atque ſicci ſupra primum exceſſum, iudicandi, habereque ipſos vim roborandi, detergẽdi, atq; meatus ab infarctù, liberandi, non erit dubitandum.

Cerasus Idea.

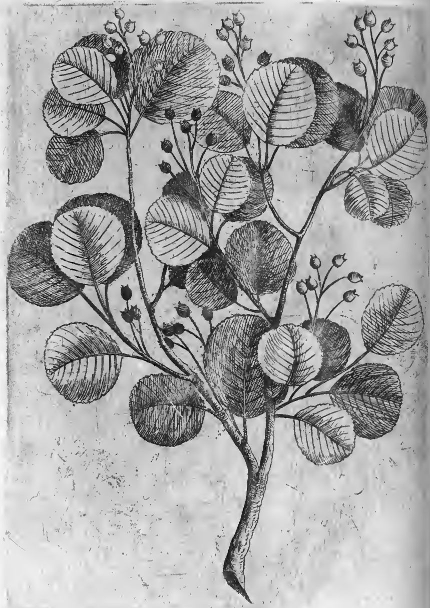
Nascitur

De Cerafo Idea. Cap. II.

NAfcitur in Ida Monte Cretæ infulæ, arbor frutico-fa, cuius ramos plures exinde accepimus, quę habet, virgas graciles, nigras, rotundas, Ligno duro albo, inodoro, linguam fubexcal faciente, in quibus non æqualibus fpatijs, exeunt folia oblonga in rotundum inclinantia, nigrefcentia, dura, circumcrenata, intus fuluefcentia, exteriùs candicantia, Agrifolij folijs quadantenus, & magnitudine, & figura fimilia, fed minus dura, aut bina fimul, aut trina, aut quaterna fuis petiolis inhærentia, furfum acta. E quibus pediculi longi, in plures alios quippè in feptem, vel in nouem, vel in plures etiam diuifi exeunt, in quorum apicibus flores albi (vt audiuimus) Cerafis fimiles fiunt, à quibus fructus parui, ob longi, cum maturefcunt rubefcentes, & ficcati nigrefcentes, fabę magnitudine, gustui fuaues, (fed ficcati duri, lignofique euadunt) finguli fingulis pediculis fuccedunt. In horum verò extremo, veluti vmbilicus cernitur, quadam alba lanugine tomentofa obductus. Hi fructus corymborum modo, decem vfque fimul fuis longis pediculis coniuncti fpectantur. Nobis vifum eft, hanc ftirpē, ad Cerafum Theophrafti, nō parum accedere; Inde nos haud iniuria, Cerafum Ideam nominandam duximus, quod in Monte Ida familiariùs nafcatur. Fortaſsè erit Agriomelta Petri Bellonij, quam in Cretæ montibus fe offendiffe fcribit: quamquam à Græcis Codomalos appellari fubdidit. Itaque hanc arborem Cerafum Ideam vocauimus Agrifolij folio, & quod Cerafo fimilis vifa fit in multis, & quod in Ida nafcatur, & quod folia habeat Agrifolij folio, fimilia, hoc excepto quoniam funt Agrifolio minus dura, minufq; aculeata. De iftius arboris vfibus, vel etiam ad medendum nihil certi accepimus.

In 1. lib. itin. obfer ca. 17.

Chameceraſus Idea.

Altera

De Chamecerasо Idea. Cap. III.

ALtera in Idæ Monte arbor nascitur longè humilior ac fructicosior Ceraso Ideæ proxima, ramis gracilioribus, breuioribus, colore Cerasi Ideæ, in quibus eodem modo, quo in Ceraso, folia exeunt inordinatis interuallis ad rotundum inclinantia, parum in extremis crenata simul suis petiolis, aut terna, aut quaterna, aut quina adhærentia, sursum acta, Ideæ cerasi folijs minora, subtiliora, minus dura, non ita crenata, neq. intus ita fulua, & exteriùs non ita albicantia. Cum ipsis simul exeunt frequentes pediculi subtiles, in plures alios diuisi, flores ferè racematim in Cacuminibus habentes, quibus fructus Ideæ Cerasi fructibus similes, parui, rotundi, rubri in nigrum inclinantes, in extremo quidquiam tomentosi albi habentes, minores tamen, mirti fructibus, & magnitudine, & figura proximi, ex ijs non dubitauimus hanc quoq. stirpem Chamecerasum Ideæ nominare, quod priori similis sit, & quod in Idæ Monte & ipsa proueniat. Fructusq. maturi vt Cerasa à pastoribus eduntur. Hæc fortasse planta erit Myrtomelis à Gesnero vocata, atque vitis Idea, quam C. Clusius pro viti Idea tertia in 1. libro rariorum plantarum, proposuit. At nullis notis ad vitem Ideam quam expressit Theoprastus accedere videtur. Ramos complures accepimus ab amico ex Creta, qui scripsit esse par uam, pumilamuè arborem Ceraso similem in Monte Ideo nascentem, fructusq. esse esculentos, & ijs pastores libentiùs vesci. De vsibus verò ad medicinam nihil nos deprehendimus.

Cap. 40.

In lib. 3. de hist. plant. ca. 17.

Adrachni, ſeu Portulaca Theophraſti.

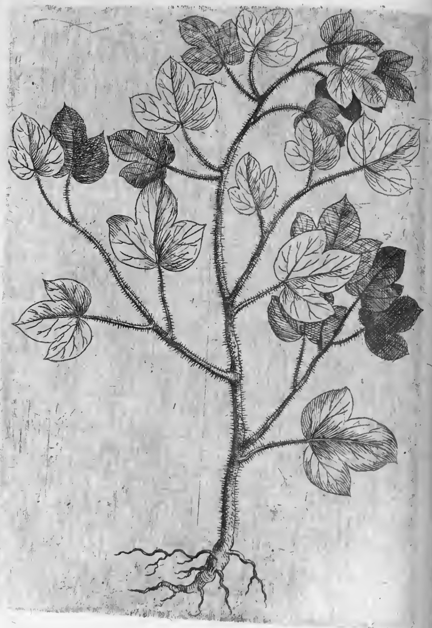
Pro por-

De Adrachni, siue Portulaca Theophrasti.
Cap. IV.

PRo portulaca arbore ramus ad me missus est sine floribus atq; sine fructibus, folijs densis, circumquaque stipatis, oblongis, extremis in acutum desinentibus, perpetuò virentibus quorum superius folia in germine posita arbuto similia sunt, licet latiora, inferius verò adnata longe latiora apparent, vnde in rotunditatem etiam vertuntur, hæc interna parte nigrescunt, externa albicant, carnosa sunt, & dura, duris longisq; & crassis pediculis inhærentia sursum acta non serrata. Ramus vero hisce folijs præditus ac vndique stipatus cubito longus est, digiti minoris crassitie, cuius cortex cum læuore rubet, ac splendet, perinde ac coralij, quasi ramus esse videatur, perpetuaq. fronde est. Lignum verò colore albicat, durum, alicuius coloris obscurissimi non expers, & obscurè subcalefaciens linguam. Non dubito arborem esse Adrachnim, siuè Portulacam Theophrasti (quam arborem Petrus Bellonius in Syria offendit) præsertimque cum folia sint arbuto, similia, audierimq. ferre fructum arbuti. Carolus Clusius in 1. libro rariorum plantarũ historiæ ex Honorio Bello expressit iconem habentem etiam fructus arbuto similes, at non potui non mirari in ea imagine ramum fructus habentem, & folijs nimis rarum videri, & folia etiam aliquantum arbuti folio dissimilia, quæ fortasse in ramis fructus habẽtibus, ita mutari oportebit. De Adrachni Plinius scribit, habere folia arbuti, atq. fructum, vnde hic noster ramus poterit esse Adrachnis, siue Portulaca.

Cap. 31.

Acer Cretica.

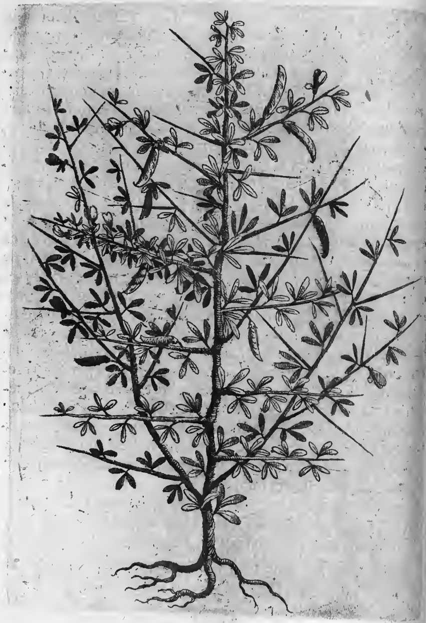

De Acere Cretica. Cap. V.

PLantam accepi cubitalem, quæ folia habebat hederæ helicis tenuia mollia, dilutè virescentia pediculis, longis, subtilibus, inhærentia, quæ in cymis caulium vtrinq. à breui caudice crasso, rotundo, viridi colore rubescente ad summum numero quatuor spectãtur simul ferè copulata. Internum vnicum folium cum suo longo pediculo visitur, aliquando geminum simul, geminis pediculis aliquando tria, atq. ad summum, vt dictum est quatuor. Caudex ramiq. omnes pilis albis infecti sunt. Radice nititur breui, tenui, & tota planta cum caudicibus, & ramis molli substantia constat, totaq. inodora atq. insipida visa est: eam sine floribus & fructibus accepimus, nihilominus, vt coniecimus, hæc arbor ad acerem accedere videtur, atq. ad eã præsertim, quam Dalecampius Monspeliensem appellauit, de qua ita habet. Acer Monspeliense, arbor est mediocriter procera, ramis satis explicatis, cortice quodam modo purpurascẽte, folio aceri vulgari, simili, in tres tantum cuspides siue angulos diuiso, crasso, venoso, ex longo pediculo pendente paribus interuallis vtrinque sito fructũ gemino, membranulis duabus cohærentibus, alis muscarum similibus, procul dubio crediderim descriptam à nobis hanc arborem ad acer Monspeliense accedere. At esse ex recenter nactis. Hoc vnum est, hanc nasci in Montanis illiusce Insulæ, quam etiam citra nomen, amicus ad nos miserat. Nullum vsum habere ad medicinam deprehendi. Tota planta præter modicam astrictionem ferè ex toto insipida est, atq. inodora.

In lib. I. hist. omnium plant. c. 28.

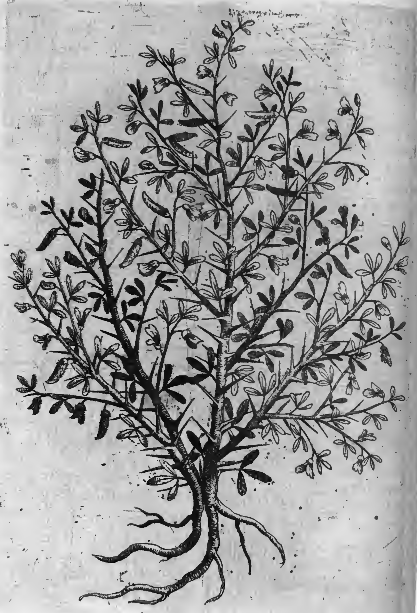
Acacia ſecunda.

De Acacia ſecunda. Cap. VI.

NAſcitur in Creta Inſula, in Zacyntho, atque in aliis locis Orientis, plãta, quæ, Acaciam ſecundam Dioſcoridis, nullis reclamantibus notis, refert. Eſt enim hæc, frutex arboreſcens, tricubitalis, & amplior, caule recto, longo, non multum craſſo, cortice læui, viridis coloris ſaturati, ſpinis multis, vt in aſpalatho ſecundo, ſed rarioribus, vtrinque armato. Etenim ſpinæ ex caudice longæ, duræ rectę procedunt, rutæ foliis ternis ſimul poſitis contectæ; ramuli verò ex caudice ſurſum feruntur, cum foliis, floribus, & paruis filiquis, ſemina parua, rotunda, lata, dura, flaueſcentia, continentibus geniſtæ ſimilibus. Radix radici aſpalathi ſimilis exiſtit. Etſi hæc planta in multis, cum Aſpalatho ſecundo conueni re videatur, tamen ab ipſo, ſpecie, diſtinguitur. Namq. Aſpalathus ſpinis horret denſioribus, durioribus, albicantibus nudis foliis, Acacia vero ſpinas habet rariores, foliis veſtitas. Rurſus in aſpalatho folia, flores, & ſiliquæ, acaciæ ſecundæ folijs, floribus, atq. ſiliquis ſimiles cernuntur, quæ tamen omnia in acacia longè maiora apparent, totaq. planta ligno conſtat molliori, & magis fragili, quam in aſpalatho, cum eius lignũ durum ſit, neutiquamq. fragile. Folia, & ſiliquæ acaciæ refrigerant, ſiccant, cum non læui adſtrictione, quibus eoſdem vſus in medicina habuit, quos de prima acacia Dioſcorides expreſſit, ſcilicet ad repellendum atq. ad cohibendum, quodcũque profluuium, vel ſanguinis, vel excrementorum ſit, ſunt tamen aeacia prima longe inefficaciora. Itaque ad fluxum ſanguinis ex naribus firmandũ, ſuccus foliorum, & ſiliquarũ viridium fronti, & temporibus adhibitus, vel intra nares inditus, maximè valet, & ad ſputum ſanguinis, & ad dyſenteriam, ad menſiumq. abundantiam cohibendam, vel per os aſſumptus, vel cliſteribus, & peſſariis in pudendum inditis.

Aſpalathus ſecundus.

De Aspalatho secundo. Cap. VII.

NOs aliàs vidimus in loco propè Cretam ciuitatem Fraschia vocato, penes portum, complures aspalathi secūdi stirpes, sponte natas, bicubitales, quæ ramis, nō vt in fructicibus, sed vt in arboribus ligno sis duris, densis, spinis albis, duris, crebris, dēsisuè armatis, cōstabant, lignū est album durissimum, & in medio nigrescit, odoris dum recens, expers. Flores fert luteos genistæ similes, sed minores, suauiter eminus olentes. Etenim eminus flante vento odoris fragrantia sentitur, floribus succedunt exiguæ siliquæ, genistæ vulgaris haud dissimiles, at longè minores, in quibus tria quatuorue semina parua, acaciæ proxima sed multò minora, folia verò paruissima terna simul vni loco in ramis adhærentia: Hæc planta nititur radice crassa, longa, brachiata, dura, dum recens est, quippè quoad siccatur minimè suauiter olens, etsi vel etiam siccata obscurum suffito odorem respiret, sapore insipida. De hac planta Dioscorides ita habet: Aspalathus frutex est surculosus, multis spinis horrens. Optimus est grauis, detracto cortice rubescens, aut in purpuram vergens, odoratus, gustatu amarus, est & alterum genus candidum lignosum sine odore quod deterius habetur: Quibus non videtur dubitandum aspalathi à nobis descriptam plantam esse secundum aspalathum Dioscoridis. Ex seminibus è Creta delatis hæc planta nata est, quæ in locis calidis per hyemem à frigore custodita, multos annos vixit, qualem nos olim apud Horatium Bembum stirpium rariorum egregiè studiosum & eruditum Patauij in horto eiusdem, vidisse meminimus. Istius plantæ, lignū maximèq. radicis modicè calidum est, quod ex læuissimo ipsius amarore coniicitur, siccum verò supra primum excessum, cum læui adstrictione. Quibus præcipuus vsus erit ad partes corporis roborandas, atq. ad fluxiones cohibendas. Quod præstabit puluis ad drachmam ex vino austero epotus, vel decoctum per os assumptum, Ad vlcera quoq. oris, & partium genitalium siccanda, puluis inspersus efficaciter præstabit.

In 1. de mat. me. cap. 23.

Echi-

Echinopoda.

Echino-

De Echinopoda. Cap. VIII.

Echinopoda Grecis vocata planta frutex est, spinosus, cubitalis, & amplior, multis surculis ab vna radice proficiscentibus, refertus; duris & lignosis; colore flauescentibus, & siccatis albicantibus, folijs planè carens perpetuò tempore, spinas multas longas virgæ habent, seu ramulos spinarum instar, & figuræ, qui quoad planta viuit non duri sunt, ea vero mortua, iidem surculi indurantur, & acutæ duræq. spinæ euadunt, quæ æqualibus ferè spaciis trinæ in ordine in ramis simul apparent, plures acutos triangulos, facientes. Planta tota siccata albicat, lignosa, dura, quadantenus aspalatho secundo similis, at eius spinæ sunt multò plures, longiores sursum ferè ex toto actæ, Flores fert paruulos luteos, aspalathi flores æmulantes, sed tamen minores, quibus succedunt techæ paruulæ, figura, triangulæ, quam exigua semina continentes. Mirum est Honorium Bellum Vicentinum, virum alioquin eruditum, scripsisse ad Carolum Clusium, vti ex ipsius epistolis ad ipsum scriptis constat; hanc plantam flores ferre copiosissimos, cum eam paucissimos producere singulis annis viderimus, in aliquibus plantis quæ mihi multos annos vixerunt. Neque Petrus Bellonius qui hanc plantam aspalatho secundo quadantenus similem fecerit videtur reprehendendus, cum ipsa & spinis, & floribus, & siliquis atq. toto frutice, ac ligno ab eo aspalatho non videatur dissimilis. Aliqui existimarunt ipsam quod foliis careat, & floribus, & siliquis ad spartium Dioscoridis accedere, eòq. magis, quoniam viuens, eius surculi sint tractabiles. Quod an sit verum nollo in præsentia deliberare, aliis lubens iudicium remittens. Nascitur hæc planta in Creta insula, non in montanis, quia frigora non patitur: Vnde apud nos ex seminibus orta hyeme ni in calidis locis à frigore tueatur, exarescit. Lignum aliquantulum amarescit non absque odore etiam grato, quibus, hominibus amicam esse, coniicitur, viribus atq. vsibus ad medicinam ab aspalatho secundo, non differens.

Colu-

Colutea Scorpioide odorata.

De Colutea Scorpioide odorata. Cap. IX.

PVlcherrimus frutex naſcitur, & hic in Creta Inſula totus argenteo colore, qui creſcit cubitali altitudine, & ampliori, folia fert, flores, atq. ſiliquas vulgaris Coluteæ Scorpioidis, ſed in hoc differunt quod foliola in extremo latiora ſunt, pediculuſque vndecim foliis conſtat, quippè quinque vtrinq. atq. vno in pediculi extremo, quæ in extremo ſunt latiora, & coloris quidem argentei: Flores verò etſi colore & figura, ſimiles videantur floribus Coluteæ vulgaris; nihilominus differunt, quia creticæ, odorati ſunt, atq. illius fætent, ſiliquæ verò & albæ, & minores ſũt. Nonnulli ſiliquis ſiue melius tribuunt facultatem purgatoriam, pręſertimq. vomitoriam. De qua facultate quicquã certi non habeo. Vere ineunte hæc planta flores fert, & toto menſe Maio ſiliquę matureſcunt. Stirps eſt frigoris impatiẽs vnde egerrimè hyeme viuit in Italia, niſi ſumma cura cuſtodiatur in locis calidis. Flores ſunt odorati, digerentes cum lęui adſtrictione, vnde non errarent qui meliloti loco iis ad medicinę vſum vterentur. Hanc plantam ſępè nobis ex ſeminibus è Creta delatis natam habuimus, & multos annos cuſtodiuimus, quæ & floruit, & probè ſiliquas produxit, quæ etiã perfectè maturuerunt, itaut ſemina perfectiſſima fierent.

Linum Arboreum .

De Lino Arboreo. Cap. X.

RAmum plantæ Creticæ pro Lino Arboreo accepi, eo nomine forsitan ita vocatum, à floribus, fructibus, atq. seminibus, quæ similia sunt Lini floribus, fructibus, & omnium maxime seminibus quæ magnitudine, figura, & colore sunt vsq. adeò seminibus Lini similia, vt vix discernantur ab ipsis. Planta est arborescens, constans ramis obliquè actis, gracilibus, rotundis, cortice nigris, foliis Lini, sed latioribus, vt ad myrti folia magis accedant, densis, vndiq. ramos, contegentibus. In cacumine producuntur flores, & fructus suis pediculis adhærētes colore flauo, saporeq. valdè amaro. Fructus verò magnitudine cicerum visuntur, atq. quadantenus etiam figura, vel melius Lini fructibus; horum singulus continet quatuor semina, Lini seminibus, omnino similia. Quicquam, de viribus atq. vsibus ad medicinam mihi cognitum non est.

Lycium Creticum.

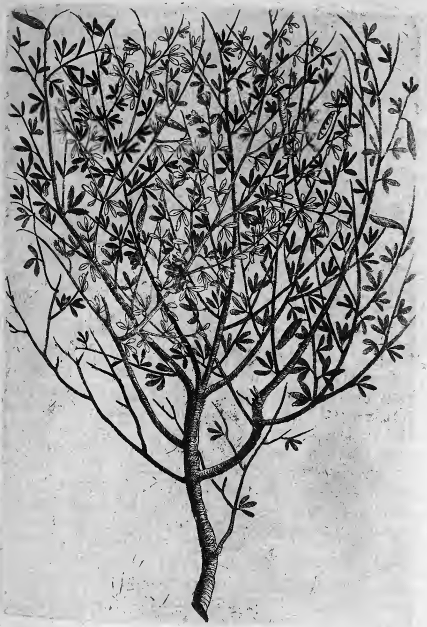
Tametſi

De Lycio Cretico. Cap. XI.

TAmetsi, in libro de Plantis Aegipti duas ſtirpes pro lycio meminerimus, quippè arbores Vzeg, & Ahialid Arabibus vocatas, nihilominus, niſi mea me fallit opinio, hiſce annis proximis mihi aliam lycij plantam ex Creta miſſam, à vero antiquorum lycio non abhorrentem, in montanis illiuſce Inſulæ prouenientem, videre licuit. Hæc arbor parua eſt hominis altitudine ſupra terram elata, ſpinis horrens, foliis buxi, anguſtioribus tamen, quaternis, aut quinis ſimul ramorum partibus eminentioribus, citra pediculos, inhærentibus: igitur caudex habet vtrinque ramos multos, graciles, rotundos, ferè rectos, duros, lignoſos, habentes quaſdam inæqualitates in ipſorum rectitudine, quippè qui habeant breui interuallo, partes quaſdam eminentiores, à quibus ſingulis, tres ſpinæ acutæ, nigræ, duræ, ſimul cum foliis buxeis, ſed tenuioribus exeunt, in quibus flores duo, vel tres à ſuis pediculis pendēt, à quibus defloreſcentibus ſuccedunt vna, duæ, vel ad ſummum tres baccę, ob longæ, nigreſcentes, piperis magnitudine, & rotunditate, ſapore ſtiptico, primò ſubdulci, poſt amareſcente. Radices non vidimus, verum ſi ex iis, vt antiquitus fieri conſueuit, ſuccus eliciatur, lycium vocatus, tantoperè ad medicinæ vſum commendatus, planè ignoro. De eo ſucco, nos in libro de plātis Aegypti ſcripſimus capite de Vzeg, Quod pertinet ad iſtius plantæ facultates, atq. ad vſus medicos procul dubio habebit & hæc planta eaſdem, & vires, & vſus quos antiqui de lycio tradiderunt, cum præſertim, & hæc ſtirps notas veri lycii habeat, & folia, & fructus cum adſtrictione amareſcant, primo enim guſtui ſubdulces apparent, & mox leui ea dulcedine citò reſoluta, amari eſſe ſentiuntur, quæ amaritudo in ipſis remanet modica. Ipſorum eſſentia mixta eſt, ex ſubſtantia tenui, calida, amara, qua calfacit, ſiccat, detergit, ex terrea frigida, & ſicca, qua adſtringit, refrigerat, ſiccat, roborat, meatus claudit: Hinc fit, quod in actiuis qualitatibus mixtione calidæ, & frigidæ ipſius ſubſtantiæ, redduntur, temperati, ſiccāt verò ſupra ſecundum exceſſum

cum adstrictione, vnde mirum non est, si vlceribus, oris, labiorum, aurium, aui, & similium partium medeantur, si caliginem ab oculis amaritudine detergant, atq. etiam Cæliacis, disentericis, cruentisq. reiectionibus, fæminarumq. profluuijs opem ferant, cum per os assumpti, tum intus inditi. Hæc omnia, succus, qui & ex folijs, & ex fructibus, vel ex radicibus, vt voluit Dioscorides, parabitur, præstabit. Quomodo verò sit is parandus, Dioscorides, & alii probè nobis tradiderunt. Lycium à lycia prouincia abundantiùs hanc stirpem producente, dictum est, atq. vt ait Dioscorides Pyxacantha à folijs buxeis, itidem appellatum fuit.

Spartium Creticum.

Planta

De Spartio Cretico. *Cap.* XII.

Planta ex iisdem natalibus ad me delata est procera, densissimè fruticans, bicubitalis, & amplioris altitudinis, surculosa, quippè ramulis à crassis veluti caudicibus rotundis, viridibus, densè maculis paruis albis punctorum alborū modo, infectis, nascentibus longis, subtilibus, sursum rectè actis, flexilibus, rotundis, cortice viridi prædita; Hi deorsum ramulos multos habent vtrinq. inæqualibus interuallis inordinatim positos, & in medio, ramis, folijsq. nudi sunt & postea sursum in cymis densè ramificant. Folia habet aspalathi, seu acaciæ secundæ, & flores, & siliquas. Nomine spartij ad me hæc planta missa est. An verò spartium sit Dioscoridis non auderem affirmare, quando eius spartium, seu genista nō habeat folia, & hæc nostra genista ijs scateat vndiq. in virgis à ramis prouenientibus, etsi virgæ circa medium nudæ sint, neq. virgæ etsi rectę, flexiles videantur, aptæ videntur ad vites vinciendas, Nihilominus, & si hæc nostra planta non erit Spartiū Dioscoridis erit saltem, vel notis accedet ad Spartium quod Mesues ita descripsit. Spartium genista latinis arbor est montana, cuius ramuli desinunt in virgas multas, rectas, flexiles, fractù contumaces, quibus vites, & alia ligantur. Flores habet flauos lunata figura, siliquas phasiolis similes, & semina in his lenti similia, interuallis distincta, quibus liquidò constabit hanc nostram plantam non nihil ad spartium descriptum à Mesue accedere. Neque hæc stirps hactenus ab aliquo cognita fuisse videtur, nisi quis dixerit eam esse quam vulgus genistam aculeatam appellat, quæ expressa est in historia generali plantarum, Negari non potest hanc plantam in multis cum nostro Spartio conuenire, quippè in ramis virgisq. iunceis, in folijs(& si non perpetuò in omni exortu, terna, sed etiā quaterna multis in locis cernantur) in floribus, & siliquis paruis, compressis, & latis, & in semine lenticulæ simili, Nihilominus toto(vt aiunt) cælo, nostrum Spartium differt; primo nostrum Spartium habet ramos, cortice egregiè viridi, pun-

ctis

In lib. 7. puig. c. 29

In lib. 2. cap. 22.

ctis,crebris albis,toto emaculato. Ab his ramis virgæ quæ lõgæ,iunctæ, ſubtiles, flexiles, in altumq. rectè actæ procedunt, id proprij habent, vt in primò ferè exortù, circumquaque alias virgas paruas complures promant,folijs, floribus,& ſiliquis paruis, latiſq. refertas, & circa medium virgarum magno interuallo,nudæ apparent,neq. ramulos, neq. folia, neq. flores,neq. aliud quicquam habentes,circa apicem verò rurſus,multos ſurculos, circumquaq. folijs, floribuſq. ſuo tempore,vel ſiliquis præditos, producentes, qui ordo in ſingulis virgis à ramis exeuntibus, perpetuò obſeruatur, quod nullã aliam plantam facere vidimus,ſemina etiam geniſtæ aculeatę ſcribunt eſſe nigreſcentia, cùm noſtri ſpartii colore ſubruffo, ſpectentur. Quid amplius? cum ſcribant totam plantam illiuſce geniſtæ aculeatæ ſambuci modo fætere, atq. guſtui amaritudinem inducere. Noſtrum vero ſpartium neq. fœtet, neque amarum eſt quin immo ſubdulceſcit cum inſipiditate. Quibus certi reddimur, noſtrum Spartium nõ eſſe geniſtam aculeatam,ſed nouam plantam hactenus omnibus ignotam. Flores, & ſemina vitiæ ſaporem habent ex quo in actiuis, & paſſiuis qualitatibus videtur temperata nihilominus affirmant,& tenera germina,& flores, & ſemina valenter purgare pituitam,& ſeroſos humores,& per ventrem, & per vomitum, quod & ſi ex qualitatibus manifeſtis eam facultatem habere nequeat, id ex occulta facultate à tota (vt aiunt) ſubſtantia proficiſcente habebit.

Spartium Spinosum.

Est &

De Spartio spinoso. Cap. XIII.

ESt & alia planta in Creta nascens Spartio prædicto similis,quę ramos multos nigros habet,à quibus virgæ exeunt,junceæ subtiles,nigrescentes,habẽtes in exortù surculorum, folia, in eodem exortù quina parua tenuia, & ferentes flores plures luteos,paruos,Spartii Cretici similes,à quibus siliquæ paruæ non dissimiles succedunt. Virgæ omnes in cacumine desinũt in spinas,non tamen multum duras, hisque veluti triangulos facientes. Hæc planta veluti eiusdem saporis, & odoris est cum Spartio,ita eiusdem vires habere, credendum est.

Spartium Spinosum alterum.

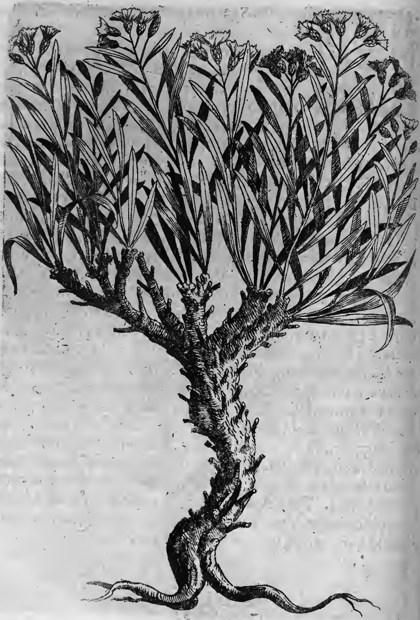
Proximo

De Altero Spartio spinoso. Cap. XIV.

PRoximo.Spartio ſpinoſo, planta ſimilis ad me miſſa eſt, pro thymbra ſpinoſa, quæ tantum abeſt, vt thymbra, ſit, quod ab ea potius in omnibus, præcipuiſq. notis, toto cœlo differens videatur, tymbræ enim, ſeu ſaturegiæ proprium eſt,vt acutum, ſuauemq. odorem reſpiret thymo ſimilem, atq. thymi quoq. ſaporem acrem habeat. Quibus duobus, cum noſtra planta omnino careat, cum & inſipida ſit,& prorſus inodora. Nihilq. mea ſententia erit aliud,quam ſpartii ſpinoſi altera ſpecies: ſiquidem frutex, & ipſa eſt, Spartio non diſſimilis, ramos habens craſſos, rotundos, non leues, ſed aſperos, à quibus virgæ ſurſum rectè feruntur, in ſpinas acutas deſinentes, triangulos veluti multos facientes, Folia duplici ordine in hac planta viſuntur, primum ad exortum ſurculorum,ex ramis ſpartii ſimilia,ſed tenuiora, ex vno exortù, aut trina, aut quatuor,aut quina: ſecundo ordine in virgis rectis vtrinq. crebra viſuntur,tragacanthæ modo vſq. ad apicem ferè virgularum, ſurculorumuè,itaut à foliis ſurculorum,ſpinæ ſuperſint duræ,ſubtiles,admodum acutæ, omneſq. ſurculi in huiuſmodi ſpinas deſinũt, folia verò vtrinq. in ſurculis poſita, ſunt oblonga, parua, extrema acuminata habentia, Spartii ſpinoſi alteri foliis planè ſimilia,aliquantulum maiora tamen. Hæc planta radice nititur longa, craſſa, lignoſa in ſubtiiltatem terminante, in duas, vel tres radices diuiſa. Ab eiuſq. duobus locis quodam interuallo viſuntur, radiculæ, fibroſæ, ſubtiles, ab eodem exortù ſimul plures. Tota planta, & citrà odorem, & citrà ſaporem obſeruatur. Vnde fortè eiuſdem qualitatis, cum altero Spartio ſpinoſo eſſe, iudicandum videtur.

Cyanus

Cyanus Arborescens Longifolia.

Pulcher-

De Cyano arborescente longifolia. Cap. XV.

PVlcherrimus frutex in Cretæ mõtanis nascitur cubitalis altitudinis, & amplioris. Caudice scabro, duro, lignoso, inæquali, aspero, digiti pollicis crassitie, rosmarini coronarii caudici valde simili, à quo quidem circumquaq. ramulorum duorum in eius cortice affixo, quędam fragmenta, seu frusula caudici affixa, quę caudicem adhuc magis scabriorem reddunt. Vnicus hic caudex crassus superius scinditur in tres, quatuoruè ramos, digiti crassitie, nigros, scabros, inæqualis crassitiei, & figuræ, nigros, ramulorum frustulos, crebro, vndiq. spinarum quasi modo affixos. Quilibet verò horum ramorum quatuor in apice alios ramulos producit subtiliores eodem modo scabros, nigros, inæqualesq; quorum singuli itidem promunt surculos rotundos plures, scilicet tres, quatuor, vel quinque graciles, palmum longos, tomentosos, albicantes, crebris foliis, albis, tomentosis, longis, magnitudine figuraq. ad salicis tenuia folia accedentibus, vndiq. circundatis stipatisq. in quorum surculorum cacumine producunt tres, vel quinque, vel septem flores cyani floribus similes, purpurascentes in suis calycibus paruis cyani itidem proximis, à quibus succedunt papi qui in aerem euolant, inter eam papposam mollemq. substantiam continentur semina parua, cyani quam similia, sed minora, & longiora. Hæc est arbuscula fruticosa, vsque ad florum foliorumq. surculos aspectù ferè horrida, nigra, crassitie ramorum inæquali, frustulisq. ramulorum siccorum, spinarum instar armata, & scabra. Ab ea parte vero ex qua surculi foliosi, flores vt dictum est, in suis cymis producentes, prosiliunt, tota est argentea, floribusq; cyani purpurascentibus iucundissimi aspectus. Surculi albi, folia, atq. flores, fructusq. gustum insigni amaritudine afficiunt, cum aliquali adstrictione. Vnde merito quod ea qualitate amara humores crassos extenuet, adprimè detergit, & meatus ab infarctù liberet, vtilissima est ad obstructos, ad ictericos, ad vrinã suppressam, atq. ad menses itidem interceptos, mouendos. Vlceribus sordidis medetur, atq. ad vermes necãdos maximè valẽs.

Cyanus

Cyanus Arborefcens altera, Styracisfolio.

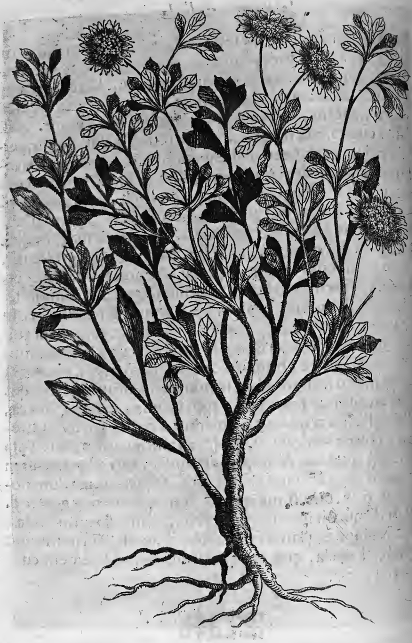

Sequitur,

De Cyano altera arborescente, styracis folio. *Cap.* XVI.

SEquitur, post cyanum arborescentem longifoliam, altera cyani planta, quam exinde ab amico, nomine cyani styracis folio, accepimus. Verèq. folia styracis æmulari, & magnitudine, figura, ex candido colore videntur, & flores cyani floribus similes sunt. Hæc planta cubitalis & bicubitalis est, in orbemq. diffunditur, perpetuò virens, caudicem habens crassum, vt digitus pollex, rotundum inæqualem scabrum, palmum altum à quo exeunt rami quatuor vel quinq. vel plures, rotundi, subtiles semi palmum longi, è quibus germina multa exeunt, quatuor aut quinq. folijs ab eodem exortú simul exeuntia magnitudine atq. figura styracis folio quam similia, interius nigrescentia, atq. exterius cum tomento quodã albicantia, interquæ germina, exit surculus, vel plures, rotundus, gracilis, palmum ferè longus, aliquot folijs paruis raris inæqualiter positus, & in cacumine est veluti corymbus, florum multorum cyani vulgaris magnitudine, atq. figura similium, ab vno exortù simul exeuntium, colore phæniceo, calice verò longiori, quam cyani, squamato, colore albo, in fuluum inclinante, à floribus deflorescentibus remanent pappi veluti ex materia sericea, villosa alba, intra quam continentur semina parua, longa, tenuia, colore albicantia. Flores autem inodores sunt. Tota planta, & inodora, & insipida est, nulliq. vsus ad medicinam hactenus cogniti cuiquam fuerunt. Elegantissima dum floret, visuiq. iucundissima apparet perpetuò virens argenteoq. colore. Prouenit in altissimis precipitijs, inter saxorum rimas. Mihi sæpius hæc planta ex seminibus nata est, plurimumque & per bellè aucta, quæ tamen numquam ad hyemem cura peruenit.

Scabiosa arborea.

Non

De Scabiosa arborea. Cap. XVII.

NOn minoris pulchritudinis, & elegantiæ planta est, quam pro Scabiosa arborescente accepi. Hæc caudici nititur crasso palmo alto albicante, à parua radice diuisa, in tenues radices longas, hinc inde obliquè per terram actas. A Caudice multi caules exeunt, longi, sursum obliquè acti, graciles, in quibus debitis spatijs folia multa, magnitudine, & figura, aizoo cretico arborescenti similia ab eodem exortu simul exeuntia numero aut quinque, aut sex, aut, septem, vel octo, vel denique nouem, tota incana albicantia, & in caulium summitate flores ampli, carnei coloris albicantis magnitudine & figura vulgaris scabiosæ aut, vni, aut, bini, aut, trini, è singulo caule, suis lõgis veluti pediculis, in quos caulis diuiditur, pendentes. Flores inquam, paruuli sunt, densè in capite rotundo cerasi magnitudine, stipati, in quibus semen paruum, rotundumq. cõtinetur, quod satum in Patauino solo, difficulter nascitur, atque multò difficilius, & non nisi cura diligenti, nata planta, conseruatur. Hanc plantam olim Pisis ex horto medicinali accepi à reuerendo fratre, Francisco Malochio franciscano, illiuscè horti præsidi, quæ tamen cum multum in itinere passa fuerit, breui interijt. Hæc stirps tota incana, & alba est, pulcherrimi aspectus, & crescit ad bicubitalem, & ampliorem etiam altitudinem. Inodora est floresq. præsertim, sapore verò subamarescente cùm læui adstrictione gustum afficit, ex quo ipsam esse facultatis detersoriæ, & aperientis constat, calidamq. & siccam primo excessu, vnde ad vlcera conglutinãda, atque in ipsis ad carnem deperditam regenerandam, vtilis erit.

Leucoium Spinosum.

Pulcher-

De Leucoio ſpinoſo Cruciato. Cap. XVIII.

PVlcherrimam elegantiſſimamq. plantã, pro Verbaſco ſpinoſo accepimus, quæ frutex eſt cubitalis, tota albicans, paucis folijs paruis candidis, oblongis in extremo acuminatis, & vtrinq. ſerratis ſimilibus erucæ peregrinæ folijs, quod alii Leucoium Patauinum vocant, ſed longè minoribus, & candidioribus, circum ramos in parte eminentiori poſitis. Surculi vero omnes, ſpinis multis paruis, vtrinq. ordinatim poſitis ſcatent, faciẽtibus veluti cruces innumeras in ſurculorum extremitatibus, à quibus nos hanc plantã, leucoium ſpinoſum cruciatum nominauimus, Flores fert in ſurculorũ cymis luteos leucoij ſimiles, à quibus ſuccedit folliculus ferè rotundus piperis magnitudine continens ſemina nigra, minutiſſima, blactariæ ſimilia. Nihil .n. habet, quod cũ verbaſco conueniat, neq. in planta, neq. in facultatibus, neque .n. folia reſpondent, ſeu conueniunt cum alicuius verbaſci foliis, neq. caules, neq. flores, neq. fructus, multominus nihil adſtrictorię facultatis habet, quæ verbaſci propria videtur. Hæc .n. planta ſapore ſubdulci prædita eſt, ad inſipidum inclinante, cum læuiſſima adſtrictione vnde ad frigidum ſiccum ipſius facultas inclinare videtur. Ad Leucoiũ vero, & foliis, & floribus luteis paruis potius accedere nobis viſa eſt, quo verò nomine Græci eam vocent, haud intelligere hactenus potuimus, neq. multò minus, quæ plãta ſit. Hoc vnum credidimus, hanc omnino antiquis ignotã fuiſſe. Nos itaq. à quadam ſimilitudine quam foliis, & floribus cum leucoijs habet, eam leucoium ſpinoſum cruciatũ, ab innumeris crucibus, quas ſpinæ in cauliculis efficere videntur. Credidi ſæpe hanc eſſe plantam quam Carolus Cluſius, à Iacobo Plateũ iconẽ accepit, eamq. & ipſe leucoium ſpinoſum vocauit. Hæc ſolummodo à noſtra planta differens eſſe videtur, quod nimis ramis rara eſſe apparet, neq. eas cruces innumeras ſpinis facit, quod fortaſſe in ea non obſeruatur, quoniam tenella planta atq. non annoſa extitit. Hanc plantam eſſe quã Galaſtinida, Cretenſes vocant, qua ad ignis vſum, vti familiarius ſolent, & ad fornaces inurendas.

In lib. 3. obſer. c. 7

Caryo-

Caryophylus Sylueatris arboreus.

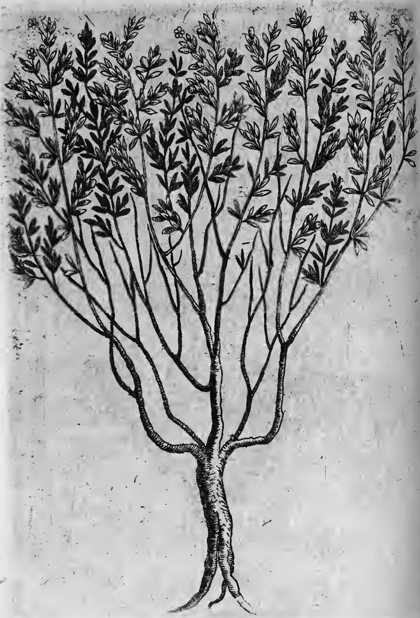

Caryophilus

De Caryophylo arboreo fyluestri. Cap. XIX.

CAryophylus fyluestris quinquefolius nafcitur in montibus cretæ Infulæ bicubitalis, & amplioris altitudinis, caudice duro, longo, digiti craffitie, colore albicante, densè geniculato, à quo rami multi procedunt, obliquè furfum acti, densè geniculati in alios binos, vel trinos, cauliculos, in quibus, multa germina innumeris folijs longis, tenuibus, fyluestris caryophyli fimilibus, ex eodem ortu nafcentibus referta, apparent, inter quæ exeunt cauliculi tenues, flores, caryophylos paruos, odoratos, purpurafcentes in album, quinque folijs conftantes, odoratos, habentes.

Casia Latinorum.

Quid sit

De Casia latinorum. Cap. XX.

QVid sit plāta, cuius imaginem accuratè delineatam subiciemus, nisi ad Casias latinorū, quas Cneori nomine Græci fortasse intellexerunt, accedere dixerimus, planè ignorare fatemur. Elegantissimus tamen frutex est, cuius rami & frondes digni æstimantur, vt ad Coronarū vsum recipiantur. Habet radicem crassam longam in duas scissam, asperam, inæqualem, nigro cortice, ligno albo, duro, quod dentibus tritum nihil odoris respirat, ac ferè primum saporis etiam expers videtur, sed postea linguam acutè excalfacit, cum leui adstrictione. A radice rami multi, crassi, & graciles, rotundi, nigri, tortuosè exeunt, obliquèq. sursum aguntur, atq. ità simul stipati, scopæ modò, densam totam plantā reddunt, qui rami, etsi in plures alios subtiles diuidantur, atq. ab ipsis alii complures surculi exeant, tamen omnes nudi folijs existunt, totaq. planta hæc, maximèq. antiquata, ferè semicubiti vsq. ad altitudinem à terra ascendens, ex toto nuda folijs conspicitur, proindeq ramorum densitate, atq. nigrore, horridum prospectum efficit; supra quam ramorum altitudinem, sequuntur surculi hinc indè ab ijs ramulis prosilientes, semi palmum longi, sursum acti, scoparum modo simul stipati, foliolis candidis, paruis, rotundis, oblongis, in extremū acuminatis, magnitudine, & figura foliorū, vulgaris, seu hortensis saturegiæ, vel thymi Cretici, ita circumdatis, vt ramuli ipsorum nigrescentes, folijs obtuti, numquam appareant, sed surculi omnes ijs pulcherrimis, candidis folijs circumquaq. stipantur, & surculi omnes ferè producunt, alios plures eodē modo folijs; multis, dēsis præditos. In ramulorum cymis extimis, flosculi phænicei coloris paruissimis leucoiis per similes, vt audiuimus suauiter olentes cernūtur: Ab iis fructus rotūdi, oblōgi milij magnitudine albicantes, succedunt; Quibus apparet hāc stirpem, partē superiorem foliosam solummodo habere, & reliquum plantæ & si ramulis densissima sit ex toto foliis nuda, cernitur: Veluti hæc est horridi prospectus, ita

ſuprema iucundiſſimum occulis, ameniſſimumq. intuitum prçbet, ramuli enim ſupremi foliis onuſti floreſcenteſq. elegantiſſimi ſunt, atq. ita vt myrtillæ folia, ab vsù Coronarum non abhorreant. De hac planta denuò repetimus, ni ad Caſiã latinorum Poetarum accedat, nos qualis ſit prorſus ignorare. Quod verò à caſia poetarum, quam Græci Cneori nomine cognouerunt, non abhorreat, vel hoc quidem argumento deprehenditur, quod radicem magnam, craſſam in alias diuiſã habeat, atq. ab ea exeant ramuli multi flexiles, quibus dum virides ſunt, poſſent arbores vinciri, ad ligariuè, ſurculoſq. in ſuprema eius parte ferat, pulcherrimis foliis paruis, oleæ figura, craſſitie, & colore quam ſimilibus, refertiſſimos, floſculiſq. odoratis cymæ vndiq. ſcateant. Quo fortaſsè mirum non ſit, ſi apes his floribus delectentur. Itaq. erit fortaſsè albus Cneorus Theophraſti de quo ita ſcripſit. Caſiæ quoq. duo genera, alia enim candida alia nigra, candidæ folium modo viticis oblongum, figura quodammodo oleagineo ſimile: candida magis ſe humi ſpargit, odorataq. eſt, nigra odorę caret. Radix ambabus, quæ alte deſcendit, grandis, ramiq. permulti, craſſi, ſurculoſi, ab ipſa protinus tellure, aut paulò ſuperius ſparſi, lenti ad modum conſtant, quamobrem hiſce ad colligandum iunci modo vtuntur, Germinant, florētq. poſt Equinoctium, autumni, & multum deniq. temporis florēt. An vero nigra, vel alba ſit hæc noſtra planta dicenda, ignoro, quoniam vti dictũ eſt maiori ex parte, vbi nudata foliis viſitur nigra eſt, & ſuperiori parte candida. Hæc ſunt quæ de hac noſtra credita caſia poetarum dixiſſe voluimus.

In lib. 6. de cauſis plant. ca. 12.

Cha-

Chamedaphnoides Cretica, ideſt Laureola Cretica humilis.

De Chamedaphnoide Cretica, ideſt humili Laureola Cretica. Cap. XXI.

PLantula elegantiſſima in Cretę montanis naſcitur, ſemi palmum alta fruticoſa, quæ nititur radicula gracili, rotunda, alba, breui multis tortuoſitatibus, inflexa, ſapore maxime feruido, diù linguam excalfaciente, ab ipſa duo, vel tres, vel quatuor ſurculi, iuxta radicē torti, oriūtur, graciles, rotundi, colore nigreſcentes, qui in cacumine producunt plures cauliculos breues, qui ſimul cum ſurculis, foliis veſtiuntur copioſis, citra ordinem circumquaque poſitis, ac præ multitudine ſimul ſtipatis, oblongis, in principio tenuibus, in extremo latioribus, rotundioribus, craſſis, duris, intus viridibus, extra albicantibus, ad folia buxi, vel Balſami Alpini maximè accedentia figura, vti dictum eſt, aliquantenus varia, quæ à ſurculis, quibus abſq. pediculo inhærent, incipiendo inſtar pediculi tenuia ſenſim ac ſenſim in latitudine adaucta in extremo Balſami alpini latitudinem ac figuram nanciſcuntur. Hæc inodora ſunt, guſtui vero ad modum feruida, ac guttur, ſi diù in ore tractentur, ferè inurentia. Nos hanc plantam vidimus ſine floribus, & ſine fructibus. Hæc ſtirps primo intuitù ad Vuam vrſi, quam Carolus Cluſius in libro primo rariorum plantarum obſeruationum expreſſam dedit: accedere videtur, verumtamen reuera, & planta notis, & facultate apertiſſimè videtur differre. Namq. etſi magnitudine, caulium numero, & foliis ſimilis videatur, tamen caules habet inæquales, folia rariora non ita præ denſitate ſtipata & maiora. Ex guſtu apparet eam eſſe auſteri & adſtringentis guſtus, cum igneam caliditatem, noſtræ plantæ, folia, & ex toto planta gutturi inferat. Cum itaq. vua vrſi non ſit, quo genere ſtirpium comprehendetur? An forſitan erit Balſami Alpini ſpecies, vt aliqui crediderant? nequaquam: cum Balſami alpini planta longè maior, neq. foliorum figura conueniat, nec caules ad radicem, neq. radix habeat eas multas tortuoſitates, quam notam, ceu iſtius plantæ propriam in multis plantis

ean-

eandem æque obseruauimus, præterea balsami planta tota stiptica, & amarescens gustui videtur, cum nostra guttur calore incēdat, linguamq. plurimum excalefaciat. Quibus credidimus nos hanc plātam esse, chamedaphnoidem, idest paruuam humilemq. laureolam, cum ex multis, tum omnium maximè ex foliis, atq. ex facultate ferè inurente, quam nos sæpe degustantes animaduertimus. Fortasse ea planta quam C. Clusius in regno Granatēsi offendidit, quam merito quosdam Hispanos in plantarum cognitione peritos, ex foliorum crassitie persuasi, chamedaphnem, appellasse, scribit. Verum vt ingenuè dicam, non puto virum in stirpium studio clarissimum decipi potuisse, cum ea planta, quam in Granatensi quoddam colle aprico offendit, videatur diuersa à nostra proposita planta, cum illa longe maior nostra sit, foliaque longe maiora, & rariora habeat, atq. etiam in extremis non videntur vt istius plantę, acuta: præterea quia sapor in ea obseruatur austerus, cum amaritudine non conuenit cum nostra. An verò hæc planta sit Chamedaphne à Dioscoride vocata? nequaquā in cum nostra sentētia, (vt etiam Dulechampius cognouit,) Dioscoridis chamedaphne non sit ex genere vrentium facultate plantarum. Consultius igitur credidimus posse vocari chamedaphnoidem, cum sit humilis planta, ex Daphnoidis, vulgo, laureolis vocatis, etenim conuenit & plantæ figura, atq. vrenti facultate.

Poterium.

Poterij

De Poterio. Cap. XXII.

POterij planta naſcitur in multis locis Cretæ inſulæ fruticoſa, foliis, & ſpinis tragacanthæ, per quam ſimilis, quo mirum non eſt, ſi poterium pro Trangacantha ex ijs locis, ad me non ſemel miſſum ſit; Large verò fruticat ramis aliquando tenuibus, vt expreſſit Dioſcorides, & aliquando craſſis, nigro cortice quaſi ſquammatim cum ſpinis obductis, non longis, ſed breuibus, & denſis, ſpinis albis, acutis, horrentibus, non rectè ſed obliquè actis in ſummitatibus craſſis, craſſoque tomento candido inæqualiter obductis, in quo tomento floſculi tenues, leues, oblongi, colore albicantes viſuntur, à quibus ſemen minutum, rotundum, albicans, ea lanugine obductum fit. Hęc plāta in hoc pręſertim à Tragacantha differre videtur, quoniam Tragacantha, neq. caules in ſummitatibus craſſiores habet, ſed potius ſubtiliores, neq. etiam tomento pleni ſunt, neque flores in tomento fert; Etenim Tragacantha in ramulis flores & ab ipſis paruas ſiliquas producit, quibus ſemen continetur. In poterio caules in ſummitatibus craſſiores quaſi ſpicæ figura cernuntur, & craſſo tomento albo obducti, in quo & flores & ſemina producuntur. Cum Tragacantha, tum poterium habet foliola parua, oblonga, leguminis modo vtrinq. in ſpinis, eaq. præſertim habent in ſummitatibus caulium. Hæc planta poterij ita rara eſt vt à nemine hactenus ipſius imago affabrè delineata viſa ſit, etſi plures de poterio ſcripſerint. Ego vero proximis annis ex Creta Inſula à Hieronimo Capello ampliſſimo & humaniſſimo Senatore tunc temporis totius eius Cretici regni generali prouiſore D. D. meo perpetuis nominibus colendiſſimo, accepi pro poterio abſq. radice, & eſt planta hactenus à nobis delineata. Multa tamen, (ſi Dioſcoridis lectio ex toto incorrupta non ſit, de qua re maxime dubito) vt hæc ſit poterium, deſiderantur. Primũ enim eam deſcribens, inquit. Poterium large fructicat, cortice obductum tenui, ſpinis horridum, lanugine ſpiſſa: Ramulis longis, mollibus, lentis, tenuibus, Tragacanthæ proximis: Foliis

In 3. de mat. medic. c. 16.

paruis

paruis rotundis flore exiguo candidi coloris, seminis nullius vsus, sed gustù acuto & odorato. Omnia sanè de poterio à Dioscoride tradita, huic nostro Cretico poterio conuenire videntur, hoc excepto quod non habeat ramulos longos, molles, lentos, tenues. Quando hæc nostra planta habeat ramos breues, duros, fractù non contumaces, atq. ad Crassitiem magis quam ad tenuitatem inclinantes. Verum vt ingenuè dicam, dubito an & Dioscoridis verba tractù temporis fuerint vitiata, quæ dubitatio apud me magis aucta est, & quod sciam hãc plantam in Grecia pro legitimo poterio apud omnes ferè haberi, atq. ex Dioscoride quoq. qui ait, Poterium constare ramulis Tragacanthæ proximis, sed quis quæso affirmabit Tragacantham habere ramos longos, molles, lentos, tenuesque? Cum ipsa potius ramos habeat breues, duros, non viscidos, atque potius ad aliquam crassitiem inclinantes, quod & Serapio Dioscoridis transcriptor confirmasse vissus est de Tragacantha dicens, ipsam habere ramos breues, extensos super faciem terrę, quare crediderim ego hanc plantam esse legitimũ poterium, & si quis etiam de semine, quod sit insipidum, minimeq. acutum, & odoratum, quale expressit Dioscorides, & de flore quòd non in hac nostra planta flauescentem colorẽ viderimus, non album vt Dioscorides, neq. herbacei coloris, vt Plinius tradidit. Hoc minime nos turbare debebit, quando easdem sanè plantas in floribus sæpe colorem euariare nõ sit nouum, de semine etiam credidi textum Dioscoridis habere vitium, vitiatumq; ab aliquo, simplicium medicamentorum inexperto, fuisse, quod ex eiusdem Dioscoridis verbis facile coniici poterit, Cũ ipse præsertim dicat; Seminis nulli vsus, sed gustù acuto, & odorato. Quomodo istuc verum esse potest? quod semen poterii acutum atq. aromaticum nullius fuerit vsus? Quo credimus nullius esse vsus quia insipidum sit minimeq. acutum, atq. aromaticum, quale ita esse in nostro poterio degustauimus. Quibus colligimus nostram hanc pla nam pro poterio missam, non abhorrere à poterii notis, Accedit etiam, vt hæc veritas magis cognoscatur, quod hæc aut verè poterium erit, vt nos putamus, aut Tragacãtha, propter magnam similitudinem quam poterium habere, cum Tragacantha

In li. sim pl. c. 232.

cantha Dioſcoridis, tradidit, & in ſpinis, & in ramulis, atque quadantenus etiam in foliis, non eſt autem Tragacantha, vt nos in ipſa planta, quam nos olim in Cretæ duobus ſcopulis, quos vulgus Gozi appellant, obſeruauimus. Differt enim à poterio, vt in ſequenti capite iterum demonſtrabimus, quod ipſa ſit procerior, diuerſa à poterio, figurà, ſpiniſq. conſtet lõgioribus, & poterio magis ſit foliata, atq; ita, vt & Dioſcorides confirmauit, quodam tempore, quippè in verè (tũc enim ipſa regerminat) foliis ipſis ſpinas occultat. De iſtius plantæ radice & ſucco ab ipſa manante quiquam, cum hæc non viderim, certi non habeo, vt ſcribam. Inquit Dioſcorides radicem præciſam neruis, & vulneribus glutinandis illiniri, vnde Neuras etiam dicta hæc planta fuit, Decoctum quoque eius, neruorum affectibus medetur; Galenus inquit habere deſiccandi facultatem abſq, morſu, adeo vt & neruos inciſos glutinare credatur, præſertimq. ipſius radicem hac facultate donatam eſſe.

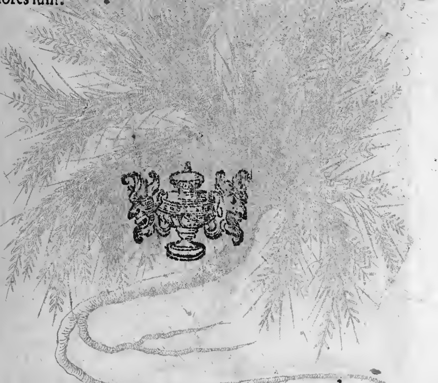
Poterium alterum densius ramificatum.

Nascitur

De Poterio altero densius ramificato. Cap. XXIII.

NAſcitur altera poterii planta, quæ ramis magis in latum diffunditur eoſq. & breues habet, & longe plures, & ſpiſſos, itaut in planta nihil vacui appareat, à ramorum cymis proueniunt ſpicæ horridæ, veluti ſpinis crebris, denſis; quibus, ſic tota planta eſt ſtipata vndiq. vt tota planta contegatur, & nulli rami extra conſpiciantur, cymæ etiam omnes lanugine ſpiſſa inſarctæ latiores apparent. Hic ferè totus terram attingit, & ſupra terram vix ſegregatus apparet, & ipſius rami ſubter ſpinas obruti nigreſcunt, & ſubtiliores ſunt.

Tragacantha.

Veram

De Tragacantha. Cap. XXIV.

VEram,ac legitimã Tragacãtham, nos ex Aegypto olim in patriam nauigantes in duabus inſulis paruis,quas indigenę ſcopulos Gozos appellant, vidimus,cum aliis rarioribus plantis ibi copioſius naſcentibus,atq. viuentibus.Frutex eſt cubitalis, & amplior, etiã à terra ad sũmitatẽ vſq. totus ſpinis horridus, ac vndequaque ſtipatus ſpinis longis,albis, rectis, vtrinq. binis foliolis paruis,oblongis in rotundũ foliis poterii proximis. Caulis vti diximus cubitalis & amplior cernitur obliquè ſurſum actus, ex quo plures rami hinc inde in altum feruntur, ita ſpinis & foliis densè veſtiti, vt occulti oculis vix appareant. In ramulis floſculi lutei, parui Aſpalathi ſimiles,non multi à ſuis paruis pediculis pendẽt, à quibus ſuccedunt paruæ ſiliquę Aſpalathi itidẽ ſiliquis proximæ ſemen minutum continentes,atq.hæc eſt legitima Tragacantha Dioſcoridis de qua inquit Tragacanthę radix lata & lignoſa ſummo ceſpite nititur, ſurculos humiles robuſtos latiſſimè fundens,in quibus minuta folia nonnunquam tenuia exoriuntur, quæ ſub ſe ſpinas albas, rectas & firmas occulũt; radices non vidimus,quod tunc,temporis anguſtia eas è terra effodere minime potuerimus, neq. gummi Tragacanthũ in iis plãtis per id tẽpus nobis videre licuit. Erat menſis October quo tempore ſcopulos Gozos perluſtrauimus, & tunc tẽporis plantæ Tragacanthæ, quæ in eo ſolo innumeræ ferè viuebant ſiliquas habebãt, & in aliquibus pauci flores ſupererãt, qui nondũ defloruerũt, planta quam And. Mathiolus affabre pictã dedit, huic eſt admodum ſimilis, hoc excepto, quod non ita latè fruticans videtur, in reliquis eadem cum noſtra planta, cuius imaginẽ damus eſſe deprehenditur. In vsu medicinę eſt eius gummi, quod ex radice emanat, quod eſt paruum, clarum, colore rubeſcens & ſapore dulceſcens, temperate frigida eſt & ſicca, gummi vim habens, & quandam facultatem emplaſticam, qua cutis meatus infarcit, & acrimoniam hebetat humorum acrium, vnde vſum habet ad tuſſim, ad gutturis, & tracheæ arteriæ, aſperitatem, ad vlcera renum, & veſicæ, nec non ad vlcera pulmonum.

In li.3. de modo med. ca. 23.

Tragacantha altera.

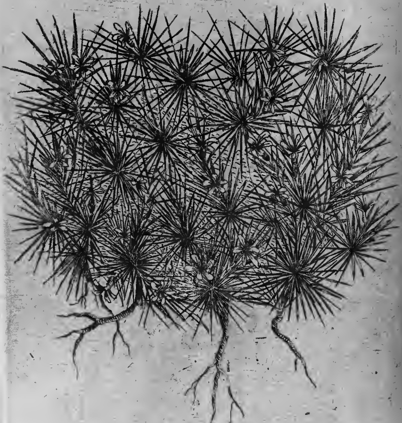

Pulcher-

De Tragacantha altera. Cap. XXV.

PVlcherrimam plantam ex Creta accepi pro Tragacantha altera missam, quæ nititur radice longa, crassa, lignosa, colore nigra, à quo quatuor, aut plures exeunt caules nigri, rotundi duri, lignosi, qui in complures ramulos diuiduntur nigros, subtiles, breues, totos spinis multis, albis, armatos, sed in summitatibus habent spinas quasdam germinum instar, foliolis paruis tenuibus ex vna tantum parte, preditas, in quibus surculorum summitatibus flores parui, prioris Tragacanthæ similes cernũtur, atq. ab ipsis succedunt siliquæ paruæ Tragacãthæ itidem proximæ, tota hæc planta est veluti similis echino, radix insipida est, sed aliquantulum odorata, cuius & vires, & vsus ad medicinam sunt ignoti omnino; Petrus Bellonius in lib. secundo suarum Itinerariũ obseruationum ita, se in Ida monte duo Trãgacanthæ genera vidisse.

Echinus, ideſt Tragacantha altera.

Mirum

De Echino, seu de alia Tragacantha. Cap. XXVI.

Mirum est Honorium Bellum, Echinopodã, de qua egimus ante, Echino comparasse, cum parum quidẽ cum Echino, aut nihil cõueniat, qualis ex stirpibus congruentius Echino cõparari poterit Tragacantha altera, de qua nuperrimè, atq. longe plus Tragacanthæ species de qua nunc agimus. Planta est parua echini terrestris magnitudinis, figuræq. orbicularis tota, terræ inhæręs, & duos latos digitos supra terram eminens, atq. radicem vsq. ad surculorum medietatem terræ affixam habens, in parte interna, qua terræ adhæret apparent ramuli breues, subtiles, nigri, multi, densè simul stipati à multis radicibus paruis, tenuibus, simul coniunctis, terra occultatis, proficiscentes, desinentes, in spinas paruas, breues, acutas, tenues, latas, albicantes in extremo stellatim modo compositas nudas foliis, vnde superficies partis extimæ non plana, sed ad rotunditatem inclinata cernitur tota spinis densissimè simul stipatis vndiq. horridæ, armata, quæ spinæ ex germinibus ramulorum, qui innumeri sunt, in orbem stellarum modo desinẽtes totam superficiem complent; ex germinibus innumeri flosculi hyacinti floribus ferè figura similes, sed longè tamen minores, à quibus techæ, paruæ, oblongæ, vt in altera Tragacantha vidimus totã echini dorsum exornant. Mirabilis natura, quæ Echinum animal herbaceum produxisse visa est; non Echinopoda, echinus vocari debuit, cum nihil cum Echino etsi in orbem diffundatur, conuenit, sed hęc Tragacanthæ species quam hactenus descripsimus. Quam plantam genere Tragacantharum comprehẽdi oportere, nos quoque vna cum amico, qui ad me ipsam ex Creta misit, facile credidimus. Hanc Græci Caloscirrhida nominant.

Tragacantha quarta, vel Spartium Spinosum alterum.

Nonnulli

De Tragacantha quarta, vel de Sparthio alio ſpinoſo. Cap. XXVII.

NOnnulli ad Tragacanthas refferunt fruticoſam plantam, ſpinoſam, habentem ramos plures, lignoſos, duros, colore nigreſcentes à quibus procedunt ſurculi parui, tenues in ſpinas cruciatas deſinentes, duras, & acutas, ſurculi verò veſtiuntur foliis oblongis circumquaquè inordinatim poſitis, latiuſculis, geniſtæ vulgaris, ſeu ſparthii proximis, ſimul ferè circũ ita ſtipatis, vt cauliculos folia oculant, ſi flores & fructus vidiſſemus, melius quæ planta ſit, iudicare potuiſſemus facilius ad Sparthios ſpinoſos, quam ad Tragacanthas eam referendam eſſe, inclinabimus.

Scamonęa Macroriza.

Ex Creta

De Scamonea Macroryza. Cap. XXVIII.

EX Creta insula olim plantā accepimus Scamoneæ, in omnibus cum Scammonio Syriaco conuenientē, hoc excepto, quod nō habet radicē crassam, sed lōgam, solummodoq. vt pollex crassam, vnde Scammoneam macroryzam, id est longæ radicis, hanc plantam vocauimus, lacteo verò succo madet, quò vtuntur plures purgationis gratia, purgandiq. prestantia haud cedere Syriaco Scammonio deprehensum est.

Tythymalus Arboreus.

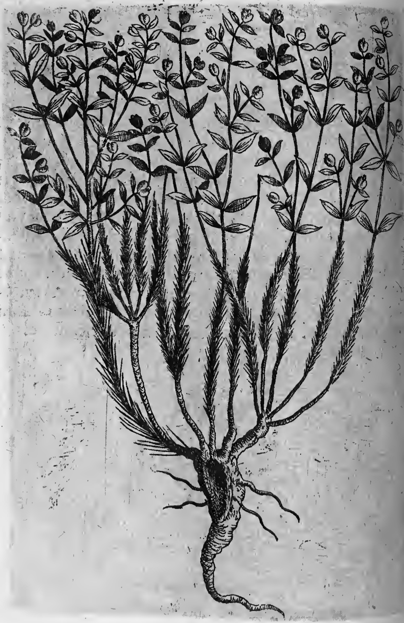

Nascitur

De Tithymalo arborea. Cap. XXIX.

NAscitur tithymalus arboreus in Creta insula ad hominis altitudinem, ac ampliorem etiam. Nititur radicibus multis, longis, tenuibus, albicãtibus hinc inde in terram rectè actis ad caudicis principium simul concurrentibus vel ex caudicis principio venientibus. Caudex altitudine hominis attollitur, crassus, rotundus, à quò surculi plures recti, viscidi, tenues, in vmbellæ modum simul feruntur folijs longis, characias tithymali tenuioribus circumquaque inordinatim vestiti. In horum summitatibus flores veluti in vmbellis paruis cernuntur à quibus semina parua rotunda alba succedunt, tota planta lacteo succo turget. Cuius vsus est ad purgandum, educit enim per ventrem semioboli mensura bilem pituitam atq. serosum humorem, calida siccaq. est supra ordinem tertium quo inurit, inflamat, vlceratq. Petrus Bellonius in lib. primo itinerarium obseruationum ca. 17. inquit se in Ida monte vidisse tithymalum dendroidem duorũ hominum altitudine, & caudice humanæ coxæ crassitie.

Tytymalus Cyparissius.

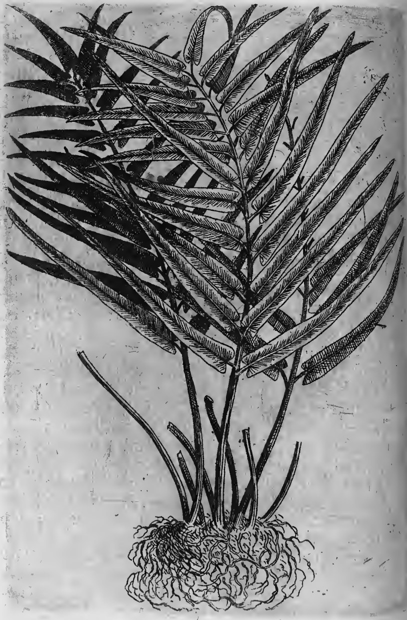

Subiecimus

De Titymalo cipariſſio. *Cap. XXX.*

SVbiecimus hic libenter imaginem titymali cipariſſij cretici, vt affabrè delineati, vt ſtirpium varietate, qui delectantur videant, quantum interſit hæc planta ab ea quam alij deſcripſerunt, quæque apud nos naſcitur. Naſcitur.n. tithymalus cipariſſius cubitalis altitudinis ab vna radice craſſa, longa, lacteo ſucco turgente, producente caules multos, quorum plures exeunt à caule craſſo à radice quatuor digitos in altum proficiſcente, tenues, graciles, iuncei, paruis capilamẽtis breuibus, multis, tenuibus, pini folijs, ſimilibus veſtiti, propè caudicem nudi, ſed veluti punctis nigreſcentibus maculati, in quorũ cymis ſinguli vmbellam ex tribus aut pluribus cauliculis conſtantem, & in principio vmbellæ ſinguli caules vtriq. vnum foliolum, oblongum paruũ, in extremis acutum myrti folio ſimili, minus tamen, & tenuius, quilibet etiam vmbellæ cauliculus circa medium vtrinq. foliũ priori ſimile, & minus à quo cauliculus vſq. ad extremũ ſpicæ modo fert foliola ex vna parte inclinãtia alijs longe breuiora, latiora, cũ floribus paruis, læucoij ſimilibus atq. fructibus paruis triquetra figura, ſemẽ paruum rotundum, album pipere minus. Diximus ex radice exire caules plures, longos, graciles, propè radicem fol is nudos, punctis multis dẽsè emaculatos, qui vſq. ad vmbellam foliis minutis & tenuibus, veluti capilamentis, pini foliis proximis vnde hæc planta cypariſſa dicta eſt. Singuli caules ante vmbellarũ exortum vtrinq. foliũ habent myrti folio proximum, ſed minus & tenuius, poſtea ſuccedunt vmbellæ vt dictum eſt, Inter hoſce multos caules lõgos, graciles, & rectos, nonnumquam vnus vel duo craſſitie minoris digiti, viſuntur, qui in plures itidem cauliculos foliatos diuiduntur quorũ quilibet ſuã in ſummitate vmbellã habet, vti, dictũ eſt, formata. Caules ij craſſi, quoad ĩ caules diuidũtur, nudi sũt, atq. pũctis emaculati, tota plãta dũ recẽs eſt lacteo ſucco madet, quo ĩdigenæ tãquã purgatorio vtũtur ad purgandũ per ventrẽ pituitoſum, atq. ſeroſũ humorẽ.

Phylitis ramosa.

Nascitur

De Phyllitide ramosa. Cap. XXXI.

Nascitur in Cretæ insulæ (vt audio) locis humidis & opacis stirps maxime foliosa, quæ foliorum viridi colore, visum maxime delectat. Hæc caules fert ab vna radice multos, quippè numero viginti, & plures etiam longos binis ferè cubitibus, tenues, quadratos læues, ex vno latere fissuram per longum habentes, circa radicem tomento veluti quodam obsitos. Hi ab extremo vsq. propè radicem semipalmo foliosi admodum spectantur adeo vt densè vtrinque folia habeant, longa digiti parui crassitie in acutum desinentia in neruum acta vtrinque per latum densè rectis lineis signata lanceam longam figura æmulantia, quadatenus paruis phyllitidis similia, angustiora tamen rectè ex opposito posita eò ordine & frequentia vt in filicis maris, vel lonchitidis asperæ caulibus cernuntur. Nitũtur verò ij caules, vnica radice lignosa, dura, crassa, inæquali scabra, in rotundum abeunte, quæ vndeq uaq. obtegitur radicibus fibrosis, paruis, tenuibus, nigerrimis rectè, obliquèque deorsum actis, simul circũ ipsam ita stipatis, vt interius quæ est, radicem non videas, neq. discernas. Tota planta inodora est, au steri gustus & excalfacientis, quæ excalfactio tardè in lingua sentitur, tardèq. resoluitur, ita ut diù duret. Hæc planta neq. florem neq. fructum, neq. semen vllum profert, quam plantam auderem affirmare neq. antiquis scriptoribus, neq. recentioribus fuisse notam, tametsi ex feruore intenso, quo linguam afficit, fuisse in calidirate admodum efficacem. Nos ipsam phillitim à foliorum numero quasi foliosa dicatur, nominauimus, ramosã, quod ramos numerosos pro ferat. Quicquam certi de eius vsibus ad medendum, non deprehendimus.

Anchusa Arborea.

De Anchusa arborea. Cap. XXXII.

DEnsè arborescit planta, quam accepimus ex Creta, ex crasso caudice, qui à crassa oritur radice, longa, dura, lignosa, colore ruffescente inæquali, digiti maioris crassitie, scabro cortice, tenui, nigro, ligno duro sub ruffescente, qui in plures caules diuiditur, & caules in multos surculos, graciles rotundos, scabros inæqualiter foliis vestitos, namq. circa ramorum cauitates folia multa scilicet, septena, & quandoq. nouena, parua, oblonga satureiæ similia, in extremis acuta, sed dura, nigricantia, in neruumque acta, circum vndiq. paruissimis veluti spinulis albis, vt in anchusa aspera simul germinis modo posita. In surculis verò rectis, tenuibus, ęqualibus, folia alio ordine ponuntur, scilicet vnum post aliud quodam ęquali interuallo circumpositum est, in quibus rara folia esse cernuntur, In summitatibus verò flores producuntur parui quadantenus anchusæ vulgaris similes, colore purpureo in phæniceum inclinante, à quibus semen haud anchusæ semini dissimile succedit. Hanc stirpem nomine anchusæ arboreæ ex amico accepimus, fortasse qui eam ex radice sub ruffa, quæ manũ tingit, ex foliis, quadantenus anchusæ foliis similia, figura scilicet, & spinularum asperitate. atq. demum multò plus ex floribus, admodum, & magnitudine, & figura & colore anchusæ floribus proximis, hanc plantam anchusarum genere comprehendi oportere iudicauit. Quod an rectè fecerit, alii iudicabunt, Hoc vnũ dicam cum anchusis Dioscoridis, vel nihil, vel parum conuenire. Quò etiam dicemus, verè quidem hanc plantam non esse anchusam, potuisse verò à quadam similitudine, siue conuenientia, quam in colore radicis, foliorum, figura, asperitateq. & in floribus cum anchusis videtur habere. Vires & vsus ipsius ignoti sunt. Radix insipida ferè omnino apparet, & inodora.

Solanum somniferum Antiquorum.

Verum

De Solano somnifero antiquorum. Cap. XXXIII.

VErum Solanum somniferum antiquorũ nascitur in Creta insula, bicubitalis, & ex amplioris etiã altitudinis, producitq. ab vna radice grãdi, non multũ crassa lignosa albo cortice vestita fetida & insipida, tres, aut quatuor, aut plures etiam caules, crassos, rotundos, rectos, fractù difficiles, albicantes, à quibus surculi alij exeunt, aliquandò vero vnus solummodo stipes oritur ex radice qui in multos caules diuiditur, qui longi sunt recti rotundi albicantes, folijs vestiuntur non vtrinq. binis simul, sed singulis alternatim circum ramulos à suis pediculis longis sursum pendẽtibus, mali cytonei folia magnitudine & figura, æmulãtibus, in quibus, & in ramis quædam humiditas resudat, quæ manui adhæret, In cauliculis verò iuxta foliorum sinus interfolia flores multi, parui, rubri, leucoij figura racematim circũm caulem congesti cernuntur, à quibus folliculi parui rotundi in acutum terminantes, quadantenus striati succedunt, primo virides, & mox ad maturitatem perducti, rubri apparẽtes, figura planè imitantes solani vesicarij vesicas, sed multo tamen minores, intus habentes granum rotundum fructui halicacabi simile, minus tamen, & cum maturuerit rubri coloris euadit. Quibus profectò notis constare videtur hanc plantam à nobis descriptam esse solanum somniferum legitimum antiquorum, nullis hactenus cognitum, neq. delineatum, quę veritas cuique nostrum facilè innotescet, si quæ Dioscorides de huiusmodi solano scripsit, prius animaduerterint, qui de isthac planta ita inquit, solanum somniferum fruticat, multis ramis densis, lignosis, fractú contumacibus, pinguium foliorũ, cotoneæq. mali similium plenis, flore grandi rubro, fructu in folliculis crocato, radice lõga, subrubro cortice vestita, quæ notæ cum in nostra planta omnes eluceant, quis quæsò erit, qui audebit negare hanc plantam esse recipiendam pro solano somnifero Dioscoridis. Accedit etiam quod hæc nostra planta profert vesicas similes solani vesicario, minores tamen, fructum rotundum, rubrum, quem Dioscorides cro-

In lib. 4. de materia med. cap. 76.

catum.

catum vocat, quo veficarium quoq. ideft halicacabum vocatum eft. Qua nota fingulari intelligitur plantam à Matheolo, primo pro folano fomnifico propofitam, atque à Clufio confirmatam, quod veficas non ferat veficis folani halicacabi fimiles, non effe folanum fomniferum antiquorum. Omnes enim antiqui ob id folanum fomniferum veficarium, ideft halicacabum vocari dixerũt: Theophraftus inquit folanum fomnificum effe veficariæ genus, eodem modo & Plinius ait de folanis fcribens, quin & alterum genus, quod halicacabum vocant; Diofcorides vero dixit quod & halicacabum vocant, quia halicacabum ideft veficarium, primo fecundum genus folani effe ftatuerat vt potè quod veficas maiores granum rubrum continentes producat, vnde fomnificum, quod facit veficas paruas, coccineum, fiue Crocatum colore granum itidẽ continentes; fecundum halicacabum meritò appellauit. Quibus liquido cuiq. noftrum conftabit, noftram hanc plantam, vel etiam ob hanc notam fingularem, quod fit veficaria, pro legitimo Solano fomnifero effe recipiendã, Diofcorides hanc vim fomnificam habere, opio mitiorem ftatuit. Radicifq. corticem Drachmæ põdere ex vino in potu dari ad fomnum inducendum, quod & Galenus affirmauit, affirmans tertio gradu folummodo frigidum effe, Fructus ad mouẽdam vrinam maximè commendantur, at fi plusquam duodecim exhibeantur inducant infaniam.

Dorycnium.

De Dorycnio. Cap. XXXIV.

PLanta nascitur in Cretæ insulæ locis maritimis cubitalis & amplioris etiam longitudinis, fruticosa surculis folijsq. maxime densa, tota argenteo colore in cana, pulcherrima, visuiq. amœnissima, quam indigenæ Dorycnium appellant ex varioq. in floribus colore, quoddam rubrum, ex rubro flore, atq. quoddã album, ex albo nominant. Itaq. hæc stirps densè fruticat, ab vnica radice multis caulibus longis, rotũdis, tenuibus, sursum rectè actis, quorũ quilibet in alios diuiduntur cauliculos, tenuissimos, iunceos, coloreq. argẽteos, folijs longis, oleæ & figura & colore similibus, in quibusdam locis, multis simul ab eodem exortu, vt quinis, vel septennis prodeuntibus, sine caulibus, absq. pediculo inhærentibus, & in quibusdam ramulis rariora apparẽt, quodam tamen ordine in ramulis grandioribus vtrinque ita posita sunt, vt ferè semper tria aut plura, vti dictum est, conspiciantur, cauliculi verò summi, subtiles, recti, aut vnis, aut binis foliolis, quorum vnum maius, alterumq. longè minus visitur, circum positis certo interuallo, vestiuntur. Qui cauliculi in summitatibus flores habent frequẽter trinos aut quinos, aut longè plures oblongos, campanularum instar à parnis oblongisq. veluti suis calycibus, simul vmbellæ ferè in modum prodeuntes, quorum quidam rubri sunt, & quidam albicant. Verum album dorycnium à rubro videtur in quibusdam differens, quale verò à floribus semen succedat, nos qui plantam cum floribus solummodo missam vidimus, neutiquam cognoscere potuimus, Radix longa, & crassa cernitur, cortice nigro, dura, & lignosa, & inodora, & insipida. Hæc est planta pro Dorycnio nobis missa, cuius quidem notæ si acuratius cõsiderentur, & cum illis quas Dioscorides de Dorycnio, expressit, comparentur, proculdubio hanc plantam à Dorycnio Dioscoridis haud planè abhorrere cõprehendemus. Nos profectò non latet plures antiquorum per Dorycnium intellexisse succum quendam venenatum, quo in prælijs cuspides hastarum, atq. tellorum, illinentes venenabant, quo

etiam

etiam venatores ad feras interimendas in venatione vtebantur, quod genus dorycnij ceruarium Plinius appellauit, credidisseq. visus est solanum maniacum esse huiusmodi Dorycnium, at Dioscorides longè diuersam plantam pro Dorycnio cognouit, soporiferam radicem habentē, quo solanum somniferum Dorycnium vocari dixit. At dorycnium ab ijs diuersum, cum quo hæc nostra planta conuenire videtur, hisce notis expressit, dicens. Dorycnion Crateuas halicacabum, aut caleam vocat. Frutex oleæ nuper prodeunti similis. Nascitur in petris non procul à mari ramis cubito minoribus, folijs oleæ similibus colore, minusculis, firmioribus, præter modū scabris, flore candido, siliquis in cacumine, ceù ciceris, densis, rotundis quinis, intus aut senis seminibus, exigui erui magnitudine, leuibus, firmis versicoloribus. Radix ad digiti crassitudinem & cubiti longitudinem adolescit. Atq. à Dioscoride expressa fuit hisce notis: Dorycnij planta, à qua haud dissimilis nobis visa est nostra hæc planta, Etenim frutex est, oleæ recēter prodeunti similis, quod ramulos rectos foliis, & figura, & colore oleæ similibus, sed minoribus, vestitos habeat, quod in summitate caulium, & flores albos & siliquas semina continentes, ferat, atq. radici nitatur longa, digiti crassitie, quam creditur somniferam esse. Adde Græcos omnes in ea insula hanc plantam Dorycnion appellare, quibus constabit hanc plantam ad Dorycnion Dioscoridis verius, quam quæuis alia stirps ab aliis pro Dorycnio inuenta, atq. proposita, accedere.

In lib. 4. de materia med. c. 64.

Chamæpeuce.

Chamæ-

De Chamæpeuce. Cap. XXXV.

CHamæpeuce Cretica itidem planta eſt fruticoſa ab vna radice producēs multos caules lōgos, tenues rectos qui circa ſummitatē in breues etiā multos, cauliculos tenues, diuidūtur qui flores producūt. Caules verò folijs longis tenuiſſimis candicantibus densè circumquaq; veſtiuntur piceæ ſimilibus, à quibus Chamæpeuce dicta eſt. Mirum eſt cur Plinius Chamæpeucē laricis folio ſimilem fecerit, credideritq. exinde nomen inueniſſe cum picea πεύκη Græcis dicatur, vnde Chamæpeuce quaſi picea humilis vocata eſt, ſi folia laricis vt apud Plinium legitur habuiſſet, Chamælaricem, & non Chamepeucen à Grecis vocatam fuiſſe, credendum eſt, quare dicamus hanc plantam folia piceæ ſimilia habere non autem laricis, vt cum errore apud Plinium illud legatur. Perperam etiam nonnulli Græci codices apud Dioſcoridem Chamæleucem legunt: Cū hæc planta Plinio auctore farfugium, ſiue tuſſi lago quædam ſit. Itaq. caules noſtræ plantæ folijs piceæ ſimilibus veſtiūtur. In cauliculorum verò cacumine flores multi producuntur cyano ſimiles, à craſſiori calyce ſquammato prouenientes, colore in vinoſum albicantes, quibus ſemina ſuccedunt cyani haud diſſimilia. Tota plāta radice nititur ſingulari obliquè in terram acta, tenui atq. lignoſa, colore albicante, iiſq. notis hāc noſtram plantam à chamæpecue non abhorrere quiſq. cognoſcet. Radix ſubadſtringente atq. excalefaciente qualitate guſtum inficit. Quo primo ordine calidam ſiccāq. eſſe, oportebit. Quo comminuet & extenuabit craſſos humores atq. ab infarctū viſcera liberabit, flatuſq. digeret, hinc Dioſcorides dixit conciſam ſeu tritam ex aqua epotam dolores lumborum tollere. De Chamæpeuce vero ex verſione Marcelli Virgilij ita habet, Chamæpeuce Latini pariter chamępeucem dicunt facit ad lumborum dolores, in quem vſum cōciſa in aqua bibitur, ſunt qui herbam colore vndiq. herbaceo deſcribant foliolis ramiſq. inflexis, & roſeo flore.

In li. hiſ. natural. 24. c. 15.

In li. 4. de materia med. ca. 122.

Trăgoriganum.

De Tragorigano. Cap. XXXVI.

TRagoriganum duplicis differētiæ prouenit in Creta, vnum folio & ramo maiori craſſiorique folijs aſperioribus, atq. alterū minus & tenuius, vtrūq. multis ramis ab vna radice fruticat, duris, lignoſis, ſubaſperis, tenuibus, qui hinc inde ferūt plures ramulos paruos, rectos, rotundos, graciles, vtrinque in ramis quibuſdā interſtitijs ſeruatis, poſitos, qui foliolis paruis, thymi latioribus, nigricantibus, vtrinq. plerūq. binis poſitis, quorum vnum maius, alterumq. minus, densè veſtiuntur, ramos vero, in quibus flores ſunt, veſtiunt vtrinq. trina & plura inuicem oppoſita folia, maioris tragorigani maiora, & aſperiora, circum, pilos aſperos duriuſculoſq. habentia, in extremis caulibus, flores circum poſiti ac ſimul congeſti, vt in marrubio, cærulei, parui, ſuauiterq. olentes, cernuntur à quibus ſemen minutum producitur. Tota planta nititur radice parua, tenui, lignoſa, in alias radiculas tenuiores, diuiſa. Vniuerſa plāta ſpirat odorem ſuauem, guſtuiq. non leuem acrimoniam inducens, & excalfactionem. Honorius Bellus credidit hanc plantā eſſe thymbram, de qua re inſequenti capite nos accuratius; Vnde calida ſicca facultateq. eſt ſupra ſecundum exceſſum. Cum folia tum flores calorem ſtomachi præ langueſcētem reſtituunt roborantq. cum etiam leui adſtrictione nō careant. Morbis frigidis valenter remedio ſunt, flores ad Dracmam, & folia, ex vino, aut ex alio liquore, epota. Mēſes in mulieribus efficaciter mouent vterumque refrigeratum calefaciunt flatusq. digerunt, & ex vino epota planta, tam eius decoctum epotum. Obſtructo lieni atq. indurato dantur folia ex aceto decocta plures dies magno cum iuuamento. Decoctum ex cymis iſtiuſce plantæ paratum, prҽter eas vtilitates quas diximus afferre id etiam habet, quod purgat, (vt auctor quoq; eſt Dioſcorides) per ventrem bilem flauam.

Thym-

Thymbra.

De Tymbra. Cap. XXXVII.

CRescit in asperis locis planta thymo similis, sed ramulis thymi graciliorib. minoribus, atque tenerioribus, qui vtrinq. habent alios surculos, graciles non ex opposito positos, obliquè actos, folijs thymi, sed tenuioribus, & mollioribus, herbosi coloris virescentis, multis ex opposito inuicem caules teneros ambientibus, Cauliculi verò in summitate ferunt flosculos purpurescentes modo inter foliola, spicæ modo. Exili radice tenui, longa, lignosaq. nititur, Thymo hæc stirps similis est, sed minor in altitudine, & eò longè ramulis ferè in orbem expansis, latior, ac ad terram depressior. Tota est odorata, odorem ad thymum quadantenus inclinans, non minusq. & acri sapore thymum itidem simulat. In ciborum condimentis vsum habet, & in medicina non minus ad mouendos menses in mulieribus, vrinam, & eius decoctum plurimum valet in tussientibus ex melle ad excrementa in pulmonibus infarcta extenuanda, detergenda, atq. ad sputum, facilitanda. Calida siccaq. est vt ex acrimonia conijcitur, vsq. ad ordinem tertium incisoriæ facultatis, ac efficaciter digerentis, atque resoluentis. Nos hanc plantam syluestrem satureiam Dioscoridis legitimã esse credidimus, quod & notis, & viribus ei maxime conuenire videatur. Honorius Bellus qui multos annos in Cretæ Cidonia ciuitate vixit honorabiliter, ac per honorificè ibi medicinam faciens, misit ad Carolum Clusium pro Syluestri satureia, siue thymbra eam plantam, quam nos superiore capite, pro tragorigano recipiendam esse, probare studuimus, eamque præsertim esse maius tragoriganum, sed certè vt ingenuè fatear, crediderim hanc nunc stirpem propositam esse legitimam syluestrem thymbram. Quo pactò enim nostrum maius tragoriganum thymbra esse poterit Dioscoridis? cum tragoriganum thymo neq. magnitudine, neq. folijs, neq. floribus, neq. sapore, & odore simile sit, quam similitudinem in-

quit thymbram habere cum thymo oportere. Etenim tragoriganum thymo maius est, ipsoq. & non minus ramis duris constat foliaq. longè maiora thymo habet, & non minus dura, præterea non habet spicas florum plenas, vt expressit Dioscorides de thymbra, nãq. flores in ramulis per interualla circum simul non spicæ modo, sed vt in marrubio cernimus. Quibus nostrum tragoriganum thymbram Dioscoridis esse quidem non poterit.

Stratiotes millefolia Cretica.

De Stratiote millefolia Cretica. Cap. XXXVIII.

STratiotes millefolia in Creta Insula nascitur circa semitas multò differens ab ea, quam hactenus herbarij cognouerint. Frutex est cubitalis ferè altitudinis ab vna radice producens caules multos longos, rectos maiori ex parte obliquè sursum actos, rotundos lanugine candida, pubescentes cortice tenui exterius candido intus vna cũ ligno fauescente folijs ordinatis spatijs, caulibus circum alternatim rarius inhærentibus, longis vtrinq. foliolis, paruis, densis, vt in Acaciæ Aegiptiæ, positis, albicantibus, at minus quam rami in summitatibusq. ipsorum vmbellæ anethi modo floribus candidis tanaceti proximis apparent. Caules verò ipsorum multi nondum adulti, vt floreant, sed instar germinum potius à medio vsq. ad extremum, eodem ordine quo folia inhærent ramis circum habent præter dicta folia longa, ex quorum radicibus producunt ramulos tenues, breuiores quã ipsa folia sint, candidos, in extremo ferentes veluti germen cãdidum, tomentosum multis foliolis, quippe sex, septemuè breuibus crassis semperuiui minoris, seù vermicularis similibus germinis modo ab eodem ortù prodeuntibus simulq. stipatis, refertum. Hi verò surculi à medio vsq. in extremum densè ijs tomentosis germinibus vestiuntur quolibet germine ex ijs habente in exortù vnum vel duò folia longa ex ijs quæ in aliis caulibus cernuntur. Hanc sanè stirpem Græci omnes vocant stratiotem chiliophillam, proq. vero stratiote millefolia accipiunt, atq. ex vsu in medicina eam antiquorum esse legitimam putant præsertimq. cum istiusce plantæ notæ maximè conueniant cum ea, de qua Dioscorides ita scripsit. Stratiotes chiliophyllos exiguus frutex palmi altitudine aut amplius assurgit, foliis auicularum pennas imitãtibus breui admodum dissectoq. foliorũ exortù. Folia syluestre cuminum simulant, præsertim breuitate, atq. scabritie, breuiora, paulò densiore vmbella, & pleniore, surculos in cacumine gerit exiguos & capitula in modum anethi, flores paruos, cãdidos. Nascitur in

asperis

asperis agris precipuè circa semitas. Eximii vsus ad vlcera recẽtia, inueterataq. profluentem sanguinem & fistulas. Nõ possum nõ fateri ex hac Dioscoridis descriptione difficulter posse cognosci stratiotem chiliophyllum quò herbarum scriptores merito ambigunt de planta quæ pro stratiote militari sit recipienda. Dioscorides ne verbum quidem de totius plantæ tomentosa lanugine candida, foliorum cognitio admodum confusa videtur, Plinius suum millefolium esse vnicaulem statuit cum nostrum numerosos habeat, Dioscorides vmbellarum capitula esse in modum aneti, cum longè maiora tanaceti similia videãtur. Suspicor ex iis textum Dioscoridis non esse sine vitio, ex quo istiusce plantæ merito cognitio reddita est confusa. Crediderim tamen hanc nostram plantam propositã esse legitimum stratiotem chiliophyllum, & quod Græci eã (vt etiam Honorius Bellus in epistolis ad C. Clusium scriptis non negat) μυρίοφυλλον vocent, & quod hæc planta frutex sit, & quod folia auicularum pennas imitari videantur, neq. foliola figura à cumini syluestris abhorreant, sit vmbellifera habeatque vmbellas densas, & plenas, in ipsisq. flores cãdidos, & eos vsus in medendo, habeat, quos expressit Dioscorides ad vlcera ad fistulas; atq. ad sanguinis profluuium, tota planta argenteo colore spectatur, modicè adstringit, cum quadã amaritudine quo siccat, calefacit, detergit, adstringit, conglutinat vlcera, roboratq. Folia trita ad drachmam ex vino austero dãtur vtilissime ad Cruentam expuitionem non minusq. etiam ad muliebre profluuium atq. ad menses immoderatius profluentes. Idem potest succus foliorum in pessis inditus, atque epotus Gonorrheam nõ gallicam itidem sanat eodem modo epotus. Puluis foliorum aspersus & succus etiam illitus vulnera recentia conglutinat, & vlceribus antiquis vel etiam fistulosis remedio est, & hæc de Miriophyllo Cretico dicta sint.

Gaidaro.

Gaidaro thymum.

Noua

De Gaidaro Thymo. Cap. XXXIX.

NOua quoq. planta in Cretæ locis aridis naſcitur quam Gaidarothymum Cretenſes vocant idest aſininum thymum, fortè quod eò pabulo aſini delectentur, nihil enim cum thymo conuenire videtur. Fruticat ſemicubitum alta in orbem terram verſus diffuſa multis ſpinis, horrida, folia habet non multa, longa, digiti minoris latitudine aliquantulum in extremo acuta, abſq. petiolis ramis adhærentia, quæ vndique ramos inordinatim veſtiunt qui quadranguli ſunt cinerei coloris ſicuti folia, ramuliq. vtrinque exeunt in ſpinas veluti paruas multaſq. cruces facientes, quæ ſpinę durę ſunt atq. acutæ. Flores ferè in ramorum ſummitatibus producit vtrinq. in ramis ex oppoſito vni, vel bini ſaluiæ floribus, & colore & figura minores tamen & inodori, & inſipidi ſunt ſimul cum tota planta. Radice hæc planta nititur longa, lignoſa, cuiuſuis & odoris, & ſaporis experte. Hæc planta primum deſcripta eſt à Bello, & poſtea à Cluſio quam diligenter, cui placuit ſtachym ſpinoſam hanc plantam nominari, & cum cuius vis & odoris, & ſaporis ſit expers non video, vt poſſit ſtachys, niſi eam ſtachym, ex foliorum figura inodorã & ſpinoſam vocare voluerimus.

In Epiſt. Honorij Belli ad C. Cluſium.

Ladanum

Ladanum Creticum.

In Cretà

De Lodano Cretico. Cap. XL.

IN Creta Insula nascitur vbiq. locorum ferè cistus, ladani ferus, ex quo Cretenses ladanum colligunt, tantopere vsui, & medicinę, & odoratorum suffituum cognitum. Hæc planta fruticat ab vna radice multis ramis, longis, lignosis, duris, ad cubitalem, ac etiam ampliorē altitudinem cisti maris foliis, sed longioribus saluiæ proximis ramis æqualibus spatiis adhærentibus plerumq. ex opposito binis aut pluribus etiam ab vno exortu prodeuntibus odoratis atq. per estatem manibus ex quodam lentohumore maxime adhærentibus. Flores vero in cauliculorum cacumine exeunt purpurei, cisti floribus quam similes, sed maiores tamen, à quibus siliquæ paruæ, rotundæ, oblongæ, inuolucro rotundo contentæ, colore nigrescentes, minuta semina nigra continentes. Tota planta est odorata adstringens, cum humiditate viscida odorata præsertim foliis inhærens verno tempore, ex quo patet Cretenses ex hac planta ladanum colligere. Non autem ex illa, quam Andreas Matthiolus, & alii pro ladano receperunt, quæ planta habet folia longa, tenuia, in acuctum desinentia, foliis salicis quadantenus similia, cui etiam plantæ quodam anni tempore humorem lentum, odoratum, inhærere, multi ex recentioribus obseruasse, tradiderunt, nos verò complures plantas ex iis, quæ cisti ledi genere comprehendi herbarii voluerunt, in variis locis vidimus cuiusuis viscidæ humiditatis prorsus expertes, Quo cognouimus eam plantam minime esse cistum ledum Dioscoridis, at hanc nostram quam descripsimus, cuius opinionis fuisse quoque visus est Petrus Bellonius, qui cum in Creta Insula plantas perlustrasset fassus est ladanum non ex vulgari cisto ledo, sed ex alia planta cisto nuncupata ita enim de ea scripsit. Non colligitur (ladanū) è ledo vt veteres existimarunt, sed ex alia arbuscula cisto nūcupata, cuius tanta est abundantia vt eius regionis montes isto vestiantur, Natura ea est vt deflorentibus floribus vernis, abiectisq. hybernis foliis, nouis frōdibus amiciatur

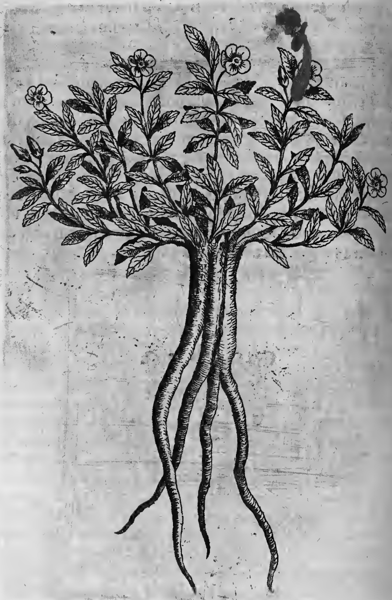
In 1. lib. Itin. ob. seru. c. 7.

ciatur quasi lanugine pubescentibus in proximam æstatem, quæ per Solis æstus vliginoso quodā rore pinguescunt, quoque ardentiores sunt calores, tanto abundantior ille ros foliis innascitur. Quare colligimus plantam ex quo ladanum colligitur non esse cistum ledum, sed hanc quam descripsimus, quam multos annos Patauii in fictilibus conseruauimus, atq. etiam nunc alimus. Quo tempore etiam in quo eam insulam perlustrauimus hanc ipsam stirpem ladanum esse à Cretensibus accepimus, atq. ab ea Indigenas ladanum colligere, Addimus totam plantam esse odoratam. & post vernos calores humiditate illa viscida, odorataq. refertissimam, demum cōfirmari hanc nostram opinionem vel ex eo posse credidimus quo aperte Dioscorides vbi expresserat cistum marem habere folia rotunda de cisto ledo ita subiunxerit, Est & alterum cisti genus, ledum à nonnullis appellatum frutex simili modo nascens longioribus foliis & nigrioribus, quæ verno tempore quiddam contrahunt pingue, quibus recentiorum nonnullos deceptos fuisse haud leuiter suspicatus sum; ex quo Dioscorides dixerit, ledum habere folia cisto longiora, sibi ipsis persuasum fuit eam plantam cisti ledi vocati ab ipsis esse cistū ledum. Qui sanè neq. parum hallucinati fuerunt, quoniam ledum ab ipsis vocatum habet folia tenuia, longa, nullatenus figura cum cisti foliis, quę Dioscorides inquit esse rotunda cōuenientia, vnde Dioscoridem per cistum ledum intellexisse plantam credidimus in aliis à cisto differentem, quam quod habeat folia cisti, sed longiora quidem, quæ verno tempore humido pingui, odorato infarciuntur. Ex quibus ladanum colligunt. Nos cisti plantam ledo vidimus prope Clodiam ciuitatem in agro iuxta Brundulum, & foliis, & floribus purpureis totoq. frutice simillimum hoc excepto quod nullo tempore ipsius folia habēt pinguem, odoratamq. humiditatem, modum quo Cretenses ex hac planta colligūt ladanum inter pigmenta odoris causa maximè expetitum, & commendatū, & Dioscorides docuit, & ex recentioribus Petrus Bellonius in primo libro suarum itinerarium obseruationum. Folia ledi efficaciter adstringunt, siccant, quo ad sanguinis profluuium & sputum cruentum, atq. ad alias immoderatas fluxiones, euacua-

In 1. de materia med. ca. 130.

euacuationesq. cohibendas maxime laudantur. Ladanum vero quod ex ea planta colligunt optimum est, odoratum, subuiride, facile mollescens, pingue, quod arenas non collegit, nec squallore obsitum est, resinosum, natura ei spissandi ex Dioscorides calefaciendi, emolliendi; Galenus scribit hanc cisti plantam, à regione in qua nascitur eximiam, peculiaremq. digerentem caliditatem nactam fuisse, ladanum vero calidũ ad secundum ferè gradum esse, & habere paululum adstrictionis, esseq. tenuis substantiæ moderate emolliens, ariterq. digerens, & concoctorium. Defluentes capillos retinet, si cũ vino illinatur cutis, aut simul cum mirrha, & oleo myrtino, ex mulso dissolutum instillatur in aures ad tollendum acutũ dolorem vtilissime, idem facit, & cum rosaceo dissolutum, ex vino verò cicatrices emẽdat. Suffitu in enixis secundas educit. Inditum autem pessis vteri duritiem emollit, aluum sistit cum vino antiquo epotum, & vrinam mouet, vsum non minus habet ad vnguenta odoratiora paranda.

Chamecistus.

Exiguè

De Chameciſto. Cap. XLI.

EXiguè fruticat chamæciſtus vocata planta elegantiſſima ab vna radice magna, in tres diuiſa, longa, craſſa in acutum deſinenti, nullis ab ea pendentibus fibris, colore nigreſcente, quæ radix ſi ad ſtirpem comparetur longè maxima videtur, Ab hac radice exeunt caules multi breues, qui in alios ramulos non diuiduntur, qui foliis ciſti ledi longiuſculis ferè criſpis binis, vel quadrinis ab eodem exortù inuicem oppoſitis æquali interuallo poſitis veſtiuntur, & in cacumine flores ciſti, ſed minores purpureſcentes, à quibus paruæ ſiliquę oblongè nigreſcentes, quæ minuta ſemina fulueſcentia continent. Viribus atque vſibus ad ciſtum accedit, vnde refrigerant folia primo exceſſu, ſiccant ſecundo, adſtringuntque efficaciter, quo ad quodcunq. profluuium vel ſanguinis ſit, vel excrementorum, foliorum decoctum, & etjam puluis tritus ex vino auſtero maxime commendatur.

Pseudo cistus ledum.

De Pseudo cisto ledo. Cap. XLII.

PRo Pseudo cisto accepimus plantam, quæ ab vna radice longa crassaque mittit plures surculos rectos, rotundos, graciles, foliis fere ligustri, sed minoribus longis, interuallis paucissimis, vestitos, qui vtrinq. inordinatim in plures paruos surculos diuiduntur, in quorum summitatibus flores cisti floribus, longè minores apparent, à quibus siliquæ, rotundæ, oblongæ in acutum desinentes, nigræ minutum semen continentes. Tota planta inodora, & insipida est. An quicquam hæc planta cisti ledi habeat, non audeo affirmare.

Pseudo cistus ledum alter.

De Pseudo cisto ledo altero. Cap. XLIII.

PSeudo ladanum etiam alterum Creticum delineatum hic damus, quod sanè herba est fruticosa ab vna radice parua, cauliculos plures, molles, obliquorũ foliis myrti, sed minoribus, & mollibus in nigrum albicantibus, vtrinq. binis, caulẽ certis interuallis ambientibus, à quibus foliis simul exeunt flores albicantes parui, à paruis petiolis pendentes, quibus succedunt foliculi parui, rotundi, in acutum desinentes ciceris magnitudine, colore flauescentes, qui semina minuta continent, colore itidem flauescentia. Facultates atq. vsus non planè latent.

Hyoſciamus Aureus.

De Hyosciamo aureo. Cap. XLIV.

NAscitur in Creta Insula Hyosciami plāta, quæ producit ab vna radice multos caules longos, tenues, sursum oblique actos, quadam veluti lanugine obsitos, fragiles, herbaceos, quos folia non plura hederæ terrestris magnitudine, & figura quadantenus, ad hyosciami lutei cretici folia, inclinantia, molli veluti lanugine obducta, ambiunt. Flores verò & in caulibus, & in ipsorum cacumine pruducuntur parui, aurei, ex paruis citinis, non duris, leucoiis luteis ferè similes, sed tamen maioribus quinq. foliis impari magnitudine ex interna parte deficientibus, vnde ex ea parte quasi dehiscat. In medio autem floris, scilicet vmbilico, veluti oculus niger conspicitur, à quo quasi à centro ad circumferentiam quędam filamenta parua carnei ferè coloris diffunduntur. Flos haud congratum odorem respirat. His floribus succedunt parmi citini herbacei coloris, nigri hyosciami multò minores, non duri, semina minuta colore flauescentia, continentes. Radix est parua, longa, crassa, mollis ac tenera, planta est perennis. Hisce notis cuilibet innotescet aureus creticus hyosciamus. Dioscorides, tria hyosciami genera reperiri, tradidit, quippe nigrum, ex nigro seminis colore, quod tamquam venenum exitiale ad vsum medicinæ damnatur. Subflauum ex semine subflauo, quod etsi ipsum etiam ad vsum medicamentorum quadantenus damnatum sit, quia ambo insaniam, deuorata, excitant, & soporem, tamen albi hyosciami loco à pharmacopeis accipitur, quoniam album ferè vbique locorum hac nostra ætate desideratur. Quod etiam antiquis rarum medicamentū fuisse ex Dioscoride intelligitur, cum dixerit suo tempore, pro albi hyosciami substituto fuisse in vsu subflauum, vel subrubiū vocatum. Nos vero de albo hyosciamo in altero libro agemus accuratius. Verum enimuero aureo hyosciamo altera planta quæ fert flores luteos etiam in Creta insula nascens, & semina flauescentia producens, succedit. Quarum duarum plantarum, semina flauo colore cernuntur, & eapropter cum

errore pro albo hyoſciamo noſtri pharmacopei iis ſeminibus vtūtur. Galenus de omnibus hyoſciamis perbellè ita inquit, Hyoſciamus cui ſemen nigrum eſt inſaniam ac soporem affert, ſed is cui ſemen mediocriter flauum eſt propinquam ei facultatem poſſidet. Verum vtriq. fugiendi ſunt, vt inutiles, & venenoſi, ſeu deleterij. Cœterum cuius ſemen ac flos candidus eſt ad ſanationes vel maximè idoneus eſt, ex tertio quodammodo ordine refrigerantium. Porrò flos eius quidem cui ſemen eſt nigrum mediocriter purpureus eſt, eius vero, cui eſt ſubflauum leuiter mali colorem refert: ex iis cognoſcitur Galenum hunc noſtrum aureum Hyoſciamum latuiſſe, quoniam eſt & ipſe producens ſemina flaueſcentia, ideſt ex hyoſciami ſecundo genere, qui tamen fert florem aureum, ſed tamen vti diximus vterque & au[r]ei coloris, & ad luteum, ſeu melius, vt inquit Galenus ad mali colorem accedens vnico genere ex ſeminibus comprehenditur, quippe ſubflaui quod Dioſcorides expreſſit, eſſe ſeminis ſubflaui, & floris lutei, ad luteum enim colorem & aureus, & mali ad colorem accedens, accedit. Mirari vehementer non potui hanc plantam, quæ flores luteos, dilutos, ſiue albicantes habet viros complures, alioquin doctiſſimos pro albo hyoſciamo accepiſſe, (quā Mattheolus pro albo hyoſciamo etiam pictam dedit) cum ex colore & ſeminis ſubflaui, & floris ad mali colorem inclinantis ſit procul omni dubio Hyoſciamum ſubflauum. Albus in Aegypto naſcitur qui verè in ſeminis floriſq. colore albicat, de quo nos in altero libro (Deo fauente) agemus. Sed ad aureum Hyoſciamum Creticum redeo. Quam plantam eſſe ſubflauum Hyoſciamum, cum ex ſeminis colore ſubflauo, tū ex flore luteo audeo affirmare, tametſi C. Cluſius eam pro Hyoſciamo albo acceperit ex Iacobo plateū; Sed ſi vidiſſet ſeminum colorem ſubflauum in eam non veniſſet ſententiam. Hyoſciamus, & niger, & flauus refrigerat quarto, exceſſu, ſiccatq. vnde partes corporis immodice refrigerando ſtupefacit ſenſumq. adimit, ex quo narcoticum cum ſit dolores acutos compeſcit. Antiquitas habuit in frequenti vſu ſuccum albi Hyoſciami extractum, aut ex ſemine recenti, caulibus foliiſq. contuſis, aut ex ſicco ſemina aqua calida macerato & contuſo, ad

In lib. 8. ſimpl.

ſo, ad dolores acutos demulcendos, præſertimq. oculorum, vnde collíria ex eo parabantur, & ad aurium itidem dolores acutos, qui vſus tamen horum medicamentorum ſenſum doloris adimẽtium, quæ narcotica græcis dicta ſunt, optimis profectò medicis ſemper haud leuiter fuit ſuſpectus. Etenim facultatem ſentientem in corporibus diminuere, numquam non damnoſum eſt. Sed de albi Hyoſciami vtilitatibus in altero libro accuratius.

Rosmarinum stecadis facie.

De Rosmarino stœcadis facie. Cap. XLV.

PLanta elegantissima mihi ex seminibus Creta missis pro sticade nata est, quæ ab vna radice lignosa, tenui, in multas diuisa emittit caulem qui propè radicem in tres, aut plures surculos diuiditur longos, sursum obliquè actos, vel geminos, aut tres etiam aliquando longos, rotundos, obliquè sursum actos, qui hinc inde inferius ramulis ex opposito positis ambiuntur, à quibus eodem modo alij surculi parui recti exeunt, superius vero caules primarij vtrinq. & ipsi, & surculis alijs veluti teneris germinibus ex opposito ordinatim positis, & folijs vestiuntur, summitates enim folijs vestiuntur longis, tenuibus, in acutum desinentibus, surculis absq. petiolis inhærentibus, crebris vtrinq. ex opposito positis in obscurum albicantibus, odoratis, sticadis maxime similibus. Totaq. planta sticadi ita conspectui similis videtur, vt omnes sticadem esse dicerent. Flores vero in summitatibus inter folia emicant singuli ex folijs singulis, exeuntes, parui, & magnitudine & figura, & colore floribus rorismarini coronarij similibus à suis petiolis pendentes, quibus deflorescẽtibus succedunt, singulis, techa parua rotunda, piperis magnitudine & minor etiam ex viridi colore albicans intus minuta semina continens. Tota hæc planta obscurum respirat odorem foliorum sticadis proximum, sapore vero adstringit, aliquantum amarescens cum obscura caliditate; Vnde viribus accedit ad sticadem, sed longè inefficacius, quam sticas incidit, extenuat, detergitq. crassos humores, in roborando vero sticadis vim superat. Verum ipsius ad medicinam vsus, mihi planè sunt ignoti. Perpetua planta est.

Arundo.

Arundo Graminea aculeata.

De Arundine graminea aculeata. Cap. XLVI.

ARundo graminea aculeata naſcitur in ea inſula, prę-ſertimq. in locis humidis ſupra terram ſerpens mirę quidem longitudinis, vt longius quam quinque cubitibus ſerpat, multis ramis, calamos æmulantibus ab vna radice exeuntibus, digiti craſſitie, rotundis, arundinaceis, geniculatis, inter quos medius cæteris tãquam caudex craſſior eſt, & longior, qui hinc inde vtrinq. longis interuallis à ſingulis geniculis, caules producit longos, graciles, geniculatos, quorum maiores ex vna parte à ſingulis trinis geniculis cauliculos paruos graciles, quatuor numero, vel ad ſummum ſex itidem promunt, qui à ſingulis geniculis folia vtrinq. exeunt, inferius lata, (qua latitudine vndiq. calamum à geniculo, ad geniculum veſtiendo oculunt) & ſuperius gracilia, parua, graminea, dura, ſpinarum modo in duros aculeos deſinentia, ex quo hæc planta tota aculeis multis inſtar ſpinarum horret, Caules etiam alij omnes à radice proſilientes eodem modo, & ſurculos producendo, & ad folia ſe habent. Plã ta ſterilis ex toto eſt, neq. florem, neq. fructum, neq. ſemina producens; Nititur breui radice, digiti pollicis craſſitie, à qua paucula radiculæ itidem breues fibroſę exeunt. Ad nos hanc plantam qui miſerunt, ipſam arundinem repentem aculeatã, nominarunt. Verè profectò caules iſtius plantæ arundinacei, aut calamacei apparent, habentes à geniculis ad geniculos calamos, duros, potius ad arundinaceam ſubſtantiam, quam ad gramineam accedentes, Ex folijs verò magis ad gramen, quã ad arundinem hac plãta accedere videtur, atq. etiam viribus, quod ferè inſipida ſit, cum leuiſſima acrimonia, quo temperate frigida, et ſicca primo gradù erit, eſſentię cuiuſdam tenuitatis; At vſus ſunt ignoti.

Thlaſpi clipeatum arboreſcens creticum.

De Thlaſpi Cretico arboreſcente, clipeato. Cap. XLVII.

THiaſpi plantam accepimus arboreſcentem cubitalis altitudinis ramulos multos à breui caudice digiti craſſitie producentem longos, rotundos, lignoſos, à quibus alii ramuli exeunt, qui in ſummitatibus vtrinq. ex oppoſito floſculos paruos, albos habent, crebros, à quibus ſiliquæ paruæ oblongæ depreſſę ſcutorum figura à ſuis pediculis paruis pendentes, ſemen intus continentes rotundum, depreſſum, acre, ramuli ſuperius folia pauca habent longa incana, tenuia in extremis acuta, ſed ramuli inferius ferũt ſurculos tenues, multos, ex quorum vna parte foliola oblonga, tenuia, denſa, ſimul ſtipata, pendent, quę incana ſunt. Radice nititur hæc planta multiplici, tenui, lignoſa, inutili, ſemina acria ſunt, calida & ſicca ſupra ſecundum exceſſum tenuis eſſentiæ, quæ epota vrinam efficaciter mouent, vtilia ſunt ad excrementa in pulmonibus expectoranda.

Verbasculum saluifolium.

Nascitur

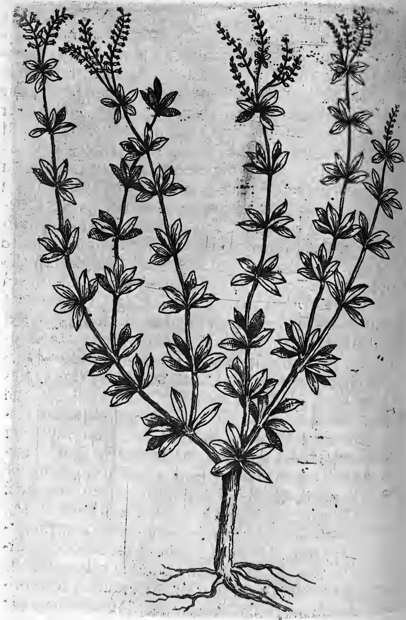
De Verbasculo saluifolio. Cap. XLVIII.

NAscitur planta pedalis altitudinis, ab radice ramosa, quippè ramos quatuor vel plures ferens quadrangulos, duros, lignosos, rectos, incanos veluti albo tomento, obsitos, aspero, Qui vtrinq. ex opposito ramulos producunt tenues. Folia alba tomentosa saluiæ similia, sed minora in longum rotunda, magnis interuallis trina simul ab eodem exortu prodeuntia sine petiolis, circa caulium summitates circum vestiunt ipsos per interualla, flores multi in longis techis tenuibus simul stipati vt in marrubio, aurei, saluiæ floribus figura simies, à quibus succedunt semina oblonga, nigrescentia, radicem habet in plures, tenues longasq. & lignosas, diuisa. Tota hæc planta aspera lanugine candicat, sapore stiptico gustum inficit. Nos habemus stirpem bicubitalem, & ampliorem huic in omnibus similem, quam pro verbasco syluestre, seu saluifolio in horto medico Patauino alimus, quadruplo hac nostra planta maiorem. Quod vero hoc nostrum verbasculum non abhorreat à verbasco syluestre Dioscoridis quisq. intelliget, vbi memoria habuerit, quæ Dioscorides de eo verbasco ita scripsit: Syluestre folia fert saluiæ, altas virgas & lignosas, & circa eas ramulos quales marrubium, flores luteos auri æmulos. Namq. nostrum verbasculum folia fert saluiæ non dissimilia, & ramos altos lignosos floresq. luteos auri æmulos, sed vnum est apud Dioscoridē quod dubiū facit, quippe quod dixerit habere ramos circū virgas veluti marrubiū, at virgæ marrubij nullos ramulos ferunt, sed folia, quo Andreas lacuna ait rectius in veteri codice greco legi, folia saluiæ similia circum virgas in orbē habeat, vt marrubium, sed cum marrubium neq. folia circū virgas in orbem habeat, neq. hoc dixisse potuit Dioscorides; crediderum ego de florum paucis inuolucris forè intelligendum, cum & in marrubio, & in verbasco syluestre circum virgas sint calices siue folliculi florum simul in orbem stipati, vnde postea expressit. De floribus esse luteos aureos Dioscorides ait Flores aureos capillos tingere, atq. folia ambustis esse remedio, Galenus inquit: folia habere vim moderate digerendi, & siccandi,

In lib. 4. de materia med. c. 105.

Rubea

Rubea arborescens.

Rubea

De Rubea arboreſcente. Cap. XLVIIII.

Rubea ad arboream accedens naſcitur in Creta, non aſpera, ſed lenis quæ caudice conſtat breui, vt digitus, craſſo, à quo multi exeunt rami recti, rotundi, lenes, per æqualia interualla folijs breuibus, rubiæ minoribus quinq. vel ſex numero, ſtellarum modo circum poſitis lenibus, veſtiti, à quorum cacumine à foliis exeũt duo vel tres ſurculi graciles in alios quoq. diuiſi in quibus vtrinq. ex oppoſito floſculi parui albicantes cernũtur rubiæ non diſſimilibus, quibus ſuccedunt ſemina minutiſſima nigricantia. Radix parua oblonga craſſa in radiculas alias diuiſa rubei coloris. Tota planta nihil aſperitatis habet, amareſcit radix cum quodam auſtero ſapore, quò non diſſimilis facultatis ab eritrodano iudicata eſt. Proindeq. habere facultatẽ purgatoriam, qua & iecur & lienem purgat multã craſſamq. vrinam mouendo, menſes quoq. cit, nec non ea ratione iuuat quoq. articulares morbos, præſertimque coxendicos dolores, atque uon minus ictericos ſanat.

Horminum

Horminum Creticum.

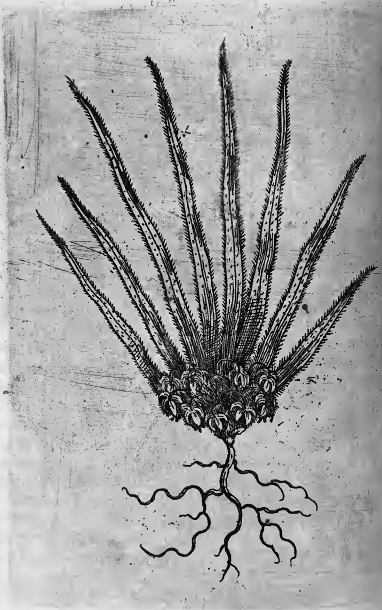

Horni-

De Hormino Cretico. Cap. L.

HOrminum Creticum eſt planta, quæ folia fert complura humi procumbentia marrubio ſimilia, ſed tamen multo maiora,& longiora, nigreſcētia, minus crenata quaſi tomento quopiam obducta, caules producit rectos pedalis altitudinis & ampliores, multos, quadrangulos, nigricātes, ſubaſperos, in quibus per interualla vtrinq. folia apparent ex oppoſito abſq. petiolis caulibus inhærentia. In ramorum ſiue caulium ſummitate quatuor aut ſex primo foliola, parua oblonga, tenuia coloris violacei florum modo ab alijs folijs planè diuerſa cernuntur, veluti elegantiſſimi flores violacei. Flores vero ex interuallis parui in caulibus verticillato ambitu vt in marrubio aſperi, violacei dilutioris coloris, quibus ſuccedunt ſemina nigra, parua, oblonga, minuta, in paruis longis folliculis deorſum inflexis. Radix parua tenuis, lignoſaq. eſt, in alias radiculas diuiſa. Hanc plantam eſſe horminum ſatiuum Dioſcoridis: Andreas Ceſalpinus in libro 11. de plantis haud iniuria affirmauit cum in hac planta ne vel vna quidem nota deſideretur, ad ſatiuum horminum conſtituendū. Dioſcorides de iſtiuſce plantæ vſibus ad medicinam, inquit ſemen tritum ex melle epotū venerem maxime ſtimulare, & ex melle itidem illitum purgare argema,& albugines oculorum. Ex aqua quoq. illitum tumores digerit, eodemq. ſemine detrito, & impoſito extrahuntur aculei corporis partibus affixi, ad quem vſum magis quidem hormini ſylueſtris herbam tuſam, & appoſitam laudauit: Hæc planta eſt perennis, viuitq. nata ex ſeminibus etiam in Italia, ſed hyeme, vehementer frigida exharreſcit. Præterita enim hyeme, quæ diutius vehementi frigore afflixit peregrinas plantas, innumeras in noſtro Patauino horto hormini noſtri interemit ſtirpes, quas tamen ex ſeminibus iterum reſtituimus.

Leontopodium.

De Leontopodio. Cap. LI.

VEre quidem leontopodium vt inquit Dioſcorides, herbula puſilla eſt digitalis, foliola quinq. vel ſeptem ferens ab radice exili longa, gracili, tenui, ter aut quatuor digitos longa, hirſuta, quæ iuxta radicem ſpiſſo flocco caneſcunt, & in acutiſſimum deſinentia, Interfolia iuxta radicem aliquot capitula à ſuo cauliculo deorſum tortuosè inflexa, in quibus flos niger, & poſtea ſuccedit ſemen vſque adeo ſpiſſa lanugine inuolutum, vt vix erui queat. Sæpius ex Creta plantam ſiccam accepi, quæ poſtea ex ſemine nata nullis reclamantibus notis leontopodium refert. At vnum addēdum videtur, quod de Catanāce expreſſit Dioſcorides, ſcilicet hanc plantam areſcentem in terra flecti & ſe contrahi ad ſpeciem vnguium milui exanimati: quam plantam merito Bellus probat eſſe leontopodium, & non catanancem, cum hæc planta non habeat folia coronopi, neque ſemina orobi ferat, at potius pſyllis. Verum crediderim ego fortaſsè lentopodiū, & catanancem, aut eandem eſſe plantam, aut ſaltem ſpecie non differræ, cum præſertim Dioſcorides de vtraque locutus dixerit ad amatoria expeti.

Argentea.

De Argentea. Cap. LII.

Plantam Creticam ſine nomine accepimus, quam libenter argēteam ex colore argēteo, quo ipſa vndique ſplendet, nominare libuit; Herba ſemicubitalis & amplior cernitur tota candido tomento molli obſita. Folioſa eſt multa ſcilicet folia proferens longa ab vna radice parua tenui & à caule longo, figura ad paſtinacę hortenſis quodam modo accedentia, ſed longe minora, tota tomento albo molli & candido, obſita. Caulis à radice fertur ſemicubitalis quadrangulus rectus, totus candidus, intus habens medullam albam, mollem, leuem, non leuiter amaram. Iuxta verò & foliorum principium, & à caule cauliculi multi recti, quadranguli, qui in cacumine habent calyces rotundos latos flaueſcentes, paruis ſquammulis obſitos, cyanis ſimiles, ſed breuiores, & craſſiores, in quibus, flores ſimiles cernūtur, aurei, qui in pappos poſtea reſoluuntur. Planta tota amareſcit cum aliquali ſtipticitate. Quidam dixere habere vim purgatoriam, at de ipſius vſibus ad medicinam quicquam certi non habeo.

Leucoium

Leucoium luteum vtriculato semine.

Leucoium

De Leucoio luteo, vtriculato semine. Cap. LIII.

Leucoium luteum Creticum frutex est pedalis altitudinis ramulis multis ab radice tenui lignosa, in paruas radiculas diuisa, exeuntibus, rotundis, albicantibus, asperis, in quibus folia multa circum ramulos densa, simulq. stipata, alba, leucoij vulgaris minora, in extremis latiora, asperis pilis obsita, dura, quæ in germinum fastigijs in orbem veluti aguntur. Ramuli in summitatibus, vt in nostris leucoijs flores producunt plures circum stipatos à suis longis pediculis pendentes, luteos quinquæ folios paruos, à quibus fiunt folliculi rotundi colore flauescentes semina suis loculamentis continentes, leucoijs similia, sed latiora tamen, albicantia. Planta non est annua.

Leucoium Cæruleum marinum.

Herbula

De Leucoio cæruleo marino. Cap. LIV.

HErbula perelegans viridis atq. mollis ſupra terram luxurioſè ſerpens, cauliculis multis, ab vna radice parua, tenui, exeuntibus oblique hinc inde humi procumbentibus, folijs leucoij lutei, ſed mollibus atq. coloris herbacei in extremo latiuſculis. Flores vero elegantes cærulei, inodori, plures, in caulium ſummitatibus cernuntur, leucoijs planè ſimiles, tota enim planta elegantiſſimis floribus luxuriat, quibus ſuccedunt ſiliquæ longæ leucoijs ſimiles, ſemen nigrum minutiſſimum continentes. Hæc planta verno tempore incipit ex ſeminibus ferè ſubito nata florere, & flores perſeuerant per totam ferè æſtatem, quoad planta exareſcit. Annua enim eſt. Nullius vſus, quod ſciam, ad Medicinam eſſe creditur.

Verbasculum Syluestre Creticum.

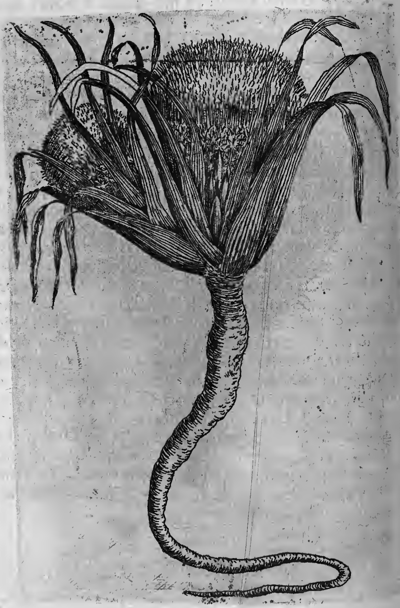

Nomine

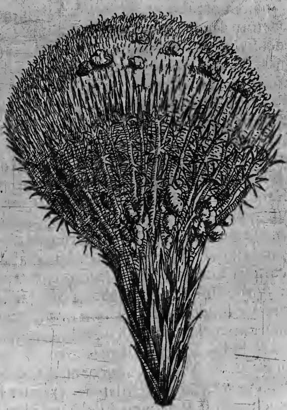
De Verbasculo syluestre Cretico. Cap. LV.

NOmine arcturi ad me sæpius ex Creta insula missa est elegantissima planta herbacea, folijs verbasci syluestris, sed nō ita albicantibus, mollioribus, lanugine alba obuolutis, caule vnico, à radice, recto, longo, quandoque cubitali, quadrato, gracili, exurgit multis peciculis paruis flores aureos blactariæ nostrati similes, prædito, floribus succedunt folliculi rotundi parui, piperis magnitudine nigri, minutissimum semen nigrum continentes ex toto blactariæ similes. Quibus sanè non arcturus hæc planta erit, vt nos eo nomine accepimus, sed silueſtris verbasci genus, quam plantam Plinius à romanis Blactariam vocari tradidit, nquitq. esse plātam verbasco similem, folijs minus albis præditam, floribus aureis, quod vero ad blactarias vulgares hæc planta referri possit, à ratione non abhorrere videtur, cum hæc sit verbasco similis, floresq. folliculos, atq. semina ita similia vt eadem ferè esse videantur, quo non rectè ab aliquibus arction siue arcturum creditum fuisse, constabit, In Italia semina sata facile nascuntur & planta etiam lætius viuit, modo ab hyemali frigore tueatur, Quibus vero viribus, vel vsibus ad medicinam prædita sit nondum deprehensum à quoquam est. Eius singularis elegantia videtur solummodo in florum aureo splendore posita. Hanc Ioanes Pona Veronensis in simplicium medicamentorum studio maxime eruditus ex Honorio Bello in suo Baldo accuratissime descripsit, ipsiusq. & imaginem dedit, quæ aliquantulum differens à nostra visa est. Vnde fortasse istiusce eiusdem plantæ varias differentias obseruari haud erit inconueniens.

Carduspinea Teophrasti cum radice.

Cardui pineæ Figura altera ſine radice.

Plantam

De Carduo pinea Theophrasti. Cap. LVI.

PLantam integram ex Creta accepimus pro legitimo Chamæleone albo. Quæ ab vnica radice exit, foliaq. numerosa producit, lõga, multa, simul à radice prodeuntia, vt digitus lata in neruum acta, papyri seu cyperi folijs proxima, sed albidiora, duriora, latiora, & lenia, in quorũ medio quasi obrutum caput acanaceum occulitur, spinis exterius longis, densis, in crucis modum actis, custoditum: intus verò lanuginem albam, densam, induratam, in qua & exterius in eodem capita circa spinas gummi paruum colore fuluescẽs, mastichi simile, odoratum, & calidi gustus, inhærescens, cernitur. Radix vero crassa vt pollex, longa sensim ac sensim gracilescẽs in extremumq. in tenuissimam desinens exterius fuluescens in nigrum inclinans; intus alba, suauiter olens seruidi gustus carlinæ similis, ab eaq. differẽs remisso iucundioriq. odore. Hanc plãtam video multis Chamæleonem album creditam fuisse, quo nomine etiam ipsam nos accepimus, quã tamen opinionem numquam laudare potuimus eo vel vno argumento persuasi, quod hæc planta neutiquam chameleoni albo Dioscoridis cõueniat, cum præsertim chameleon albus folia ferat sylibo similia, sed asperiora & acutiora, & caput spinosũ cinnaræ modo radicẽq. habeat quadantenus aromatica, olentẽ, graui tamen odore & dulcẽ. Nostra vero planta folia habet multa ab radice longa, parum lata, æquali corticeac leni prædita; nullis incisuris neq. acuta, nec aspera, sed lenia, & caput ferat vti dictum est, folijs fere latens, exterius magno studio spinis pulcherrimis, atq. longis foliolis, vestitum. Quod gummi producit non autem ex radice, vt de Chameleone albo expressit Dioscorides, emanat, sed totum circa caput concrescit, scilicet circa spinulas, caput echinaceum, vestiẽtes atque in suprema parte alba, vt ita dicam, papposa semina continente. Addo huiusce plantæ gummi non constare vim mortiferam habere, vti constat de gummi chameleonis, quod ix iam græci vocauere, quod exitiale venenum esse Dioscori-

des expressit. Huius plantę pro Chamęleone a multis creditæ gũmi quod mastichẽ simulat, mulieres Creticas mastiches lo co dentibus atterere, Petrus Bellonius est auctor, & Honorius Bellus persuasus hanc plantam esse album Chamęleonem in epistolis ad C. Clusium scriptis, recitat in Creta pueros hoc gummi ex echino legere & aliquantulum masticare, & postea digitis leuigare, & complanare, complicatumq. in vesiculæ formam super alteram manum fortiter impellentes, edere, Hocq. esse ludi genus pueris cydonijs familiare etiam tradidit. Quibus non leui profectò cõiectura, assequimur illud gũmi non habere facultatem venenatam, quod in ore libere & absq. vlla noxa, dentibus tractetur. Hinc etiam deprehenditur hoc gummi ab ixia differre, quod circa radicẽ chamæleonis quæ venenata est, colligi Dioscorides auctor sit. Quo etiam liquidò constabit hanc plantam non esse chameleonem albũ, vt falsò multis fuit persuasum, quæ igitur planta erit ni chamęleo albus hæc sit? ea inquam vt credidimus de qua Theophrastus ita scribit, Cardus pinea haud multis prouenire in locis potest. Est ab radice foligera qua de medio seminalis acanus veluti malum extuberat folijs nimirum ocultatus, Hic lacrymam iucundi saporis parte profert postrema, quam spinalem mastichen vocant. Nescio an melius hæc plãta à Theophrasto describi potuerit. Addo vt magis pateat hanc plantam non esse chamęleonẽ album, de hac planta ipsum Theophrastum, scribẽtem ne verbum quidẽ ixia gummi fecisse. Aliqui crediderunt ixiam gummi esse propriam nigri chamęleonis, & non albi, Neque est vt putemus quod aliquibus visum sit hanc plantam ixiæ, venenati gummi, plantam à Chamęleone distinctam, quoniam codex græcus Theophrasti istiusce plãtæ gummi scilicet cardui pineæ ixinim habeat ex quo aliqui hoc nomine decepti existimarunt esse ixiam de qua Dioscorides in sexto libro de materia medica inter uenena comprehẽsa egit, Namq. si cardus pinea ixia esset procul dubio haberet vim venenatam, cuius quidem expertem esse, nupperrimè satis aperte deprehendi, ostendimus. Neque esse potest quod per cardum pineam, chamæleonem albũ vt perperam (quia Græcus codex Theophrasti ἰξίνην habet) Dalecampio fuit per-

In lib. 6. de histo. plãt. c. 4.

persuasum, Theophrastus intelligi voluerit. Nūquam enim plantam aliquam bis Theophrastus describere consueuit, etenim si hic Chamæleonem album descripsit, & de ipso egit, quamobrem iterū postea, quippe in libro nono historiæ plantarum accuratissimè scripsit? cur & hic solummodo de albo meminit & non de nigro vt fecit in posteriori libro? omnes quidem consueuerunt de albo & de nigro chamæleone simul agere, quare hic nō de Chameleone albo, sed de alio carduo, quem Cardum pineam Theodorus Gaza est interpretatus. Certè vt etiam de Chameleone albo dicam suspicor absq. dubio Petrum Bellonium, (qui dixit se vidisse iuxta Idam montem in Creta verum Chamæleonem & album, & nigrum, albumq. habere radicem humanæ coxæ crassitie, atq. apud nos nusquam hosce veros Chamæleones nasci, solummodoq. in Creta insula) deceptum fuisse, qui aliam profectò plantā pro albo Chamæleone viderit; Ad nos Ioseph Aromatarius Asisensis iuuenis doctissimus ex asso monte missit ni fallimur legitimum Chamæleonem album Dioscoridis descriptioni planè conuenientem; quo cognouimus non differre album Chamæleonem, à nigro, nisi coloris foliorum differētia, quoniam albus folia alba, & niger, nigra habeat, vnde vulgarē Carlinam ex foliorum nigro colore, nigrum esse Chamæleonem non dubitamus. Quod cum sit verum, cur & Bellonius & Bellus, plantam cardum pineam à Gaza vocatam, quod nonnullas chamæleonis notas habeat, credidisse esse legitimum Chamæleonem album, quæ planta tamen folia non habet sylibi, sed potius papyri, aut caricis, non aspera, non acuta, sed lenia, nullis spinis crenata: neque circa radicem lachrymā fert, vt de Chamæleone expressit Dioscorides, sed in capite, & hæc de carduo pinea dicta sufficiant.

In lib. 6. hist. plā. cap. 4.

In ca. 13.

In 1. lib. obseruat. itin. cap.

Echio

Echium Creticum.

De Echio Cretico. Cap. LVII.

PRo Echio ex Creta accepimus semina parua, rotũda in longum albicantia tritici magnitudine, figuram vero vsq. adeo serpentis viperei capitis præseferebat, vt meritò capita tot viperarum nobis visa fuerint. Semina hæc terræ commissa sicuti feliciter nata fuerunt, ita ex ipsis quæ natæ sunt plantæ, difficillimè à nobis conseruari potuerunt, vnicam tamen plantam per annum in horto habuimus, ex qua eius imaginẽ delineatam hic damus. Hæc planta fert ab radice complura folia oblonga, tenuia in acutum desinentia albicantia, quadantenus ad anchusam accedentia, sed longe minora, crassa pilis veluti spinis tenuibus aspera atq. horrens. Cauliculos è medio foliorum producit palmum vix altos, rotundos, asperos, pilis tenuibus, durisq. obsitos, in his parua foliola, longa aspera, paucissima sine petiolis cernuntur itidem albicantia non vtrinq. sed ex vno latere inordinatim longo interuallo posita. In summis vero cauliculis flores multi sparsim in suis asperrimis calycibus paruis oblõgis quasi corymbos seu vmbellam facientibus, exeunt lutei anchusæ similibus. Quibus succedunt semina parua albicãtia figura capita serpentum æmulantia. Radix parua lignosa, subest & nigra, in paruas radiculas diuisa, hæc est planta quã pro Echio ex Creta accepimus. De qua aliqui dubitauere an verũ echium sit, quod flores istius plantæ neq. sint purpurei, neq. secundum folia nascantur, nec minus folia subrubra sint, & non ex vtroq. latere vt expressit Dioscorides posita. Verum enim vero etsi etiam quæ & Dioscorides & alij de hac planta scripserunt nos accuratius considerauerimus, nostram plantã echium esse ex semine, & alijs confirmabimus. Dioscorides enim ita habet: Echium habet folia oblonga, aspera, aliquantum tenuia, anchusæ proxima, minora tamen, subrubra, & pinguia, spinulas tenues incumbentes, quæ etiam folia exasperant: Cauliculos tenues multos, & ab his vtrinq. foliola minuta, expansa, nigra, in summo caule proportione minora. Flores iuxta folia purpureos in quibus semina capiti vipera-

In lib. 4. de materia medi. cap. 25.

rum

rum similia insunt, Radix digito minor est & subnigra. Plinius tamen de hac planta (eam Alcibiadium vocans forte ab inuentore Alcibiadio vt Nicander auctor est) inquit Alcibiadium qualis esset herba apud auctores non reperi sed radicē eius & folia trita ad serpentis morsus imponi & bibi iubent. Postea vero eius iterum meminit duobus signis eam [nobis monstrando], inquit autem. Item altera quæ lanugine distinguitur spinosa cui & capitula viperæ similia sunt, nos vero inter alias notas vnam præcipuè magnifacimus, quippe quod habeat semina in quibus serpentum capita vere quidem, & apertissime, impressa videntur, quare huic signo maxime fidere voluimus, quo natura hominibus voluit præmonstrare, quantum ea planta valeret aduersus serpentum morsus, vnde mirum non est si vt Dioscorides atq. alij tradiderunt, semina trita epota ex vino, vel ex aceto nedum preseruent à viperarū morsibus & aliorum serpentum, sed quinimmo etiam demorsis ab ijs presentaneo sit auxilio. Succus etiam foliorum, & semina trita morsibus imposita idem præstant efficaciter.

In li. 17. cap. 5.

In li. 25. cap. 9.

Nardus Montana Cretica.

Plantam

De Nardo montana Cretica. Cap. LVIII.

PLantam in Cretæ locis humentibus nascentē herbaceam pro Valeriana accepimus, quæ foliosa est ab radiceq. fert quatuor aut quinq. folia rotūda, viridia, mollia, intus veluti cauitatem habentia magnitudine ac ferè etiam figura foliorum asari à suis longis pediculis pendentia, quarum quædam posterius nata vtrinq. veluti auriculas habent, Inter quæ caulis fertur longus, rectus, rotundus, cauus, valerianæ quam simillimus, qui in summitate bis vel ter vtrinque ex opposito habet folia alia alterius formæ quippe valerianæ vel eryngij similia mollia primo quæ in caule spectantur, & post hæc alia eodem modo visuntur adhucà proximis planè dissimilia, quando hæc longa sint tenuia vtrinq. in acutum desinentia, salicis folijs proxima & hæc sunt iuxta vmbellarum exortum, quæ suis pediculis primo iuxta alarum cauum feruntur, & postea in cacumine fiunt amplæ, latæ, floribus cādidis valerianæ omnino similes atq. etiam seminibus. Flores verò suauiter olent. Hæc planta est donata binis radicibus oblongis, nigris, odoratis, nardum redolentibus, è quibus fibrosæ radiculæ pendent. Pro nardo montana sed Cretica quod à nostrate nardo mōtana differat, hanc plantam esse accipiendam haud dubitamus, præsertim ex radice nigra in binas diuisa nardum maxime redolente, ac vel etiam ex folijs eryngij non dissimilibus, non duris, sed mollibus, cum præsertim ijs notis nardū montanam expresserit etiam Dioscorides. Neq. est quod in textu Dioscoridis legatur, neq. caulem, neq. fructum, neque flores ferre, quando superius hæc meminerit, cum dixerit, ipsum nasci caule & foliis eryngio similibus, minoribus, minimè tamen spinosis asperisque. Non enim viri eruditissimi in codice Græco legunt ὔτε δὲ καυλὸν, ὔτε καρπὸν, ὔτε ἄνθος φέρει, sed συμφέρει, ideſt neq. caulis neque fructus, neque flores fert, sed συμφέρει, ideſt confert quasi dixerit, quod radix sola vsum habet ad medicinam, propterea neq. caulem, neq. fructum, neq. flores quicquam conferre quia hæc omnia sint inutilia, sola

enim

enim radix quæ sit admodum odorata vsui est ad medicinam. Hanc plantam etiam Ioãnes Pona vir in simplicium medicamentorum cognitione maximè eruditus, amicusq. admodũ mihi familiaris, & pluribus nominibus obseruandus in suo Baldo accuratè descripsit. Radix calida est primo excessu, & sicca ferè ad secũdum, habet minorem adstrictionem quã habeat nardus indica mixtam habet essentiã & calida oriri substantia, & amara non multa qua crassos humores per os assũpta incidit extenuat atque detergit, ex substantia terrena itidẽ astringente quamquam minus Indica & Celtria astringat. Vnde moderata astrictio plurimum facit, vt efficacius acris, & amara substantia extenuet crassos humores, & eosdem, & viscidos detergat. Quo mirum non est, si ad viscera obstructa plurimum faciat, purgat enim per vrinam, & ob id ictericis remedio est.

Viſcaria maxima Cretica.

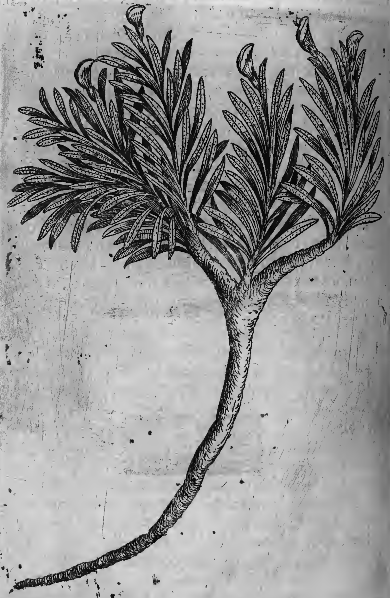
De Viscaria maxima Cretica. Cap. LIX.

PLanta viscossissima nascitur in Creta insula in cuius ramulis ferè semper bestiolæ insidentes deprehensæ cernuntur, atq. ita tenax eiusce plantæ, ramorum viscida illa humiditas vt aliquando vel etiam paruæ auiculæ multùm deprehensæ detineantur. Hæc planta ad lycnides syluestres fortassè accedere videbitur. Planta est foliosa, etenim ab radice longa crassitie pollicari alba, sensim ac sensim gracilescente, dura & carnosa fert folia innumera ferè inferius gracilia, superius lata, in acutum desinentia, crassa, dura, alba, densissimè simul stipata, auriculæ vrsi luteo flore admodum similia, interque exeunt ramuli numero plerumq. decem, & plures etiam semicubitum, longi, graciles, rotundi, rarè geniculati, albicãtes, humiditate admodum viscida, obsiti, à quorum singulis geniculis, bina folia vtrinq. ex opposito posita, exeũt, parua, oblõga, tenuia, aliorum foliorum figura. In summis vero caulibus, ramulisuè iuxta geniculos ferunt ex opposito vt folia duo surculos qui in cacumine tres aut quatuor, aut ad plus quinque flores, muscipulæ vulgaris persimiles, feruntq. primo flores in cacumine suis pediculis pendentes, & inferiùs ex duobus ramulorum aut ad plus ex tribus geniculis itidem ex binis ramulis in suis paruis petiolis flores producunt, adeò vt ramulorum summitates floribus multis scateant, à quibus succedũt vascula parua rotunda, in acutum desinentia, os exiguum dẽticulatumq. habentia, planè vulgaris polemonii proxima, intus semina minuta nigra, vt in ocymoide apparent, continentia. Hanc plantam ad syluestres lycnides referendam esse facilè credidimus Ferrandus Imperatus vir doctissimus, & in rerum naturalium studio celeberrimus vocabat hanc plantam viscariam auriculæ vrsi folio, neq. immerito cum ferat folia vt diximus, & magnitudine, & figura, & duritie, crassitieq. & colore quam similia. Ioseph de casa bona aliam viscariam hoc nomine vocasse visus est, vt C. Clusius in suis postremis plantarum, rariorum obseruationibus tradidit; namq. scribit ex semini-

In lib. 3. cap. 3.

ſeminibus à Ioſepho de caſa bona horti Piſani præfecto ex Creta acceptis ſibi natam plantam vidiſſe, quam lycnidē ſylueſtrem lati foliam nominauit, Cuius iconem etiam à Iacobo Plateù accepit. Diximus hanc viſcariam aliam eſſe à noſtra propoſita & merito ni fallimur, cum ea planta cuius imaginem Cluſius dedit maximè differat à noſtra, quod nimirum ſit vnicaulis, & hæc multicaulis, cauliſq. eius ſit tres cubitos longus, & ramoſus, & noſtræ viſcariæ caules vix cubitum attollantur, nulloſque ramos circum ferant, iis exceptis in quibus flores producuntur, amplius illius folia pauca ſunt, & radix fibroſa, primulæ veris perſimilis, & noſtræ folia innumera ferè ſunt, ſimul denſiſſime ſtipata, & radix craſſa, & longa, minime fibroſa, quare hæc planta à nobis propoſita ab ea quam Cluſius dedit longè diuerſa apparet. Fortaſſe, ſi lycnis Coronaria credita, ſit vera antiquorum, hæc noſtra non abhorrebit à ſylueſtri, & eo magis quod referant qui ad nos miſerunt, radicem, & ſemina purgare per aluum flauam bilem, & ictis à ſcorpionibus auxilio eſſe. Nos verò quicquam certi de iſtiuſce plantę viribus, & vſibus experti ſumus, Radix inſipida cum tota planta, atq. inodora.

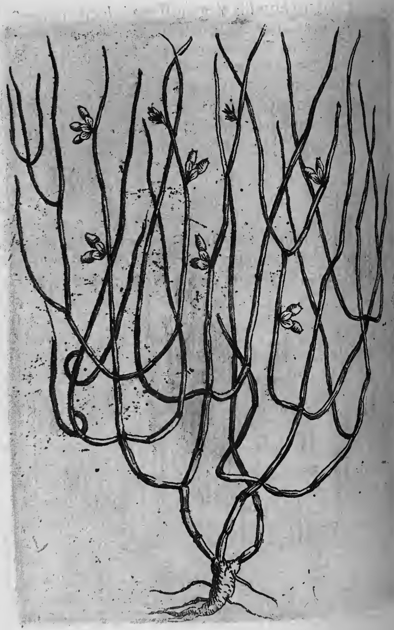
Anchusa humilis.

De Anchusa humili. Cap. LX.

ANchusa humilis elegantissima in locis montosis & siluis Cretæ insulæ nascitur, quæ ab vna radice (lõga pollicari crassitie, in extremum sensim ac sensim gracilescente rubescente colore, magnitudine, & figura radici cardui pineæ maximè simili, in terram oblique acta) plures surculos semidigito longos producit vtrinque foliis longis albis anchusæ proximis, sed minoribus densissime vndiq. vestitos, atq. in summitate ipsorum flores rubri ad purpureum inclinantes in suis paruis calycibus spectantur anchusæ maioribus, figura coluteæ vesicariæ à quibus semina producuntur, techis paruis oblongis asperis albicantibus. Radix tempore æstatis succo rubro turget, quæ manus rubro colore inficit. Ab iis gentibus multis laudibus concelebratur ad serpentum morsus ac non minus quam Echio, ad id & radicem, & folia, & semina ex vino assumpta efficaciter præstare.

Equifetum Montanum Creticum.

Equifeti

De Equiseto montano Cretico. Cap. LXI.

EQuiseti planta nascitur in montanis Cretæ, quæ quarto equiseto Mattheoli est maxime similis, in hoc ab ea differẽs, quod Creticum equisetum flores ferat circum virgarũ geniculos atq. in paruis siliquis semina minuta habeat. Hęc planta fert ab radice duos vel tres caules longos, graciles, geniculatos, nigricantes sursum obliquè actos, quorum profecto caulium quilibet, & infernè, & supernè vtrinq. ex opposito alias virgas profert eisdem similes, à quorum geniculis flosculi apparẽt, à quibus techæ paruæ rotundæ, oblõgę, rubescentes, in acutum desinentes, succedunt, semina minuta continentes, Radix parua est, longa, in duas diuisa, tenuis, aliquibus fibris ab ea pendentibus, tota planta sapore est stiptica planè inodora cũ leui amaritudine, nonnulli putant esse equisetum quartum Mattheoli, quando cum equiseto quarto quam maxime conueniat, differt nihilominus, & flore, & fructu. Quoniam illud Mattheoli sterile est nec florem, nec fructum ferens, omnes indigenæ herba vtũtur (quod frigida sit, sicca, & maxime adstringens cum leui amaritudine) ad quodcumq. profluuium vel sanguinis vel excrementorum cohibendum. Iis qui per tussim ex pectore & ex stomacho etiam vomitù sanguinem excernunt, aut succum ex vino aut aqua ad duo cochlearia exhibent. Ad fluorem sanguinis ex naribus, in nares ipsas succum immittunt, ad menstruum profluuium, sic ad vteri profluuium succum ex pesso indunt. Quò efficacissime cohibent minusq. etiam ad idem atq. ad dysenteriam succum per os vtilissimè exhibent; sunt qui aquam stillatitiam per os ad vntias quatuor pro vlceribus renum, atque vesicæ, summo cum iuuamento exhibent.

Marrubium nigrum Creticum.

Elegans

De Marrubio nigro Cretico. Cap. LXII.

ELegans ad nos ex Creta insula delata est plãta marrubij nigri nomine vocata. Quæ ab radicibus multis primulæ similibus folia complura profert oblonga in extremis acuta, paruis suis pediculis sursum in orbem acta, nigra, & nigra lanugine obsita, marrubij albi, folijs, maiora, longiora, & latiora, magnitudine, & figura ad apiastri ferè folia accedentia. E quibus sanè duos vel plures caules producit longos, rectos, quadrangulos, nigros, per interualla geniculatos, in quibus à singulis geniculis exeunt circum ipsos ex opposito folia complura, numero ferè septena, ac plura etiam oblonga, prioribus similia, sed longe minora, multum nigricantia, quæ circum ramum veluti in orbem aguntur, in caulium summitatibus flores vtrinq. virgas ambiunt, non dissimiles à marrubij floribus itidem nigricantes. Tota planta colore nigricat, vt de industria ab aliquo videatur eo colore infecta. Fortasse ex hoc colore aliquis credet hanc plantam esse legitimum marrubium nigrum antiquorum. At ingenuè dicam hanc plantam nobis prorsus nouam videri ab omni marrubio distinctam, quippè, & à nigro ballote vocato, & ab albo, tum quod neq. hæc planta in foliis, neq. in floribus, neq. in foliorum, florumq. positù, neq. in hoc quod ipsa sit expers & saporis & odoris, vnde & nos quicquã de ipsius viribus, atq. vsibus ad medicinam certi habere potuimus.

Saxiphraga.

Nascitur

De Saxiphraga. Cap. LXIII.

NAscitur, & inibi in aſperis, & ſaxoſis in ſaxorumq; rimis, planta, quæ ab vna radice lōga, tenui, in gracilitatem deſinente, paucis fibris à parte ſuperiori pendentibus, ramum ſiue caulem fert, qui paulo ſupra radicem in tres vel plures diuiditur non rectè, ſed obliquè actos, albicantes, rotundos, lignoſos, qui & ipſi in alios complures ramulos diuiduntur rotundos, graciles rectos, qui per interualla vtrinq. ex oppoſito habent foliola parua, oblonga ad extrema in acutum deſinentia, tragorigani & magnitudine proxima, atq. inter folia fert hæc planta, floſculos paruos capillaceos albicantes. Tota planta eſt inodora atq. inſipida ferè, quam indigenæ putant eſſe ſaxiphragam Dioſcoridis, tum quod ſit frutex ſurculoſus in petris & aſperis locis naſcens, tum multo plus quod calculos in renibus valenter comminuat, atq. expellat, Radix iſtiuſce plantæ addrachmam ex vino, aut aqua epota, tum etiam quoniā planta epithymo non ſit diſſimilis etenim non minus frequentius epithymum circum tragoriganum quam circa ipſum thymum naſci in Creta inſula viſitur. Neq. enim nos multum laboramus, an in græcis codicibus legendum ſit τῷ ἐπιθυμῷ, an τῷ θυμῷ, aut neutrum legendum ſit vt multis ſcriptoribus viſum eſt. Satis eſſe duximus vt ſaxiphragam hanc plantā nominauerimus, quæ vi præcipua valeat ad comminuendos calculos, & in renibus, & in veſica etiam, illoſq. præſertim, qui nondum ad lapideam duritiem coaluerunt, experientia cognitum eſt, radicem tenuiſſimè tritam, & ex vino albo tenui, aut ex aqua anonidis maxime valere, vt in renibus, atq. in veſica calculos comminuat, atq. expellat. Quò indignum mihi viſum non eſt, antiquorum ſaxiphragam eam diceremus.

Polium Gnaphaloides.

De Polio Gnaphaloide. Cap. LXIV.

IN maritimis Cretæ insulę copiosissime prouenit plã-ta,quam ad nos pro polio marino amici demiserunt fortasse à quadam similitudine ad polij folia,atq. ad odorẽ,& saporẽ,cuius quidem flores istiusce plantæ haud omnino videtur expertes. Tota plãta tomẽtosa est cãdida atq. maxime mollis,Fruticat ab vna radice longa,tenui,demittẽte ramum obliquè actum folijs paruis figura polii maioris,nõ dissimilibus prę sertimq. per exterius polii modo crenatis totis mollibus,candidis,tomentosis,simulq. adeò stipatis,vt ipsũ caulẽ occulãt,ex hoc ramo oblique posito,complures exeunt caules recti,longi,rotundi,candidi molles, hinc inde per interualla foliolis referti paruis, oblongis inferius latis absq. pediculo ramis inhærentibus, in acutũ desinentibus per exterius modice crenatis ex toto tomentosis candidis mollibusq. inter quorundam foliorum alas,exeunt germini longi, graciles,tomentosi,densis foliolis oblongis stipati. In summitatibus vero caules diuiduntur in plures cauliculos subtiles, rectos,in quibus flores,vmbellarũ modo,lutei, suis paruis calycibus rotundis,contenti, qui in pappos euadunt,inter quos sunt semina parua, tenuia, flauescentia, molliaq. Radix est tenuis,longa,lignosa,& dura. Hæcq. est istiusce plantæ delineatio.Qua constabit non esse Gnaphalium Clusii, quod offendi dit, in Valentini regni maritimis atq. in littore maris iuxta Monspellium, tum quia folia illiusce plantæ figura, quippe quod myrti foliis magnitudine,& figura sint similia,maximè differant,neq. pilis infecta sunt, sed tota tomentosa apparent, præterea, neq. quicquã odoris, & saporis ad polium accedentis,flores gnaphalii sapiunt. Quare alia hæc nostra erit planta non parum ad polium & gnaphalium accedens. vnde nos polium gnaphaloidem ipsam lubentius nominauimus; polium gnaphaloidem inquam,quod foliorum figura,& sapore amaro,& acri polium maxime representet, gnaphaloidem vero, quod folia tomentosa sint,& pro tomento,gnaphaloidem vero quod folia tomentosa sint, & pro tomẽto vsurpari possint flores & cymæ supra secundum excessum calidi sunt, & sicci primo, vndẽ decoctum obstructos maximè iuuat,& ad vrinã, mensesq. mouendos,efficax est.

In lib. 3. obser. ca. 26.

Santulina flore amplo.

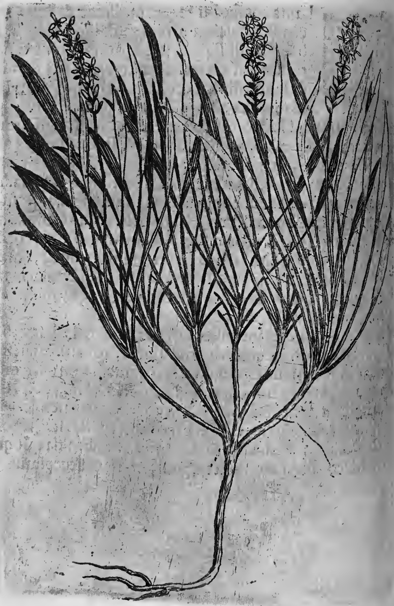

Planta

De Santulina flore amplo. Cap. LXV.

PLanta conspectu tenera mollis ac delicata tota candida nascitur in montanis illusce insulæ arborescentis figura, folijs paruis oblongis multis simul stipatis circum ambientibus ramulos & spissitudine occultantibus candidis abrotani fœminæ adprimè similibus non tamen per exterius serratis. Hæc planta ab vna radice longa, crassa, tenera, caulem rectum, rotundum, digiti crassitie, album ex quo virgę exeunt rectæ, graciles, complures, in cacumine in surculos duos, vel tres diuisæ, habentes flores santulinæ sed quadruplo maiores, ad calendulæ vulgaris magnitudinem, atq. aureũ colorem maximè accedentes, à quibus succedunt semina minuta, oblonga sonco, proxima. Nusquam hæc planta vel odorem spirat, vel linguam amaro sapore multum inficit, amariscula enim vt vix percipi queat, apparet. Ad me hęc planta nomine santulinæ montanæ Creticæ olim delata est, quam eos qui sic ipsam nominarunt neutiquam defraudare volens eodem nomine hic eius imaginem delineatam dedi. Tametsi vt dictum est parum amaroris habeat siccat, parum calfaciens cum leui adstrictione. Quibus mirum quidem non est, si multum apud mõtanos homines apud quos hæc planta nascitur, vsum herba habeat, & ad vermes in pueris interimendos per os assumpta, aut eius succus vel decoctum ad ictericos, & obstructos, & ad mouendam vrinam efficax sit, sordida quoque vlcera, succo illita, aut puluere aspersa, relatione accepimus.

Holosteum.

Hic da-

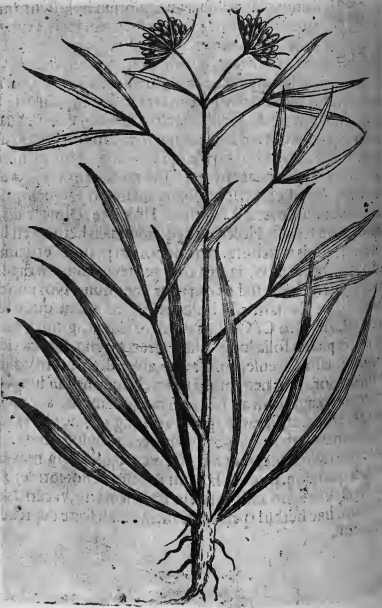
De Holosteo. Cap. LXVI.

HIc damus plātam quæ antiquorum holosteum meritò credita est, nascentem in ijsdem locis, Fruticat palmari altitudine ab vna radice longa, tenui, alba, multis ramis, qui parum supra radicē, producūt folia multa, longa, in cuspidē desinētia, tenuia, & subtilia, per inferius, & iuxta summitates parum lata, ad similitudinem plātaginis tenuifoliæ, recta, mollia, & alba, inter quæ exeunt cauliculi recti, rotundi, graciles, ferentes in cacumine spicas cum suis floribus albicantibus, coronopi proximis. Tota planta est foliosa albicat, incana tactui maxime mollis sentitur, parum adstringit, & radicem habet albam tenuemq. Quibus quidē non videtur abhorrere à legitimo Holosteo Dioscoridis de quo idem, ita scripsit. Holosteum quadrantalis herbula est humi repens, folijs viticulisq. coronopo, aut gramini proximis, gustu adstringentibus, radice alba prætenui vsque in capillamenti speciem, longitudine quatuor digitorum. Nos non dubitamus hanc plantam esse holosteum, atq. etiam quod tota mollis est, An vero C. Clusius eandem viderit, ignoro, quod hac nostra planta folia longe plura ferat, magisq. foliata videatur, quā sit salmaticense, holosteum, ab eo descriptum, foliaq. nostri, longiora sint, neq. humi strata. Neque negandum videtur propius magis eam ad hāc nostram, quam alias accedere. Leuiter refrigerat, siccat magis, & adstringit, vnde plures vsus ad medicinam habuit, quippe ad vulnera conglutinanda. In qua re adeo efficax deprehensa est, vt ruptos epota maxime iuuet, & quandoq. sanet, & hic fuit (auctore Dioscoride) eius vsus precipuus apud antiquitatem ita celebratus, vt carnes dissectas cum hac herbula percoctas simul coalescere deprehensum fuerit.

In li. 4. de materia med. c. 13

In lib. 5. rar. plāt. cap. 15.

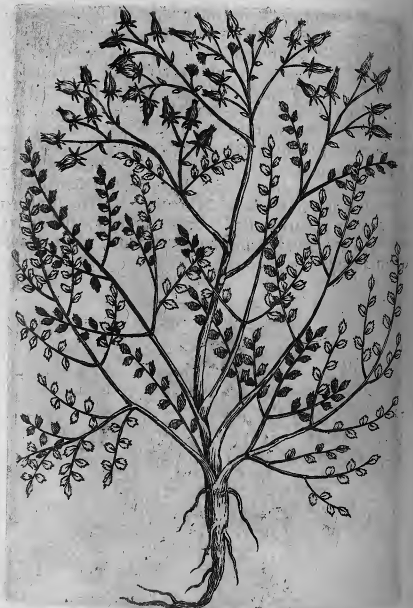
Eringium trifolium.

De Eryngio trifolia. Cap. LXVII.

ERyngij planta itidem in aſperis naſcitur prorſus ſtirpium ſtudioſis noua, nuſquam alias viſa, cubitalis, & folioſa eſt ab radice, fertq. folia complura, longa, tenuia, viſu holoſtei folijs maxime ſimilia, duriora tamen. Quorum quædam in ſummitate tria folia habent oblonga. E medio verò foliorum exit caulis vnus, rectus, rotundus, gracilis, hinc inde folijs trifolijs per interualla conſtans, in ſummitate vero caulis, duo, aut plures flores, lati, rotundi, purpurei, foliolis oblongis circumdati, eryngij montani floribus proximi, à quibus ſemina itidem ſimilia lata, longa, tenuia fiunt. Radix eſt breuis, craſſa, rapunculo ſimilis, odorata atq. aromatica. Vſum habet ad mouendum vrinam, & ad venerem augendam radicem tam crudam, quam coctam eſitant.

Daucus ſtellatus.

Naſcitur

De Dauco stellato. Cap. LXVIII.

NAscitur, & planta fruticosa cubitalis longitudinis, magneq. latitudinis odorata, & aromatica, vnicaulis, sed propè radicem foliosa. Folia verò & suis caulibus petroselino quam proxima, apparent. Ramuli enim, & illius diuisionis sunt, vtrinq. folia parua ad petroselini foliola accedentia, daucum creticum ferè redolentia, linguamq. excalfacientia, habentes, inter quæ exit caulis rectus rotundus hinc inde ramificatus eadem folia ferens, in ramulorum vero cacumine flosculi lutei vmbellatim ferè producuntur, à quibus fiunt fructus parui, oblongi, inferius lati, & habentes, quinque spinas, paruas, stellarum modo flauescentes bases fructuum circumdantes, à quibus sursum quædam paruæ fibræ, quippe quinque, vel sex veluti in conum desinentes procedunt. Fructus hi mirabili profectò artificio à natura elaborati videtur, sunt odorati, atq. aromatici. Radix longa crassa, carnosa, petroselini, aut pastinacæ similis, odorata, atq. aromatica, qua indigenæ vescuntur, & cruda, & cocta in acetarijs. Tota planta calida est, & sicca ferè ad secundum ordinem excalfacientiũ, tenuis substantiæ. Inter alios vsus ad medicinam, præcipuum habet radix ad mouendam vrinam, & menses. Cruda radix esitata, maximè facit ad venerem excitandam, augendamq.

Anthilis.

De Anthyllide. Cap. LXIX.

VEram ni fallor anthyllidem in ijs locis maritimis copiosius nascentem accepimus, quæ exigua herbula est, palmũ alta, fruticosa valde. Namq. ab radice plures caules fert, numero ad minus quinque lõgi, graciles, rotundi, albicantes à quibus hinc inde breuibus interuallis exeunt surculi multi tenues atq. breues folijs multis paruissimis, lentis magnitudine, & figura vndiq. circum stipati, qui & ipsorum multitudine, & folijs multis ipsos circumdãtibus frutex densus admodum apparet, & in orbem etiam actus, in surculorum verò cacumine flosculi parui exeunt, quibus proseminibus succedunt fructus parui oblongi rotũdi, scilicet tritici ferè magnitudine, & figura. Tota planta albicat, & salsum saporem sapit. Radix vero longa, tenuis, geniculata, alba cernitur, eodem salso sapore gustum inficiens. Quibus notis hanc plantam à vera anthyllide Dioscoridis non abhorrere existimauimus, neque immerito, cum de ea Dioscorides ita scripserit: Quædam enim lenti simillima folijs mollibus, rectis ramulis palmi altitudine, radice parua tenui. Nascitur in salsis terris, & à sole illustratis, non insulso gustù. Quis ex ijs dubitabit, nostram hanc plantam esse anthyllidem primam Dioscoridis, cum & ipsa sit palmum ferè alta, habeat folia lenti quam similia, & rectos ramulos, radicemq. paruam tenuem, & gustù salso, & nascatur in Cretæ locis maritimis salsis. Modice siccat cum leui adstrictione, & calore vnde vulnera sanat, sed eius decoctum datur etiam ad vrinę difficultatem, atq. ad renes detergendos. Mihi vero minimè notum est, an ex ipsa vstà fiant cineres vtiles ad vitra conflanda, quales ex altera quam Arabes Kali vocant, in Aegypto vsta fieri solent.

In lib. 3. de materia medi. cap. 154.

Cardus

Carduus Eryngioides capite ſpinoſo.

Naſcitur,

De Carduo Eryngioide capite spinoso. Cap. LXX.

NAscitur, & mihi cardui genus quoddam quod habet folia eryngij, sed mollia tamen, cauleq. fert ab vna radice rectum, cubitalis, ac amplioris etiam altitudinis, in quo folia prædicta raris interuallis posita, cernuntur. In summitate verò duo vel tria capita profert magna, rotūda, cactis longè minora squammis pulcherrimis circum extrema crenatis, obsita inter quas spinæ multæ exeunt stellarum modo acutæ albicantes, & duræ flores vero quadantenus cyanis similes purpurascentes exeunt, à quibus semina cactis similia sed minora exeunt, flauescentia, tota planta sed maxime capita colore flauescunt. Radix crassa, carnosa qua indigenæ libentissime, & cruda, & cocta vescuntur, libidinisq. esse excitamentum affirmant.

Cyanus tomentosus.

Planta

Do Cyano tomentoſo. Cap. LXXI.

PLanta eſt ſurculoſa, ferẽs ab radice ſurculos plures, longos, graciles, rotundos, oblique actos ſurſum, lanugine candida obſitos, cubitales, & ampliores etiam, molles, foliis hinc inde veſtitos longis, tenuibus, per exterius ſerratis, in acutum deſinentibus, candidis, tomentoſis, cyani foliis, figura ſimilibus, ſed multò minoribus. Surculi in cacumine habent flores purpuraſcentes, cyanis ſimiles, ſuis paruis calycibus, & exterius ſquammis obſitis, contentos. Radix tenuis in multas diuiſa, lignoſa.

Cyanus Spinosus.

Est, &

De Cyano spinoso. Cap. LXXII.

EST, & alter cyanus spinosus nascens in multis Cretæ locis asperis, squalidisq. satis elegans planta tota candida, palmaris altitudinis, perennis, quæ ab vna radice longa aliquatenus crassa caulem fert, alios cauliculos producentem, qui in longas acutasq. spinas desinunt, iuxta quas flores paruos, colore carneos habet, cyanis similes, sed multo minores. Folia ad radicem multa fert, figura vulgaris scabiosæ, sed minora, totaq. candida. Ita natura stirpium varietate luxuriat. Hanc plantam hortus medicus nunc alit.

Melanthium odoratum.

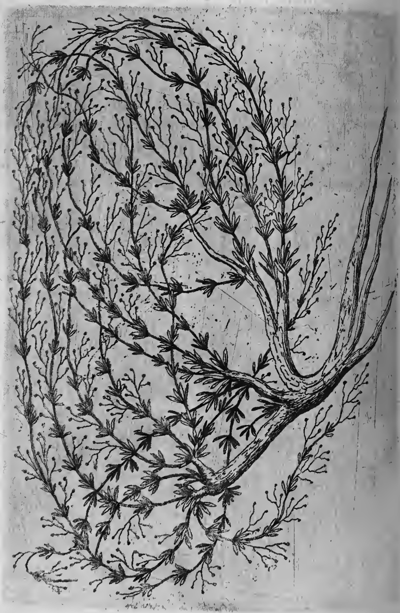

De quodam Melanthio odorato. Cap. LXXIII.

MIrabilis Melanthii planta Cretica cognita est,quę ab radice parua,tenui, fibris tenuibus multis prædita, cauliculos plures producit, graciles, teneros,rotũdos,palmum altos,foliis lini ex opposito vestitos, in caulium summitatibus flores fert cęruleos papaueris similes, à quibus siliquis quinque partitis, semina nigra, minuta, odorata, continentur. At in cauliculis etiam alia semina minuta, rotũda, racemorum modo albicantia,pendent.Quibus hanc plantam naturæ summoperè curæ fuisse cõstabit,quod eam, ne deficeret duplici seminis genere donauit.

Gallium

Gallium Montanum Creticum.

Abundat

De Galio Montano Cretico. Cap. LXXIV.

ABundat Creta insula quodam galio elegantissimo in montanis, quæ planta parua est, cauliculos supra terram ferens, ab radice enim crassa tres vel quatuor ramos producit digiti minoris crassitie, & tenuiori etiam, rotundos, duros, lignosos, albicantes, ex quibus singulis complures surculi tenuissimi, rotundi foliis veluti thymi vestiti exeunt, in flosculos paruos desinentes, racematim coherentes, à quibus fiunt minútissima semina nigra. Nititur verò hæc planta radice longa, crassa, lignosa, in tres alias diuisa, Hæc planta etsi galium sit, nullis reclamantibus notis, tamen vulgari longe est minus, & gracilius, & quasi surculis supra terram serpentibus, ramis verò ac radicibus maioribus, durioribusq. quam vulgaris constat. Pastores vt audio coaguli vice, eo ad lac coagulandum familiarius vti solent, quod id quam nostrate efficacius pręstat, quod eo longè siccius, & calidius, & non expers alicuius facultatis adstrictoriæ, siccat enim supra secundum excessum parum calidæ facultatis, & adstringentis habet. Vnde merito nedum flores sed et radix profluuium sanguinis sistit, daturq. idcirco sanguinem quomodolibet reiicientibus, dysentericis, ac vteri fluxionibus. Flores igni ambustis vtiliter illlinuntur, & aliqui affirmant, radicem venerem, concitare, si per os assumatur.

Spica

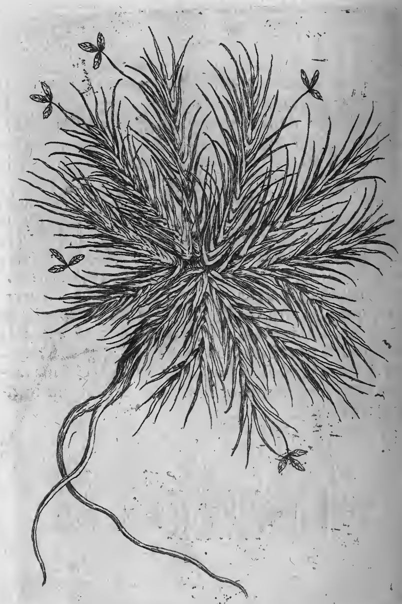
Spica Trifolia.

De Spica trifolia. Cap. LXXV.

MIrabilis quidem est natura, quæ innumera ferè, & in plantis mirabilia facit, neq. vero inter plantas admirabiles presens, quam natã in Creta insula proponimus, planta minus admirationis habere videtur, cum non vna quidem, sed duæ diuersi generis plantæ simul esse videantur, prima est planta festucacea, spicis multis ramorum instar ab radice exeuntibus, colore subruffo flores oblongos magnitudine atq. figura hyacinti floribus similes, albos interseptos, ferentibus, dum recentes sunt suauiter olentes, à quibus fiunt semina alba, rotunda, paruissima, ab radice vero ex spicarum festucis capillamenta cuscutæ similia subtiliora tamen albicantiaq. ita innumera ferè exeunt, spicas ex toto occulentia, desinentiaq. in folia parua, elegãtissimi trifolij pratensis folijs, similia, minora tamen, & exterius per pulchrè crenata, tota hæc planta lata est in orbem veluti acta exterius trifolium simulat, & interius nimirũ in parte conuexa ad terram spectante festucacea planta tota esse videtur, & florescens multam elegantiam præseferre videtur. Spica siccantè facultate prædita est, cum obscura caliditate. Quos verò vsus ad medicinam habeat nondum intelligere potuimus.

Spicæ trifoliæ altera figura.

Damnus

Spicæ trifoliæ altera est. Cap. LXXVI.

DAmus, hic alteram iconem ſpicæ trifoliæ; aſpectu diuerſam à iam deſcripta, quamuis ſit eadem cũ prima; vt ſtudioſi videant diuerſitatem, & varietatem, ſic in plantis, quemadmodum, & in aliis rebus naturalibus. Hæc foliolis, eſt donata, vt altera ſimiliter, verum ſunt hæc pauciſſima, quemadmodum illa innumera, eſt tota feſtucacea, vt ex præſenti icone apparebit.

Asciroides.

Plantam

De Asciroide. Cap. LXXVII.

PLantam flore elegantissimo ex Cretæ seminibus delatis atq; terræ commissis, natam vidimus, vnicum caulem rectum palmari altitudine gracilem rotundum folijs multis ab radice longis latiusculis viridibus ad asciri folia quadantemus accedentibus, in summitate caulis fert tres aut quatuor flores veluti in asciro, sed quadruplo maiores aurei coloris quibus deflorescentibus semen nigrum succedit. Anno secundo in quo exauit ferebat ex imo caule plures alios ramulos, sed tunc ex largis pluuijs hæc planta corrupta interijt.

Cnicus singularis.

De Cnico singulare. Cap. LXXVIII.

CNicus singularis nascitur in Cretæ locis, vnicũ caulem ab radice producens, rectum, rotundum, semicubitalem hinc inde, folijs longis in acutum desinentibus vndique crenatis, & spinosis, vestitum, in cuius summitate caput extat inter folia spinosa cõseptum attractilis magnitudine, in quo exeunt capillamenta densa crocei coloris simul stipata florem constituentia, in quibus semina alba Centaurei maioris similia continentur: Radix verò est crassa longa ad rapunculi radicem accedens, nigricans. Seminibus vtuntur montani purgationis gratia.

Finis Libri Primi.

PRO-

PROSPERI ALPINI
De aliquibus Plantis Exoticis.
LIBER SECVNDVS.

De quibus plantis agendum in secundo libro. Caput Primum.

POsteaquam superiori libro exoticas plātas eas quas ex Creta insula varijs temporibus accepimus, cōplexi sumus; reliquum est vt presentem etiam librum scribamus de alijs peregrinis ex varijs orbis terræ partibus ad nos delatis, neq. tamen ommittemus plantas nō paucas, quas etiam ex Creta insula speramus in hoc libro recensere deq. ipsis agere. Inter quas complures erunt in Aegypto nascentes de quibus hîc dedita opera libenter, atque accuratius quam in historia rerum in Aegypto obseruatarum in qua de ijs veluti per transcursum scripsimus, fecerimus, scribere debemus. Inter quas præcipuum locum habebunt ligustri nigri planta Brisantio ad nos viuens delata, Datura Alexandrina flore pleno, à vulgari rotūda admodum differens, Conuoluulus arabicus, Rhapunticum ex Thraciæ monte Rhodope aduectum, Hyosciamus albus Aegyptius, Cassabel Danirà, cuius ramos plures Oriētis medici pro calamo aromatico antiquorum receperunt, ab el Mosch Hippomaratnum spherocephalum, brassica spinosa, echioides, scabiosa centauroides, sideritis sambuci folio, dens leonis anglicus, & aliæ eiusmodi complures, quas, suis locis, dabimus.

Liguſtrum nigrum.

De Ligustro nigro. Cap. II.

BIsantio plantam fruticosam arborescentemq. accepimus ligustro Italico maxime similem, hæc ab radice producit multos caules graciles, rotũdos, rectos, tricubitales, & ampliores, duros, lignosos, cortice viridi, in nigrum inclinante, vestitos. Folia vero habent complura à radice, ad cacumina vsq. ex opposito leguminis modo posita, ex viridi nigrescentia, in caulium summitatibus omnino vulgaris ligustri similia, à summitatibus vero descendendo tri folia primo cernuntur cytisi folijs longis non dissimilia, mox quinque folia, & prope radicem quinque folia itidem, etsi spectentur tamen extremum folium exterius aliqualiter crenatum non ligustro, sed potius Chethmiæ folio simile. In cauliũ itidem cacumine flores muscosi, racemosi visuntur ligustris non dissimiles, sed longe maiores cyanei coloris nigrescentis odorati, planè flores syringæ cæruleæ magnitudine, figura, colore, atq. odore æmulãtes, quibus succedũt folliculi parui, oblongi, nigricantes, semina minuta nigra continentes. Radice nititur hæc plãta magna, lignosa, in plures diuisa. Nobis libuit hanc ipsam stirpem nigrum ligustrum nominare quod ligustro maxime sit similis, & quod tota planta colore nigrescat præsertimq. floribus, & saporem sapiat ligustri; Quo haud dissimilibus viribus etiam præditam esse credidimus. Tria vero cognita hactenus fuerunt ligustri genera, primum Italicum vulgare omnibus notum, alterum Aegyptium, quod Cypriũ etiam appellatum est, & ab Aegyptijs el hanne, atq. demum nigrum à nobis ex nigro colore præsertim florum vocatum Bisantinum, quam plãtam acceptam ferimus liberalitati munificentiæq. Hieronimi Capelli qui cum ibi oratorem pro Serenissima Veneta Republica ad Turcarum Imperatorẽ ageret, hanc Venetias misit, de quo fortassè Columella meminit cum dixerit: & nigro permixta ligustro, balsama cum cassia nectens. Primum vero genus ligustri vbiq. locorum in Italia circa sæpes prouenit. Alterum in Aegypto, Syria atq. Cypro,

de qua planta, & in libro de plantis Aegypti, & in historia Aegyptiaca satis superq. egimus. Foliorumq. pulverem apud eas gentes archenda vocari diximus, quo quidem Indigenæ luteo colore tingunt equorum caudas, & mulierum manus, atque pedes, vnguesq. maxime. Dioscorides Italicum ligustrum descripsisse visus est, & cum Aegyptio confundisse, cum ita de hoc scripserit. Cyprum Romani, ligustrum dicunt; oleæ similia folia per virgas profert, latiora tamen molioraq. & magis herbaceo colore. Flores habet cādidos, muscosos, & odoratos. Fructum fert nigrum sambuco similem. Atq. hisce verbis nullis reclamantibus notis nostrum vulgare ligustrum, & foliorum magnitudine, figura, colore, floribus, candidis, muscosis atq. fructibus sambuci similibus. Confundisse verò visus itidem est Italicum cum Aegyptio inquiēs, Probatissimū nascitur in Ascalone Iudeæ, & in canope Aegypti. Italicum ligustrum in Aegypto non nascitur neque in Iudea vt sciā. Cypriū enim siue Aegyptium ligustrum rara planta est solummodo in Aegypto, Iudea, Syria atq. Cypro nascens nullis Europæ locis concessa, quæ flores non candidos sed cineritios producit, neq. baccas, vt vulgare, nigras itidem habet, sed paruos folliculos rotundos paruis rucis similes, semina minuta nigra continētes, vel melius coriandri fructibus similes, quod perbelle, & Plinius ita expressit dicens: Sed semina coriandris similia, foliaq. ziziphi, & flores non candidi, sed cinereo colore infecti. Ex hoc paratur oleum cyprinum vocatum odoris suauitate valens. Nostrum verò nigrum vocatum, vt audiuimus in Thraciæ locis nascitur. Nos viribus proximè ad Italicū accedere iudicauimus. Quos vero particulares vsus habeat nondum deprehendere quiuimus.

In lib. 1. de mate. med. ca. 107.

Datura Contarena.

De Datura Contarena. Cap. III.

RAmum cuius hic imaginem damus, plantæ, quã vulgus ſtramonium vocat, accepimus daturæ Alexandrinæ nomine à Nicolao Contareno Patricio Veneto Illuſtriſſimo in plantarum cognitione maximè erudito, cuius rami plantam alit in ſuo Horto rariorum ſtirpium inſtructiſſimo. Planta eſt vegeta, vnicaulis tricubitalis altitudinis, & amplioris etiam, arboreſcens, caulibus rotundis, craſſis, colore violaceo in nigrum ſplendeſcente, quæ folia fert ſtramonii rotundi ſimilia, oblonga, in acutum deſinentia, longis pediculis pendentia, maiora circum crenata, minora vero circum nullis crenis referta ad lauri folia figura inclinantia coloris violacei nigreſcentis, Flores autem inter alarum ſinus producit longis pediculis annexos, longos, magnos in latum campanæ modo deſinentes, triplici foliorum ordine præditos, primus ſex ſeptemue habet folia longa, lata, in acutum deſinentia, exterius violaceo perameno colore infecta, intus candida, ſecũdus ſex aut quinque atq. poſtremus in medio poſitus eodem ferè, & numero, & figura itidem habet, eodem etiam colore extimo violaceo, atque interno candido, quibus flos efficitur pulcherrimus, viſui iucundiſſimus, odorem etiam ſuauem reſpirans, à quibus nuces rotundæ pro fructu ſuccedunt cortice ſpinoſo ſemina candida in fructu mali granati modo ſimul ſtipata albicantia primo aſpectu citri ſemina quadantenus imitantia, triangula, quadrangulaq. figura, radice nititur longa, craſſa, rubeſcente, odore ad opium inclinante. Hæcq eſt delineatio, quibus conſtat eſſe plantam vulgo ſtramoniam vocatam, ſed ab ea differens ramorum colore violaceo, & flore pleno violacei, & candidi coloris, cũ vulgaris ſtramonia caules albos habeat, flores, ſimplicis, candidique coloris. Verum enimuero ex iis conſtabit hanc plantam æquè atq. albam ſtramoniam eſſe legitimam nucem mettellam Arabum, præſertim q. Auicennæ qui de hac ipſa plãta ita inquit: Nux methel quid eſt? eſt venenum, & eſt ſtupefactiua, ſimilis nuci ſuper

In lib. 2. tract. 2. cap. 509.

quam

quam sunt spinæ grossæ, breues, & est similis nuci vomicæ, & eius semen est simile semine citri. Vnde haud dubium est, stramoniam rotundam esse nucem methellam Auicennæ, sed quid dicemus de Stramonia longa? quam Turcæ, & Persæ Tatulam appellant, & alii Daturam. An, & ipsa erit nucis metellæ genere comprehendenda? Certe quidem videtur, cum ex facultate stupefactiua quæ per os assumpta faciat, vt Auicenna expressit magnam ebrietatem atque subet. Nos cum in Aegypto moraremur audiuimus, à medicis Arabibus atque Aegyptiis latrones istiusce stramoniæ (vulgo longæ vocatæ) seminibus tritis longè familiarius vti ad mercatores ebrios reddendos vt commode ipsorum merces depredari queant, præsertimque eundo in comitatibus, (quas Arabas Carauanas appellãt) commodam occasionem expillandi mercatores nanciscuntur. Etenim mercatoribus seipsos consociant fingentes iter cum ipsis in Carauana facturos, simulq. comedentes, iis bellaria nuce methella infecta obferunt quibus esitatis in ebrietatem, & in sõnum profundissimum delabuntur quod plerumq. non nisi triduo excitantur, interimq. ipsi raras merces, aurum, argentumq. expillant. Quare ex hac facultate ebrietatem cum stupefactione cerebri, & profundum somnum inducente nõ abhorrebit datura à natura nucis methellæ, addimus notas eiusdem plantæ singulares ex florum præsertim figura, & odore depromptas nec non ex fructu spinoso, atq. ex seminibus rotundis lentis magnitudine, & figura quæ meritò Serapio ex Haese medico, mãdragoræ seminibus similia esse, fecisse visus est, à quibus solo nigro colore distinguuntur. Quibus fortasse dicendum erit Auicennam per nucem methellam intellexisse stramoniam rotundam, cum eius semina citri seminibus similia fecerit, & Serapionem longum, qui eius semina magnitudine, & figura mandragoræ seminibus itidem similia fecerit. Nulli dubium videtur hasce duas plantas esse congeneres, & pro nuce methella vtramq. posse vsurpari quippe stramoniam, & rotundam, & longam. Hanc doctissimus Fabius Columna merito solanũ maniacum, & Dioscoridis, & Theophrasti esse credidit. Neque in ea re (vt opinor) deceptus est, cum

cum omnes notę solani maniaci cum hac planta conuenire videātur, neq. etiam absurdum erit credere vna cum Anguillara esse Hippomanem Crateuæ cum Theocriti scholiastes de ipso scripserit, Crateuas Hippomanes plantam esse dicit, quęfructum habet cucumeris syluestris modo, spinosum. Semina atq. radix istiusce plantæ est frigida, & sicca supra tertiū ordinem, cuius profectò obolus inducit ebrietatem cum profundo somno, & drachmę pondere epotum interimit. Semina vero longi stramonii ad semidrachmam deuorata, obseruatum est facere mētis alia nationem cum somno profundo. Nos hanc plantam in horto aluimus anno MDCXIII. & eius flores pulcherrimi certe sunt, & quod pleni sunt, & quod exterius venustissimo violaceo colore, interius candido oculos oblectent, & suaui odore olfactum inficiant, quam plātam Daturam Contarenam vocare, ex auctore primo istiusce stirpis, libenter audiuimus.

Conuoluulus Arabicus.

De Conuolulo arabico. Cap. IIII.

EX Aegypto semina quædam parua, rotunda magnitudine, & figura orobum imitantia, albicantia cum leui quadam tomentosâ lanugine nomine conuoluuli arabici accepimus: ex quibus plantam sæpius natam vidimus viticulosam, quę circa perticas maxime in altum luxuriat, in immensam enim altitudinem ascendit, virorem oculis iucundissimum præseferens. Folia habet viticis septena simul coniuncta momordicæ folia quadantenus simulantia longis pediculis pendentia. Fert ab radice caulem, (& quandoque plures assurgunt, præsertim autumno, quo tempore maxime luxuriat, floribusq. ferè innumeris redditur oculis spectatissima) longum obliquè sursum actum, ex quo alii cauliculi exeunt in quorum cymis flores cernuntur quasi vmbellas efformantes, qui sunt simul plures plerumq. septem & nouem ac vel etiam plures volubilis maioris similes, sed vinosi sunt coloris, nihilq. odoris respirantes. Radicibus multis nititur, longis, albis, & annuam esse mihi persuadeo. Elegantissima planta est, in pergulis amænissimũ prospectum faciens. Sæpe apud me, & in fictilibus, & in terra viuens per bellè floruit, numquam verò semen aliquod produxit. In morbido solo ita luxuriat, vt vel etiam vnica planta suis cauliculis per terram serpentibus maximam vel etiam aream occupet, in quibus etiam serpilli modo radices in terram demittit, et eò modo seipsam multiplicat mirum in modum, sed hoc apud nos autumno facit, post quem statim tota frigore exarescit. Nullos vsus istius plantæ audiui.

Rhaponticum.

De Rhapontico. Cap. V.

DE Rhapontico, etsi proximis annis accuratissime in schola Patauina egerimus (quæ disputatio etiam à Petro Bertelli bibliopola typis fuit anno præterito euulgata) nos hoc loco etiam agere statuimus, sed tamen vt hactenus fecimus, compendiosa tractatione. Presertimq. cum noster hortus medicus etiam hucusq. habeat, & alat legitimam plantam Rhapontici ex Thraciæ monte Rhodope ad nos delatam. Nascitur enim spontè ibi in quadam planitie in qua lacus extat, à quo Hebrus fluuius originem habet, Nascitur etiam, vt à quibusdam nostra ætate deprehensum est, in multis Scythiæ locis. Planta est lapatiorum genere comprehensa pulcherrima tamen, quãdam veluti maiestatem foliorum amplitudine, præseferens. Hæc igitur ab radice folia fert multa, longis pediculis sursum acta ampla, quadantenus ad magnæ lapæ, figura inclinantia, maiora tamen, & latiora, quæ id proprij habent, vt in circumferentia quibusdam miris circum volutionibus agantur, quibus quasdam magnas cauitates præseferre videntur. Colore vero viridi in nigrum inclinante spectantur, neque terræ procumbunt, at sursum in aerem suis pediculis longis, crassis, latis, intus, cauis, exterius conuexis, striatisque in orbem expanduntur. Inodora sunt, sapore vero subacido haud iniucundo linguam afficiunt. Fert vero è medio foliorum caulem, vt semel in hac planta obseruare potuimus vnicum, cubitalem, ac ampliorem etiam, folijs concolorem quadantenus ad rubrum inclinantem, rotundum, crassum, cauum, striatum, geniculatumque, à cuius geniculis surculi recti exeunt duo, vel tres vtrinque ex opposito, simul cum vnico foliolo qui in plures alios diuiduntur, flosculis albis muscosis, sambuci floribus similibus, racematim vndique congestis, præditi, non iniucundè olentes, sapore subacido, & gustui non ingrato. Iis semina parua succedunt, triangula figura, paruis folliculis membranaceis contenta, nigra, hyppola.

polapathi ſeminibus planè ſimilia. Planta nititur radicibus multis ab vno, vel à multis germinibus proficiſcentibus, longis, rotundis, centaurei maioris figura ſimilibus, ſed minoribus tamen: ſtatim è terra erutis ex toto ruffis nigreſcentibus, ſed poſtea ſiccatæ radices exterius nigreſcunt, & interius ruffo colore cernuntur, à germine verò radices numero tres vel quatuor obliquè per terram aguntur, hæ ſtatim effoſſæ ſine vllo odore ſunt, ſubſtantiam raram, laxam, leuem, ruffamque habentes, quæ commanducata croci colore tingit, & ſi pluſculum in ore dentibus agitetur, glutinis modo lenteſcit, ſub calidumque non expertem alicuius amaritudinis ſaporem guſtui inducens. Hæcq. eſt iſtiuſce nobilis plantæ delineatio in planta quam alimus in horto medico ſemel obſeruata. Fortaſſe ætate in aliquibus, aliquatenus ipſam mutari, eſtimare non erit abſurdum. Poſt triennium ſolummodo cauleſcit, floret atque ſemina producit. Amat ſolum opacum, eius ſitus vitalis eſt, vt ſeptentrionem ſpectet, orienteque Sole gaudet. An verò hæc planta ſit legitimum rheum antiquorum æſtimanda, etiam in preſentia eſt cognoſcendum; In diſcurſu de rhapontico euulgato demonſtrauimus, primum iſtiuſcæ plantæ radicem reſpondere omnibus notis rhei antiquorum, præſertimque Dioſcoridis, cum illiuſce notas recenſendo dixerit: Radix nigra, centaureo magno ſimilis, ſed minor, ac intus rubicundior laxa ſeu fungoſa, aliquantum leuis ſine odore: Optimum habetur quod teredines non ſenſit, ſi guſtatum cum remiſſa adſtrictione lenteſcat manducatumque colorem reddat pallidum aut quoddam modo ad crocum inclinantem, quæ ſingulæ notæ (ne vel vna deſiderata) in radicibus noſtræ plãtæ cum obſeruentur (quippè cum radix ſit centaureo magno ſimilis, minor tamen, exterius nigra, interius ruffa, quæ in ore agitata tingit pallido colore ad crocum inclinante, atque etiam cum leui adſtrictione lenteſcit, ſitq. ipſius ſubſtantia leuis, rara, laxa, fungoſa, cum remiſſa adſtrictione lenteſcens, ſine odore) quis quæſo negabit eſſe legitimum rheum antiquorum? Arabes huic radici ineſſe ſaporem amarum dixerunt, Galenus vero ait: quod ſi pluſculum mandatur, ſubacrem ſaporem edere. Veritas eſt, vt

In li.3. de materia med. c.2.

In li.1. de antid. c.14

est, vt nos obseruauimus rheum habere subcalidum saporem cum leuissima amaritudine, vel esse cum leui ex calfactione subamarum. Itaque cum radix nostræ plantæ omnibus ijs notis respondeat, verum esse rheum antiquorum non erit dubitandum, atque etiam non minus istiusce radicis plantam itidem rhei plantam esse. De radice Galenus in primo de antidotis non rectè sensisse visus est, qui voluerit rheum notis à Dioscoride traditis præditum, quippè quod radicis substantiam habet leuem, laxam, raram, remisseque adstringentem, esse adulteratum, legitimumque esse oportere densum graue, valde adstringens, quod falsum esse, vel ipsemet, etiam sensisse visus est, in libro octauo simplicium, quo loco ipse fassus est, optimum rheum necessario habere substantiam raram, laxam, leuem, modicèque adstringentem. Atqui volunt hanc difficultatem accuratius cognoscere, & complura alia de hac planta, legant disputationem nostram de rhapontico euulgatam, in qua omnia ad cognitionem rhei pertinentia diligentissime fuere considerata. Liquidò igitur ex ijs cuique nostrum constabit, plantam propositam esse legitimum rheum antiquorum, atque alia coniectura etiam, quod hæc planta ad lapathum accedat, (lapathi enim genere hanc stirpem comprehendi, nemo qui ipsam sedulo obseruauerit, contendet.) Quam sane coniecturam expressisse visus est Ioannes Tzetzus Hesiodi commentator, cum dixerit lapathi radicem olim rheum à veteribus fuisse vocatam, atque hæc de planta rhapontici sufficiant. Radix perpetuo singulares vsus habuit in medicina, mistam enim habet tum temperaturam, tum facultatem, habet enim quiddam terrestre frigidum, cuius inditio, est adstrictio, & adiuncta est quædam illi caliditas: siquidem si plusculum mandatur, subacre persentitur, quin etiam aereæ cuiusdam substantiæ subtilis, est particeps, quod indicat tum laxitas, cum læuitas: Quibus profectò non tantum conuulsis, sed, & ruptis, & orthopnoicis, hæc radix prodest, sic quoque, & liuentia, & lychenas ex aceto sanat, & ad sangu nem expuentes, & ad cæliacos atque dysentericos conferat. Hi

Capitulo de rheo.

sunt

ſunt vſus ex Galeno traditi. Quibus addidit Dioſcorides alios non minoris momenti, quippè radicem dari per os ad magnos dolores inflationeſque, & ad lienoſos, hepaticos, coxendicoſque dolores, ad ſingultus, ad febres periodicas, atque ad morſus venenatos. Aliqui experientia cognouerunt radici iſtiuſce plantæ ineſſe facultatem etiam purgatoriam, ſed minorem quam in Rhabarbaro.

Hyoſciamus albus Aegyptius.

Duas

De Hyosciamo albo Aegyptio. Cap. VI.

DVas plantas Hyosciami in Aegypto vidimus vnam annuam alteramq. perennem. Hęc album hyoscia mum, quod semina alba, producat; representat, cuius quidem seminibus Aegyptij vtuntur ad medicinæ vsum. Illa vero secundum hyosciami genus seminis flauescentis, quam plantam affabrè delineatam dedit C. Clusius in rariorum plantarum suis obseruationibus. Hasce duas plantas sponte nascētes olim vidimus in Aegyto iuxta tres illas pyramides de quibus nos in Historia Aegyptiaca scripsimus. Albus vero hyosciamus fruticat ab vna radice plerumq. vnico caule semicubitali, aut aliquādo pluribus rectis, rotundis, gracilibus, folijs oblongis, latis in acutum desinentibus, albo tomento veluti obductis, ijs foliis similibus, quæ in summis caulibus lutei hyosciami cernūtur, vestitis. A primis verò caulibus plures alij cauliculi exeunt ijsdem foliolis, & floribus præditi, summitates autem caulium habent flores hinc inde vtrinq. positos ex suis cytinis exeuntes, amplos exterius albicantes atq. intus quasi de industria versicolores, vt in floribus albi digitalis visitur, à floribus in cytinis semina minuta alba succedunt. Quibus Aegyptii ad medicinam tutò vti solent. Radix verò non dissimilis videtur lutei hyosciami in plures diuisa, carnosa est, & albicat. Atq. hic est hyosciamus albus Aegyptiorum cuius quidem semina alba apud nos maximè desiderantur. Perperam horum loco nostri pharmacopei substituunt semina hyosciami lutei, quæ flauescūt colore vulgusq. hanc plantam falsò hyosciamum album appellat. Vtilissimus est albi hyosciami succus ad tussim, ex acri vel salsa capitis destillatione, phtisis prænuntiam. Ad eandem tussim molestissimam Aegyptii cū eunt dormitum assumūt cochlearis mensura semina tenuissimè trita cum pari qnantitate sacchari pulnerizati, plurimum enim iuuant, humoris acrimoniam, & salsuginem hebetando atque somnum inducendo. Mulieres etiam ea detrita sumūt itidem ex saccharo ad mensium abundantiam.

Cassabel Darrizà.

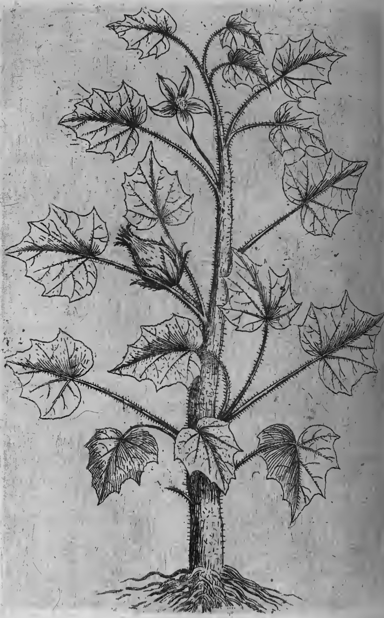

Nascitur

De Cassabel darrirà. *Cap. VII.*

NAscitur hæc planta, vt relatione accepimus, in Aegyti locis humidis, et si nos eo tempore, quo in ea prouincia morati sumus, planè latuerit, non minus etiã in Iudea iuxta lacum Genesareticũ vocatũ, & in Syriæ multis locis. Semicubitalis, & amplior frutex, est ferẽs ab radice caulẽ longũ geniculatum ferè ex toto rotundũ, cauũ, intus habentem medullam albã, vt sãbucus colore fuluescentẽ, & eoq. ex opposito ramuli exeunt recti geniculati è quibus geniculis in cauliculo vtrinq. duo ramuli exeunt subtiles flores ferentes magnitudine, & figura florum in lutea lysimachia, à quibus succedũt parui folliculi oblõgi in acutũ desinẽtes, nigri, semen nigrum, & minutũ cõtinentes, folia vero bina in singulis caulium geniculis, vtrinq. ex opposito posita cernũtur, oblonga, lata, inferius in acutum desinentia, sine petiolis adhærentia, cernuntur lysimachiæ foliis similia, sed minora tamẽ. Radix est crassa lõga in acutũ terminans. Hæc planta videtur similis ex toto luteæ lysimachiæ. Caules istius plantæ crassiores non superant crassitiem digiti minoris, intusq. cauitatem plenã habent medulla alba, vt in sambuco, quibus caulibus siccesentibus medulla ipsorũ plurimum siccata, vt calami caui euadunt, fuluescunt colore, sũt geniculati, facile franguntur, intusque habent medullarem substantiam albam, quæ in ore agitata lentescit, inodori sunt, vel exigui admodum, neque ingrati præsertim radix, lignum cũ aliquãta acrimonia est amarũ. Quibus notis ex toto caules ij crassiores cũ conueniant cum calamo aromatico à Dioscoride descripto, haud iniuria omnes Aegyptij, & Arabes iis caulibus calamis ferè ex toto similibus pro calamo aromatico vsi sunt, ac vel etiã nunc vtuntur. Hosq. calamos appellant Cassabel darrirà, vbiq. locorũ in medicis officinis venales reperiuntur. Nos in Italia, Germania, Gallia, & in aliis prouinciis non parui medicorum, & pharmacopeorum secuti, mordicus tenent hos caules, esse legitimum calamum, ad medicinę vsum recipiendum, de quò cum accuratè scripserimus in quinto libro de medicina Aegyptiorum vltimo edito nihil aliud hic dicemus.

Mosch, ideſt, Bamia Muſchata.

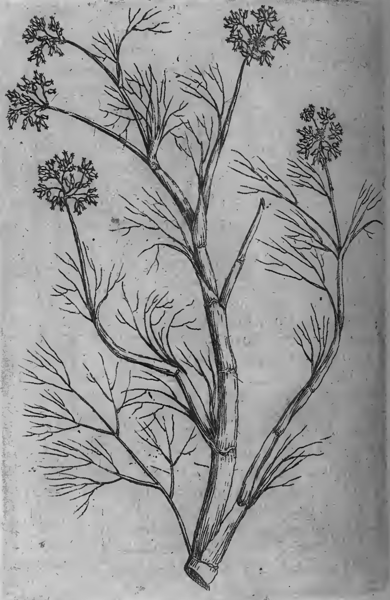
Bammiæ

De Mosch ideſt Bammia Muſchata. Cap. VIII.

Bammiæ ſimilem plantam Aegyptij Moſch appellarunt, & ipſius ſemen Abelmóſch, quaſi dixerint ſtirpem cuius ſemen moſchum Orientalẽ redolet, ab odoreq. moſchi nomen inibi inuenit, quod nimirum ipſius ſemina moſchum preſtantiſſimũ colore, ſapore, atq. omniũ maximè odore æmulẽtur, Arabes idcirco moſchum oriẽtalem ipſis ſeminibus familiarius ita adulterare ſolẽt, vt vix à peritis adulterium cognoſcatur, quod tamen tempus poſtea detegit, quando non diù hũc preſtantem ſeruet odorem, etenim in adulterato ſuauis ille odor breui tempore exhalat, & reſoluitur. Hæc planta aſſurgit vnico caule, recto, rotundo, canis pilis albicante vndiq. obſito, qui caulis æquis interuallis ab eodem exortu duo ſimul folia producit, alterum magnum, paruumque alterum lõgis petiolis ſurſum acta, & folia, & caules omnes vndiq. pilis albicantibus aſperiſq. referti ſunt. Folia vero, & magnitudine, & figura ad ſtaphiſagrię folia maxime accedunt, neq. à bammię folijs ſunt diſſimilia, hoc excepto, quod ijs longe maiora cernuntur. Flores etiam bammiæ ferè ſimiles apparent inter alarum ſinus cum ſuis petiolis exeuntes à quibus fiunt folliculi rotundi nigreſcentes, ſemina nigra, parua, lunari figura ex toto ferè ſimilia, abutili vulgaris ſeminibus, ſapore ſubamareſcẽtia, & odore moſchi preſtantiſſimi; Tota planta calida eſt ad primum ferè exceſſum cum humiditate emplaſtrica altheæ non diſſimilis. Quibus folia, & radix emolliunt, laxant, digerunt, ſuppurant, ſcilicet ex aqua decocta atq. emplaſtri modo appoſita, ſemina calidiora ſunt, non ſine ſiccandi facultate, ex quibus detritis fiũt peſſus ad mulieres apnæa vexatas, ſuffituſque non minus ad menſes interceptos reuocandos. Semina detrita ad drachmam dantur vtiliſſime ex aqua calefacta ad frigidos cordis affectus, maximeque ad ipſius palpitationem tollendam.

Hippoma-

Hypomaratrum spherocephalum.

De Hippomaratro ſpherocephalo. Cap. IX.

PLanta ex ſeminibus ab Aegypto acceptis nobis nata eſt ferulacea, & vmbellifera caulem ferens tricubitalem, ac ampliorem, rotũdum, geniculatũ, craſſitie pollicari, & maiori etiam herbacei ſeu feniculi colore, obliquè ex geniculis ſurſum actum in ſingulis geniculis ſingulos alios cauliculos obliqueexeuntes, producentem, in quorum cacumine corymbaceæ vmbellæ cernũtur in orbem actæ, à quibus floſculi elegantes emicant violacei coloris, qui mutantur in ſemina parua longa, tenuia, anguloſa, feniculi ſeminibus proxima, non parũ ex valido odore fœtentia. Tota planta folijs conſtat fœniculaceis compluribus ab vna radice proficiſcentibus, eo ordine poſitis, vt ſinguli ternis ramulis digerantur. Quo ſanè ordine poſitis eſſe obſeruantur, à ſingulis caulium geniculis exeuntia, licet longè minora exiſtant, Radix vero longa eſt, alba, carnoſa, non diſſimilis à fœniculi radice. Ex tota planta emanat odor, & validus, & ingratus maximeq. ex ſeminibus, ex quo capiti dolor, ſi multum olfecerimus, inducit. Semina etiam non carent quadam excalfactione, ſtirps perennis quoad ſemina producat eſt, quippè triennio, quibus maturefactis, marceſcit. Floret in æſtate, & ſemina maturat menſe Nouembri. Nos hanc plantam (cum plurimum accedere ad fœniculum viderimus, atq. ipſo eſſe longè maiorem, ferreq. ſemina fœniculi, nõ cachryfera) Hippomaratrum alterum ſemine non cachryfero, & ſpherocephalũ ex vmbellis in orbem verſis, nominauimus. Differt tamen ab Hippomaratro cachryfero ſemine, & quod eò longe amplior ſit, cauleſq. & longiores, & craſſiores ferat, & vmbellas colore violaceas in perfectum veluti orbem ſeù rotæ modo digeſtas, cum Hippomaratrum luteas vmbellas habeat, & ſemina cachrys ſimilia producat. Quales vſus hæc planta habet prorſus me ignorare fateor. Nunc alitur in noſtro medico viridario, vel etiam frigus hyemale ſpernens.

Braſſica Spinoſa.

Alias

De Brassica spinosa. Cap. X.

ALias cum in Aegypto essem credidi brassicam spinosam vsq. ex Hethiopia delatam fuisse, sed cũ à quodam stirpium studioso audiuerim sponte natam, & in Aegypto, & Iudea, & in Syria conspectam fuisse in eã veni sententiam, istanc plantam Aegypti, & conterminarum prouinciarum, esse propriã. Hæc dum viridis est decocta ex aqua Indigenæ comedũt. Mihi etiam posteaquam ex Aegypto patriæ restitutus Venetiis ad medicinam faciendam commorabar, ex seminibus ab Aegypto procuratis hæc planta, & nacta, & fęliciter aucta est, atque eousq. etiam, vt flores produxerit, fructus verò perficere non potuit. Hæc planta crescit cubitali altitudine & ampliori etiam multis ramis ab vna radice fruticans, longis, rotundis, mollibus, brasicæ colore crassis, & firmis, à quibus innumeri alij cauliculi exeunt, in alios ramulos, plures angulos ferè facientes, diuisi, in cauliculorum summitatibus fiunt plures tenues albæ spinæ acutæ, iuxta quas flosculi fiunt hyacinti floribus similes in rubrum albicantes, quorum vnus solum in ramo singulo visitur, à quibus fiunt fructus rotundis paruis, ciceris fructuum magnitudine in acutum desinentes, qui dũ recentes sunt, gustui non videntur iniucundi sed siccati lignosam duritiem, & duram contrahunt; intus colore albicant, & exterius flauescunt colore. Hæc planta est foliacea, vt brasica, multa folia ferens ab radice, & a caulibus, longa, crassa, brassicę folijs similia, quæ dum viridia sunt videntur similis ferè saporis, & gustus esse. Folia, vt dictum est, dum virescunt decocta ex aqua, aut iure gallinaceo ferculi modo comedunt, atq. etiã non minus cruda itidem folia cum sale. Mihi ignotum, est an apud ipsos alios vsus habuerit.

Sideritis Sambuci folia.

Ex Anglia

De Sideriti Sambuci folio. Cap. XI.

EX Anglia plantã sideritis nomine sambuci folio accepimus, nobis ex seminibus delatis fęliciter natã. Quæ planta multis caulibus tricubitalibus ac aliquando etiam amplioribus, rectis, quadrangulis, cauis, geniculatis à quorum geniculis vtrinq. folium exit, atq. inter eius sinum ramuli circum caulis genicula producuntur, in quorum cacumine flores fiunt purpurei, seu russi, magnitudine, & figura quadantenus similes floribus rubri digitalis, qui circum caulem vndiq. coronæ imperialis modo à suis petiolis deorsum amæno prospectu pendere visuntur. Ab his succedunt folliculi parui, rotundi, nigri, in acutum desinentes, vulgaris scrophulariæ proximi, semina, nigra, minuta continentes. Folia ab vna radice complura, magna, viridia, magnitudine, figura, colore, atq. fœtore sambuci folia æmulantia exeunt. Tota planta fœtet vt sambucus. Radicibus vero nititur multis ab vno germine proficiscẽtibus, crassis, carnosis, mollibus, fragilibus, oblongis, eodem odore fœtentibus. Viuit hæc planta libentius in locis vmbrosis & humidis, ægerrimè in siccis, & squallidis multumq. à Sole illustratis: Verumtamen ingentia frigora hyemis nõ patitur. In multis istiusce stirpis elegantia apparet, sed præsertim in florum pulcherrimo prospectu. Nascitur facile in Italię etiam solo humecto, & pingui, folia primum ferens lata, & in summitate rotunda, quæ postea vtrimq. ex ala in alia folia diuiduntur, sambuci modo, quæ demum perfecte auctæ prorsus fere sambuci folijs apparent, dico prima folia ab radice exeuntia. Viuit biennio, quæ, perfectis seminibus exarescit. Videtur ex fœtido odore, ex foliorum colore ex viridi nigrescente, sapore, & gustu quibus vulgaris nostra scrophularia prędita est, etiam viribus cum eadem planta conuenire. Attamen quicquam certi de ipsius viribus, & vsibus ad medicinam haud experti sumus.

Scabiosa Centauroides.

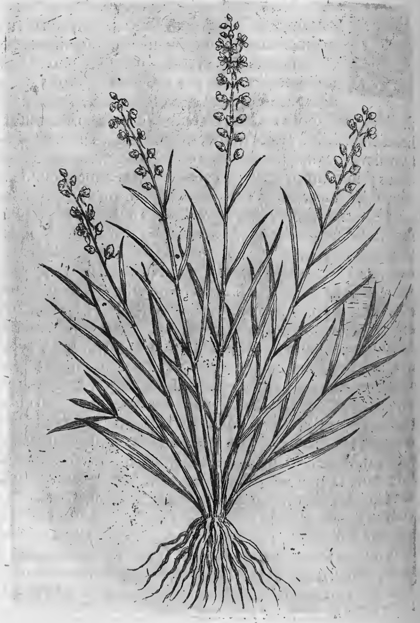

Plantam

De Scabiosa Centauroide. Cap. XII.

PLantam olim Neapoli à Ferrando Imperato viro in simplicium medicamentorum cognitione doctissimo amicoq. plurimum obseruando ex seminibus nobis natam pro centaurei maioris spetie accepimus, quippe quod folijs centaureo maiori sit admodum similis. Hæc igitur ab radice foliosa cernitur, habet enim folia à radice multa, magna, nigricantia, centaurei maioris maximè similia, adeo ex ijs ab omnibus centaureū maius primo anno fuerit iudicata. Verum anno secundo in quo caulescit fert caules per medium foliorum plures, nudos, subtiles, rotundos, ferè iunceos, rectos, bicubitales ac ampliores etiam, qui in cacumine habent capita rotunda scabiosæ capitibus similima, & floribus qui lutei sunt, & seminibus etiā non minus quæ sunt longa, & nigra. Nititur hæc planta radicibus, multis, longis, gracilibus, ab vno principio procedentibus. Hæc à nobis fuit inter scabiosa reposita, & meritò ex capitibus, floribus, atq. seminibus, ipsam verò nominauimus scabiosam centauroidem, quod folijs maxime, vt dictum, est, ad plantam maioris centaurei accedat. Semina intensè amarescunt ex quo amarore recentiorum plures facultates non parum calfactorias in suis scabiosis cognouerunt. Quod nimirum calfaciant, siccentq. non leuiter, humoresq. crassos comminuant, ac detergant. Quò etiam viscera obstructa maximè aperiunt. Vnde nonnulli exhibent decoctum ex seminibus, ac vel etiam ex radicibus in aqua paratum, & ad luem gallicā, & ad scabiem tollendam. Aliqui eximiè commendarunt succum, vel ex folijs, vel ex radicibus expressum, aut decoctū aut radicis, vel seminum puluerem cū modico theriacæ antiquæ, ad pestiferas febres largo sudore finiendas. Quibus quidem viribus, & nostram Centauroidem cum eodem modo amarescat, haud carere, credimus. Viuit hæc stirps in Italia, hyemalia frigora spernens, estque perennis.

Linaria ſemper virens.

Ex orientis

De Linaria semper virente. Cap. XIII.

EX orientis locis ex seminibus nobis natam plãtam accepimus perpetuo virentē,& per æstatem totã florētē,quibus botanicæ cognitionis studiosis ele gantissima planta visa est. Hæc fruticat caulibus multis bicubitalibus ac amplioribus etiam rectis,rotundis, colore in cœruleum nigricantibus,folijs vtrimque ex opposito longis, tenuibus ad linum accedentibus, vestitis, quibus libuit nobis linariam istanc plantam nominari. Foliosa ab radice, est, & multum fruticosa. Caules in cymis spicæ modo flores producunt cœruleos paruos, elegantes,os veluti ranæ æmulantes,à fronte latiusculi clausiq. cum cauda tenui inflexa, vt in consolida regali à quibus semina fiunt nigra,rotunda,minutissima, paruis folliculis,rotundis, nigricantibus contenta,radicibus verò nititur multis, lõgis, tenuibus, albicantibus,ab vno principio procedentibus. Hanc stirpem sibi plures persuaserunt esse legitimam osyridem antiquorũ de qua Dioscorides ita habet: Osyris frutex est niger,ramulos ferens tenues lentos fractuq. contumaces, & in ijs folia quaterna, quina, senauè, ceu lini nigra in initio deinde colore mutato rubescentia, decoctum eius iuuat arquatos. Quæ planta in horto medico sata,nedum,rectè vixit, at ita luxuriat atque ipsam sobole auget,vt vix modo quin totum occupet,extirpari queat,suisq. seminibus perennis redditur. Amara,est ad primeq. vtilis ad tollendas à visceribus obstructiones, vnde mirũ non est, si eius decoctum sanet ictericos,& vrinam efficaciter moueat ex quo à multis etiam vrinaria dicta est.

Boragine

Borago echioides.

Olim

De Boragine Echioide. Cap. XIV.

OLim ex Gallia semina accepi, ex quibus mihi tũc nata, est planta herbacea, maxime, & in foliis, & in floribus, & in aliis ferè omnibus cum vulgari nostro boragine conueniens, semina verò, etsi etiam colore, & magnitudine similia viderentur, tamen in hoc differunt, quod in ipsis figura capitis serpentis obseruetur, qua ad echium etiam accedit. Vndè non haud iniuria fortasse hanc planta boraginem echioidem nominauimus. Viuit hæc planta libentius in locis humidis, & opacis, ex perpetuisq. est, folia sapore dulcia, vt borago ferè sentiuntur, vnde haud dissimilem etiam viribus à boragine eam iudicandam putamus. Verumtamen fatemur nondum experientia aliquos ipsius vsus deprehendisse.

Laſerpitium.

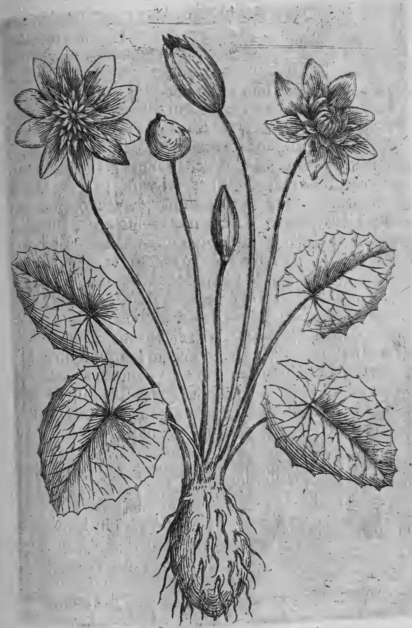
De Laserpitio. Cap. XV.

PLantam in horto medico alimus quam primo vidimus Patauij in Horto Bembo vocato, quo tempore illiusce horti curam habebat Horatius Benibus ciuis Patauinus in herbarum studio ad prim è versatus, & postea in horto Perillustrium Mussatorum stirpibus rarioribus maximè conspicuo. In quo horto cū mense Iulio eā plantā conspexerimus caule procero longitudine triū cubitorū, recto, cauo, brachij crassitie, magnitudineq. lōgitudineq. ferulæ cauli simile, quin etiā, & eodem colore infecto, ita vt videretur in omnibus ei quam similimus, & foliosus ab radice, foliaq. selinis foliis similia fert, etiā folia sylvestris Angelicæ æmulantia licet maiora essent, atq. ipsius radicem brachiali crassitie, & longitudine præditam obseruauerimus. Istiusceq. plantæ caulis, antequam in ipso vmbella erumperit brachialis crassitiei esset, atq. in cacumine veluti conum habere viderimus, & tunc temporis magnitudine, & figura caulem laserpitii qui in antiquis Iouis Amonis numismatibus impressus cernitur, prorsus æmulari videretur. Ferreq. hunc caulem in vmbella semen latum, foliaceum, & particulatim vt de laserpitio expressit Theoprastus, quale est attriplicis hortensis postea viderimus atq. etiam quod laserpitii proprium esse videbatur per æstatem quo tempore casu eam plātam offendi, & caulis, & radix copiosius lacteum succū odoratum fundere vidissemus, sponteq. ex caule, ramis, & radice, copiosum emanaret (quod lac primum colore verè lacteo cernebatur, posteaq. collectum, & aliquandiù seruatum colore fuluescebat, & est odoratum alicuius excalefactionis non expers) Tunc quippè ex iis signis obseruatis, eam plantam Laserpitiū esse Theoprasti, Dioscoridis, & Plinii facile animaduertimus, quod certe si Theoprasto Dioscoridi atq. Plinio (qui soli ex veteribus laserpitii plantam descripserunt) credendum sit, à ratione non abhorrebit, vt omnibus persuadeatur, verū eam plantam esse laserpitium, neque immerito ita nos ipsam plātam nominasse, cum præsertim eorum veterum testimo

nio constet, olim laserpitium fuisse plantam ferulaceam, caulemq. habuisse longitudine, & crassitie, vt ferula, in cuius cacumine producebatur semen latum, & foliaceum, qualis in hortensi a triplice (auctore Theophrasto) visitur, foliaq. habuisse itidem apii foliis similia, & radicem crassam ex qua, & ex caule erumperet succus lacteus, odoratus. Quæ singula cũ in nostra planta rectè animaduertantur, mirum haud erit, si nos ipsam plantam laserpitium vocauerimus. An verò cyrenaicum sit non audemus affirmare, at fortasſè, quod vel in Syria, vel Armenia, vel in Media olim nascebatur. Nos in apertione horti medici annis præteritis de hac planta discursum accuratissimum habuimus. Tota planta calida est, vt ex odore grato, & ex acri sapore coniicitur, sed tamen non hactenus experientia cognouimus, quos vsus ad medicinam habeat; singulis tribus annis caulescit, & semina producit, quibus maturefactis planta emarcescit. Hanc plantam primo ex seminibus ex Thracia delatis nobis natam fuisse, quæ in solo Patauino libenter viuit, & in Sole, & in vmbra.

Lotus

Lotus Ægyptia.

De Loto Aegyptio. Cap. XVI.

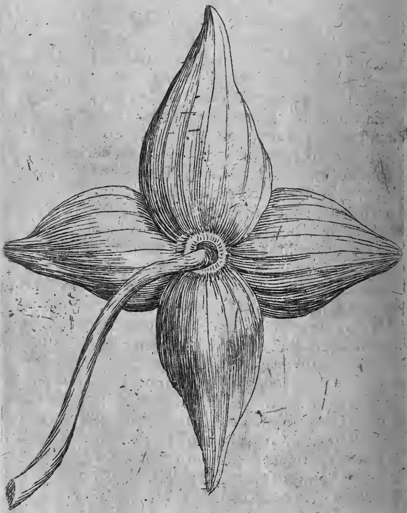
TAmetsi in nostra historia Aegyptiaca satis superq. & de loto Aegyptia seu Nilotica, & de colocassia egerimus nihilominus placuit nobis, vt denuo de eadē planta ea occasione ageretur quod Mattehus Carbonus (multos ab hinc annos in Aegypto Moratus, medicus Venetæ nationis percelebris, quiq. in ea prouincia Medicinam apud Turcas proceres, & apud alias gentes faciendo, præsertimq. ad persanandam nationem Venetam, magnam, & laudem, & famam, assecutus est) à me rogatus magna inibi vsus diligentia, nullis laboribus periculisq. parcens, tādem Niloticam lotum haud procul à ciuitate Cayri, in quibusdam locis aqua nili fluminis, ęstate de more solito, aucti, inundatis, ac veluti lacunis effectis (quos lacus Birchas Aegyptii vocāt) offendit, ac nactus est, vsq. adeo copiosam, vt folia aquæ supernatantia istiusce plantæ vndiq. aquam lacuum occultarēt, audiuitq. propè Rossetum (Aegyptii Rassit appellant) in similibus lacunis aquæ copiosæ lotum prouenire. Huius plātæ florem cum suo caule vocant Arais el Nil folium cum iridem caule siue pediculo Biselnil, atq. radicem Biarum, quo nomine etiam magnus Abimbetar suo æuo radicem ab indigenis vocatam fuisse in libro de plantis Aegyptiis scriptum reliquit. Hac inquam occasione (quod ad me medicus hic illustris, & plantas loti cum floribus, fructibus, caulibus, foliis atq. radicibus miserit, & accuratam descriptionem totius huius stirpis, & singularum omnium partium accuratissime inibi cū aliis, quos secum duxerat Mauris factam mihi per litteras significauerit) iterum hic de eadem planta summa voluptate agendum non immeritò institui, vt ipsius veritas mortalibus tandem certa, claraq. eluceat, atq. etiam non minus, vt studiosi rei botanicæ cessent amplius de Nilotica loto quicquam dubitare. Id proprii hæc planta habere videtur quod pertinet ad ipsius magnitudinem, vt Carbonus oculata fide vidit, quippè ipsam crescere in aqua lacustri vsq. ad aquæ superficiem adeo vt quanta sit in lacuna altitudo aquę tanta itidem istiusce

In cap. de Bisaim.

sce plantæ esse videatur, namq. si aqua (exempli gratia) sit hominis altitudinis, eadem magnitudine lotus itidem deprehẽdatur. Vndè constat hanc stirpem vbique locorum equalem altitudinem non habere, proprietasq. est vt in aqua solũmodo viuat ad eius solummodo superficiem ascendens, floresq. numquam intra aquam aperiẽs, sed supra superficiem aquæ. Neque deprehensum, est ab ipso, atq. ab iis, quos secum habuit Mauris, vt flos, & caput supra aquæ superficiem multũ ascendat, vt Theophrastus, & Plinius locuti de mirabili istiusce plantæ ad Solem conuersione affirmarunt. At de hac loti proprietate paulò post aliquid dicemus, sed ad plantæ descriptionem redeo. Primum diximus tantam esse istius plantæ altitudinem quanta est aquæ à fundo vsq. in superficiem, at necesse est tamen plantæ flores, & capita supra aquæ superficiẽ aliquantum emergere, si vera est eius solaris conuersio magnoperè ab antiquis concelebrata. Foliis vero hæc planta cõstat multis, numerosis, colore atq. figura albæ nymphææ floribus proximis, vnde nos cum Aegypti loca perlustraremus hanc plantam in lacubus sæpius visam pro nymphea mirum haud est, si ea similitudine decepti acceperimus, negligenterque, vt nunc fatemur, eam neglexerimus. Habent singula hæc folia suos caules aut pediculos ab radice exeuntes, vt in Nymphea alba. At nedum folia Nympheæ similia habet, sed quin etiam capita, & radicem, eiq. Nimpheæ habenti radicem rotundam, quam radicem loti corsiam in nostra Historia Aegyptiaca vocauimus quam ab hinc plures annos in Margeræ lacunis propè Venetias positis inuenimus, & eruimus erutamque depinximus. Itaq. loti flores similes sunt albis Nympheæ floribus, & magnitudine, & figura, & foliorum colore, atque etiam quod singuli, singulos caules virides rotundos habeãt, in quorum cacumine positi sunt flores quam similimi albis Nympheæ floribus, magni, candidi, aliquantulum odoris læuissimi ad violæ odorem inclinantis, respirantes.

Flos

Loti Ægyptiæ, quatuor prima folia, florem totum claudentia.

Flos

FLos vero, vt particularia attingam, quatuor primum foliis oblongis, latis, magnitudine florum lilii, & figura, exterius circum clauditur, quæ exterius viridi colore in nigrum inclinante ſpectantur, habentque exterius ſigna ſiue lineas quinque, vel ſex, vel ſeptem, ad plus per longum diſcurrentes, Intus verò hæc folia lenia ſunt, candidaq. vt lac abſque vllo ſigno, vel macula. Quæ quatuor folia hac quidem, & magnitudine, & figura exterius cernuntur.

Flos Loti Ægyptiæ medijs foliolis arcuum modo inflexis.

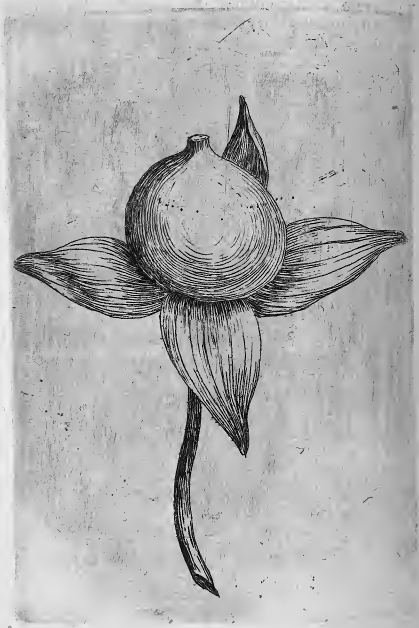
HIs quatuor foliis apertis alia folia numero ferè duodecim sed paulò minora succedunt, quæ vt in Nymphææ flore excluduntur exterius, intusq. ex toto candida absq. vllo signo vel macula, atq. hic est secundus foliorum ordo. Tertio succedunt alia folia numero ferè viginti quinque ad quadragena, quæ longa, & acuta in trianguli modum, scilicet quæ à principio vsq. ad medietatem candicant, & à medietate in extremitatem, vsq. luteo colore cernuntur, per longum linea tenui recta discurrente. Sunt & alia in flore folia oblonga tenuia in obtusum angulum desinentia colore luteo, quarum quædam maiora, quartum ordinem, & quædam minora, quintũ in flore ordinẽ facientia obseruantur, atq. in medio quædam alia folia paruissima ac veluti capillamẽta crassa sursum quodam tempore intorta, veluti intro arcus modò inflexa, & incuruata cumq. flores propè sunt vt folia abiicere incipiant, quippè flore declinare incipiente in medio tamquam centrum positũ adnascitur paruus globulus durus piperis nigri magnitudine, & colore ex quo augescẽte fit magnum caput, semina continens, Huiusmodiq. est loti flos, in quo post aliquod temporis interuallum folia primo lutea defluunt, reliquis flacescentibus atq. paulo post itidem decidentibus. Inter folia verò omnia sola quatuor externa persistunt, vsq. ad fructus seù capitis perfectionem. Flos verò quando habet interna foliola sursum arcuum modo incuruata, inflexa, est istiusmodi figuræ.

Flos Loti Ægyptiæ folijs expansis ad naturalem fere magnitudinem.

FLos vero, & magnitudine, & figura naturalem imitatus cum omnibus folijs cuiuſq; ordinis apertis expanſiſque erit, cuiuſmodi hic pictum damus.

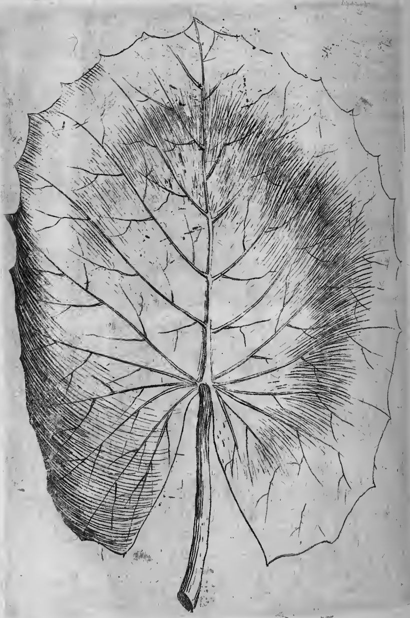
Loti Ægyptiæ caput, in quo semina continentur.

Floribus

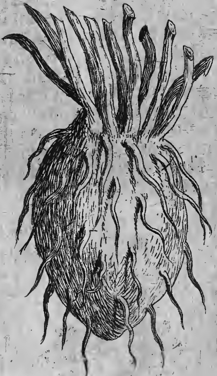
FLoribus ſuccedunt capita rotunda, meſpilo magno, magnoque fruſtui albæ Nympheæ ſimilia, cortice viridi contecta, intus veluti longos, paruoſque folliculos habentia, quæ ſemen continent minutum, braſſicæ ſemini ſimile, Caules ſeu pediculi tum florum tum foliorum ſunt longi, craſſi vt minimus digitus rotundi caui, vt in alba Nymphea cernuntur, pediculi florum ferè decem numero ab radice exeũt, totidemque, & foliorum.

Loti Ægyptiæ folium integrum.

FOlia verò magnitudine, & figura Nympheæ albæ folia æmulari videntur, vndiq. crenata ſunt, atq. etiam loti folia pluribus lineis vario modo per folii ſuperficiem veluti neruulis diſcurrentibus infecta obſeruantur. Colore vireſcunt in obſcurum inclinante, non diſſimili à Nympheæ foliorum colore, ita enim abūdant lacus quidam, (ſed potius loca quædam campeſtria, quæ vt lacunæ per æſtatem ab aqua Nili fluminis aucti inundata aliquandiù manent) loti plantis, vt tota aquæ ſuperficies foliis contecta, occultetur, viroreq. eò amæniſſimo vndiq. oculi gaudeant. Plantaq. hæc viuens ſupra terram cernitur, quoad totam aquam terra fuerit abſorpta, atque ſiccata, quod fieri ſolet Nouembrio menſe, quo tempore loti plantæ ſub terra occultantur, marceſcentibus tum foliis, tum floribus, tum fructibus, cum totis ſuis plantis, quò conſtat, Lotum eſſe annuam plantam. Hic damus folium ex maioribus affabrè ex viuo delineatum.

Loti Ægyptiæ Radix.

Tametsi

Radix verò cui tota hæc planta nititur rotunda in oblongum magnitudine atq. figura, vt pyrus parua, exterius nigra, intus flauescens, pulpa sanè carnosa, & dura, gustu adstringens, & subdulcis. Prorsus verò aucta non superat magnitudinem magni oui gallinacei. Indigenæ ex iure coctam libēter comedunt, videtur cocta intus colore, oui rubrum imitari. Ab hac radice crassa, & carnosa, innumeræ ferè fibrosæ tenues, colore albicantes procedunt. Atq. hæc est Arais el Nil à Matteo Carbono descripta. Quam plantam esse lotum Dioscoridis, & Theophrasti non videtur dubitandum, cum omnes notas hæc stirps habere videatur quas Theophrastus Loto Niloticæ tribuisse visus est, cum de ea ita scripserit, Lotus Aegyptia in planis parte maxima prouenit, cum rura inundantur. Huic plantæ caulis similis fabæ, & fructus eodem modo, verum minores, gracilioresq. Nascitur fructus in capite modo quo in faba. Flores cādidis liliis foliorum angustia proximi multi ac densi promiscui exeunt, Sole occidente se comprimunt, caputq. integunt, ad ortum aperiūtur, & super aquā assurgunt, idq. faciūt dum caput perficiatur, floresq. defluāt. Capitis magnitudo, quanta papaueris maximi, & percingitur incisuris, non alio modo quam papauer, nisi quod in his fructus frequentior habetur, qui milio non absimilis est. In Euphrate caput, floresq. mergi referunt, atq. descendere vsq. in medias noctes tantumq. abire in altum, vt ne demissa quidē manu capere sit, diluculò deinde redire, & ad diem magis. Sole oriente iam extra vndas emergere, floremq. patescere, quo patefacto amplius insurgere, vt planè ab aqua absit altè. Aegyptii capita ipsa acerius putrefaciunt, cumque tegumenta putruerunt; in flumine lauando separant fructum, & siccantes, pinsentesq. panem faciunt, eoq. cibo vtuntur. Radix Loti corsium appellata rotunda est cotonei mali amplitudine. Cortice nigro, quali nux castanea tegitur, corpus internum, candidum, elixum, assumq. in specimen albuminis vertitur, gratū cibis, māditur etiam crudum, sed gratius decoctum seu aqua. Atq. hæc Theophrastus de Loto Aegyptia. Quibus cōstat Lotum plantam nasci in planis Aegypti, aqua per æstatem inundatis; Huiusmodiq. plantam flores ferrè albos liliis proximos, à

In lib. 4. de histor. plant. ca. 10.

quibus fiunt capita vt papaueris capita magna, plena seminibus, milio haud absimilibus, & radix est rotunda, exterius nigra, intus candida, cotonei mali amplitudine. Quod hæc planta sit illa (quam hac nostra ætate vocant Arais el Nil omnes Aegyptij, quo nomine propriè magis loquendo intelligunt florem cum suo pediculo, veluti foliũ vocant itidem Biselnil, & ab el Nil capnt, & radicem Biarũ) Nulli profectò dubiũ debebit, cum flores ferat candidos liliis similes à quibus capita producuntur, quanta sunt papaueris magna, quæ semen continent milio simile, cum hæc planta habeat radicem rotundã, cortice nigro, & intus colore flauescat, sitq. & cruda, & cocta, edulis, & præsertim cum Abimbetar medicus Aegyptius in capite de Loto, (quam plantam vocat Bisnim) dixerit radicem esculentam Biarum ab Aegyptijs fuisse nominatam, quo nomine huius temporis Aegyptij itidem hanc radicem intelligunt. Vnum est, quod notatu dignũ esse videtur apud Theophrastum legi de radice, amplitudine mali cotanti, eam fuisse. Dioscorides ex Theoprasto dixit, similitudine mali Cotonei, neutrum verum esse deprehensum est, siquidem radix potius est pyriformis, & magnitudine ouum gallinaceum magnum non excedit. Libẽter crediderim Theoprastum, pro Loti corsia radice, colocassiæ rotundæ radicem, cognouisse, quæ verè, & amplitudine, & figura rotunda malum cotoneum æmulatur. Accedit etiam quod addidit, intus esse candidam, cum loti radix exterius sit nigra, & intus flaui coloris, vndè meritò decocta colore oui luteum æmulari, vel etiam Dioscorides expressit. Quibus quidem colligo Arais el Nil Aegyptiorum esse legitimum lotum Niliacum Theoprasti, & Dioscoridis. Nos verò priusquam hanc plantam vidissemus, suspicati fuimus esse Nympheæ speciem, ex ea etiam famosa illiusce plãtæ conuersione ad Solem (de qua abũdè scripsimus in nostra Historia Aegyptiaca, cum in Margheræ lacunis in Nymphea alba eam conuersionem fieri sedulò obseruauerimus, & etiã inibi inuenimus, nympheam albam radice rotunda, quam einsdẽ ferè gustus esse deprehendimus, cuius est Arais el Nil quæ est LotusNilotica. Mirum certè est cur veteres Lotum nympheæ similem non fecerint, & foliis, & caulibus, & floribus

bus, & capitibus, ac vel etiam radice rotundæ nympheæ, cum folia similia, & figura, & magnitudine sint, licet aliquantum minora sint, & vndiq. serrata, & habētia longè plures neruos paruos per longum, & latū folij discurrentes, quid de floribus? an non ex toto similes sunt, an non habent etiam in medio foliola, longa, tenuia, sursum obliquè inuersa, quæ Dioscorides de Nymphea locutus, Crocum appellauit, caules ijdem prorsus longi, rotundi, caui, & colore viridi in nigrum inclinante. Quid de capitibus an non, & figura, & magnitudine, & colore, ea quæ in nymphea sunt, æmulantur? in semine aliquantum differunt, quoniam nympheæ capita habent semina longè maiora, non tamen nigra, vt Dioscorides meminit. Radix verò nympheę albę à nobis in Margherę lacunis effossa rotunda haud absimili à loti corsia nobis visa est. Cuius imaginem, & totius plantæ dedimus in historia Aegyptiaca, Addo radicem nympheæ loti corsię habere eundem gustum, quē Arais el Nil habere me obseruauisse scio. Vnde mirū nō est, si Theophrastus in libro nono de Hist. plantarum scripserit. Nympheæ radix dulcis est, quæ nasci in lacustribus solet, vt Orchomeniēsi agro, & Marathone, & in Creta Insula Bœoti Madoniam hanc appellant, fructumq. mandunt, gerit folia super aquam ampla, trita imposita plagæ sanguinem sistere traditur, vtilis & ad difficultates intestinorum pota, Non dissimile traditum fuit à Plinio de lotometra, quæ fit ex loto sata ex cuius semine simili milio fiunt panes in Aegypto, à pastoribus maxime aqua vel lacte subacto. Negatur quicquam illo pane salubrius esse, aut leuius dum caleat, refrigeratus difficilius coquitur, fitq. ponderosus. Hunc panem vsū ad medicinā cum nymphea conuenire vel etiam hisce verbis nobis tradidit, dicens: Constat eos qui illo viuant, nec dysenteria, nec tenesmo, neque alijs morbis ventris infestari. Quare ex ijs nos haud male fecisse putamus cum Arais el Nil esse lotum Niloticam Theoprasti, & Dioscoridis affirmauerimus, atq. nō minus hanc plantam inter nympheas albas esse comprehendendam, & hic, & alibi demonstrauerimus.

In ca. 13.

In li. 22. Hist. natur. c. 21.

Colocassia

Colocassia macroriza, idest longæ Radicis.

Flos

De Colocassia macrorizą minore, idest longè radicis. Cap. XVII.

CVm Loti plãta ex Aegypto accepimus etiam colocassiam macrorizam alteram, ab ea, quę, & in libro de plantis Aegypti, & in historia Aegyptiaca proximè euulganda delineauimus haud parum differentem, illa enim quasi per terram repens longè crassior, & carnosior visa est. Hæc verò colocassia macroriza planta est, & in toto, & in partibus longè minor. Folia siquidem longè minora cernuntur, tenuiora, & magis in acutum desinentia colorisque virescentis dilutioris pediculi itidem sunt longè subtiliores, gustus valdè acrioris, acutiorisq. Radix verò longè gracilior, exterius obscurior, intus non ita alba, vt altera longa visitur, saporis itidem acrioris, per rectum autem in terra manere videtur, seu iacet, vt betæ radix. Numquam in ea regione visum est hanc plantam caulescere, neque florem neq. fructum ferrè. Neque hæc colocasiæ speties inibi est multum frequens, neque minus in vsu est apud eas gentes familiarius cuiusmodi est altera macroriza maior, quæ etiam gustui ex vire elixa est suauior, & ea Aegyptij vescuntur frequentius, In magna enim copia inibi nascitur, decocta sanè dulcis redditur, omnemq. in coctura acutum, & acrem saporem ammittit. Itali etiam ibi viuentes magna voluptate, & cocta, scilicet, & elixa, & in sartagine frixa, vescuntur. Insuauioris gustus est macroriza minor, & durioris substantiæ. Est tamen hæc cæteris aliis colocasijs, medicamentosior. Decocta enim stomacum iuuat, appetentiam concitat, atq. efficacius vrinam mouet. Sed quædam me ad istiusce stirpis cognitionem illistrandam non pigebit, & repetere, & accuratius considerare, & primum quid faba illa Aegyptia apud veteres fuerit, an nunc alicubi viuens reperiatur, an sit colocasia, vel ab ipsa spetie distinguatur, quidque & ipsa colocasia dicatur, & si ad Arigenus eam referre debeamus, non minusque etiam si eam Plinius solus (qui Aron Aegyptium

ptium meminerit) per Ari descriptionem intelligi voluerit. Hæc à nobis in presentia sunt cognoscenda constat vero (vt rem ipsam aggrediamur) olim fabam Aegyptiam fuisse fabam nascentem copiosius in palustribus, & stagnantibus Aegypti aquis, ac non minus etiam in multis lacubus, in Syria Cilicia, ac vel etiam (auctore Theoprasto) circa Toranam agri Chalcidici in quodam laco, huius autem folia fuisse ampla pilei Thessalici magnitudine, magnum scapum, flore duplo maiore, quam papaueris, colore roseo saturo: Caulemque quatuor cubitibus longum digiti crassitie, mollem absq. geniculis. Radicem verò istiusce plantæ fuisse arundine crassiorem, acculeatam, quæ cocta, & cruda illis gentibus gratissimus cibus fuit, scilcet elixa, & assa, quæque fuerat stomacho vtilis multum nutriebat, tardique (quod astringens esset) transitus. Quam radicem, vt Attheneus est auctor, Alexandrinos, & Cyprios Colocassion, & Colocassiam olim vocasse, constat. Hisq. notis faba Aegyptia fuit olim ab antiquis expressa. Hæc an nunc alicubi viuat dubium maximè est, quando in Aegypto nusquam hactenus planta inuenta cognitaq. sit illis notis prædita, maximèque quæ thyrsum illum longissimum maximumque ferat cum eo amplo flore, & fabis illis pro fructú, quæ flori succedant, exculentis, de quibus apertè meminerunt Theoprastus, Dioscorides, Phylarchus, & quod edules essent, & quod, & in humido, & sicco solo quondam ab antiquis sererentur, non in Aegypto duntaxat, sed in multis alijs locis, Nicander de ijs in Georgicis, ita habet.

Aegyptiam tu fabam serito, vt post metas
E floribus coronam texas: de lapsu
Maturo fructu cibaria pransuris
Pueris, & iam pridem cupientibus in manum des
Ego quidem radicem elixam in epulas promo

Ostendunt sanè Aegyptij incolæ in lacubus, aquisque palustribus nasci plantam radice preditam longa, crassa, carnosa, geniculata, crassi harundini maximè simili, gustù acri adstringeteque esculenta, atque in victù eosdem vsus apud Aegyptios præbente, quos fabæ Aegyptiæ radicem olim habuisse, cōstat, quam

quam nunc omnes colocassiam appellant. Quo nomine vocatam quoq. fuisse olim à multis fabæ Aegyptiæ radicem, scilicet à Dioscoride, qui dixit fabæ Aegyptiæ radicem à Cypris Colocassiam vocari, & Athæneus ex Nicandro, qui scripsit: eam radicem Alexandrinos colocassiam appellasse. Plinius verò scribit, In Aegypto nobilissima est colocassiæ, quam Cyamum aliqui vocant, quo fit ne Aegyptiæ fabæ plantã à Theophrasto, & alijs, cum caule, flore, & fructibus descriptam, planè (quod nusquam in Aegypto ea nascatur) vbique locorum periisse fateantur, dubitant potius ea de faba Aegyptia (quod scilicet caulem ferat, florem, & pro fructu fabas edules) veteres cum errore, aliorum relatione deceptos posteritati tradidisse. Vnde ij idcirco fuere haud iniuria suspicati fabam Aegyptiam esse colocassiam Aegyptiam Macrorizam à nobis vocatam, idest longæ radicis, præsertimq. cum ea radix sit harundine crassior, eiusdem coloris, exterius quippè nigricãtis, intus albi, saporis acris, adstringentisq. quæ decocta redditur gustui iucundissima quamobrem illis gentibus in cibo est familiarissima, eosdemque vsus habet, & ad cibum apud Aegypti incolas, & ad medicamenta, quos Aegyptiæ fabæ radicem olim ex antiquis habuisse constat, Addunt folia nostræ colocassiç notis omnino conuenire cum fabæ Aegyptiæ folijs, & amplitudine, & figura, eamque, & propriam, & singularem notam habent, quæ foliis fabæ ab antiquis expressam fuisse visa est. Maximè verò ab vno Strabone ita de ea dicente: Delectantur autem in Thalamegis nauibus densissima fabeta, & eorum foliis inumbrati, quæ adeò magna sunt, vt poculorum, & catinorum vsum præbeant, habent enim concauitatem ad id idoneam, vtebantur iis ad pocula. Hoc singulare in foliis vulgatæ nostræ Colocasiæ recognouimus quum aquam multam ex pluuia in eam foliorum cauitatem delapsam multos dies conseruatam, quam quisque commodè ebibere potuerit, sæpius viderimus. Hinc tu fortasse est, quod multi ex antiquis, cum de faba Aegyptia egerint (quod scirent ipsam, & colocassiam vnam eandemque esse stirpem) ne verbum quidem de Colocassia, vt Theoprastus, & Dioscorides fecerunt: Idem ex Diodoro Siculo

In lib. 3. deipnosophistarũ.

In Geographiæ lib. 17.

In I. li. de fabulosis antiquorũ gestis.

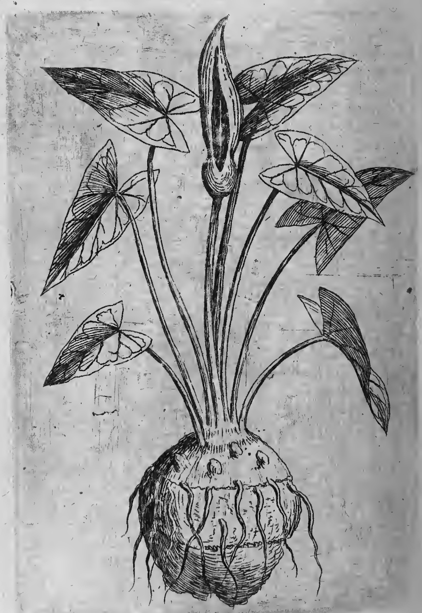
Siculo comprehenditur, qui duas duntaxat stirpes Aegyptiis familiares expressit, scilicet lotum Niloticam, atque fabam Aegyptiam, ne verbum quidem de colocassia locutus. Eodem modo plures ex antiquis qui de Colocassia egerunt minimè fabam meminerunt. Cuiusmodi ex latinis fuerunt Columella, & Paladius. Vtrique scripserunt de colocassia ne verbum quidem de faba Aegyptia facientes, Idem fecerunt, & ex Arabibus Auicenna, & Serapio, qui de Chulcassia solummodo scripserunt. Abimbetar vero medicus Aegyptius visus, est voluisse colocassiam esse quæ habet radicem rotundam, præsertimque ad malum aurantium inclinantem. Qui tamen non negauit fabæ Aegyptiæ quam crassiorem radice harundinis fecerat sua ætate vocare colocassiam. Addunt ad eam sententiam confirmandam complures ex antiquis scripsisse fabæ Aegyptiæ radicem Colocassiam appellari. Huiusmodi fuerunt ex Græcis Dioscorides, Diphilus, Siphnius, atque Nicander, vt Atthæneus est auctor. Hoc maius expressisse visus est, cum dixerit,

Columella in lib. 8. cap 15. Paladius de hortis in mense Febrar.

Colocasiorum fabas decorticauit, & incidit: Plinius etiam vt nuper etiam meminimus fassus est colocassiam, cyamum, idest fabam fuisse vocatam, quare nobis quidem visum est colocassiam macrorizam, esse fabam Aegyptiam antiquorum, cuius opinionis fuerunt viri doctissimi. Hermolaus Barbarus in suis corollariis ad Dioscoridis libros, M. Virgilius, & Aloysius Anguillara, & alii viri vndequaque celeberrimi, quorum opinioni libenter nos subscripsimus. Sed quid ad Nicandrum qui expressit fabam Aegyptiam ferre caulem maximum, scapum magnum, floremque roseum, magnum, & fabas esculentas? Suspicatur antiquos falsa relatione deceptos hæc posteritati tradidisse; fortasseque caulem, scapum, florem, atque fructum Aegyptiæ fabæ, qui fuerat loti Nilotici attribuisse, cuius radix esculenta in cibis apud eas Aegypti gentes in delitiis, est habita, Quare colligimus colocassiam macrorizam, maiorem ex iis, haud indigne viris maximè eruditis visam, & creditam fuisse esse fabam Aegyptiam antiquorum.

rum, coque vel maxime illo argumento, quod illa fabæ Aegyptiæ planta olim tam abundantius proueniens in aquis paluſtribus, & lacubus Aegypti foliorum, caulium, florum magnitudine, fabis eſculentis radiceque itidem olim apud omnes incolas, eſſe in delitiis habita, nullo Aegyptio non cognita, nuſquam hac noſtra ætate in tota Aegypti prouincia naſcatur, atque à nullis cognoſcatur. In Hiſtoria Aegypti dedimus iconem colocaſsiæ macrorizæ maioris per terram harundinis radicis modo ſerpentis. Nunc alterius non ſerpentis, ſed rectè in terra actæ imaginem itidem damus.

Colocaſſia Strogyloriza, ideſt rotundæ radicis.

Præſenti

De Colocassia Strogyloriza, idest rotundæ radicis. Cap. XVIII.

PRæsenti hoc anno M D C XII. ex Aegypto varias radices colocassiarum accepimus viuentes quasdam longas, de quibus proxime nunc egimus: quasdam rotundas, in quibus duas differentias obseruauimus, s. quasdã illarum magnũ malum cotoneum rotundum æmulantes, quales accepi ex Antonio Antonini, qui multos annos, & Chirurgiam, & pharmacopoliã in Aegypto fecerat, quiq. proximè Venetias, ex Alexandria Aegypti venerat, hæ radices germinant vt omnes alię bulbosæ faciunt in apicis radicis medio: exterius rubescũt, intus candicant, gustù acres cũ adstrictione obseruãtur. Post aliquot menses alias, & longas, & rotundas, accepimus ex Cairo Aepypti à Mattheo Carbono philosopho, & medico illustri abhinc multos annos, vt superius quoq. dictũ est, in Aegypto medicinæ faciẽdæ causa, morato, amico plurimi obseruando. De lõgis satis superq. diximus, rotũdæ in hoc à prioribus differre visæ sunt quod prioribus lõgę maiores in latitudine quadãtenus fuerũt, & veluti cõpressę, & latę, quę id proprii habẽt, vt nõ omnes in apicis radicis medio germinent at circũ circa in apice, nihil germinis in apicis medio producẽtes, In colore, gustuq. aliis similes visæ sunt, sed agè dicamus, quæ de his sitũ digna existimauimus, & primo quod quędã illarũ in hortulo nostro floruerit, atq. postea an hęc colocassia Aron Aegyptiũ sit æstimãda: de qua te tametsi sciã me abũdè satis disputasse in nostra historia Aegyptiaca, in presentia maiori veritatis argumẽto (quod hãc plãtã floruisse viderimus) rursus accuratiorẽ sermonẽ habere instituimus, & in hoc sensu nõ dubitabimus septies vel etiã repetita fastidiũ studiosis nullũ allatura, quod id à nobis fiat veritatis dũtaxat indagandæ studio, neq. immerito sanè, cũ haud nondum earũ stirpium Aegyptiarũ cognitio planè nobis innotuerit, sed ad rẽ venio. Hoc anno inquam M D C X I I. circa mediũ Iulii mensis radix colocassiæ rotũda, ex iis, quæ germinãt in apicis medio, quã præterito anno acceperã ex Alexãdria Aegypti ab Antonio Antonino, quæ erat ampli-

amplitudine mali cotonei, in secretiori meo hortulo terræ mense Apr. cõsita, nõ sine maxima, & mei, & aliorũ multorũ admiratione vnicũ florẽ produxit ex cauliculo rotũdo per pediculi vnius folij maioris fissuram exeunte, figura, & magnitudine Ari flori, quam simillimum, palmarem lõgitudinem cauliculo cum flore non excedente. Primum cauliculus exijt rectus, rotundus, asparagi crassitie, cum folijs istiusce plantæ concolor, in cuius apice vagina seu inuolucrum longum, ari inuolucris simillimum cernebatur minus quam in Aroadmo dum in subtile desinens vndiq. clausum coloris aurei, cui viride sit permixtum. Quod biduo sese per longum explicuit, floremque Ari modo exclusit digiti minoris longitudine, macropiperis crassitie, colore candido, ac veluti serpentis caudam quasi serpentis linguam foris ex ore exertam, simulantem, & post triduum inuolucrum cum flore ferè totum emarcuit, (quod non sine, multa molestia tuli) forsitan ab immodica irrigatione. Hoc igitur inquam anno in nostro hortulo colocasia rotunda floruit, & non sine multa studiosorum, & admiratione, ac ferè non paruo stupore, quos prius nõ latuerat, vllam colocasiarum, vel in Aegypto, vel in Creta, vel in Cypro, cum flore visam vmquam fuisse. In Aegypto, (vt alias quoq. dixi) mihi conscius sum, numquam colocasiarum aliquam, caulem, vel florem prõpsisse Aegyptiorum vniformi testimonio longa experientia deprehensum esse constare; Iacobus Mannus medicus Salodiensis qui ante me multos annos in ea prouincia magna cum laude ad Venetam nationem Illustrissimam sanandam, medicinam fecit, amicus mihi familiaris, sæpius quam sanctè iurauit se numquam, etsi magno studio perquisierit, potuisse aliquem florẽ in colocasijs videre, & multò minus aliquem Aegyptium audire, qui fortè florentem quampiam ex colocasijs viderit. Petrus Bellonius Cenomanus olim simplicium medicamentorum indagator solertissimus expressit, in suis itinerarijs obseruationibus pluries ex Aegyptijs cum rogasset, vt ipsi ostenderent, colocasiarum flores, & fructus, fuisse maxime derisum, quasi rem ridiculam petijsset, qui ingenuè faterentur in eo solo numquam vidisse flores in illis plantis, neq. ab aliquo intel-
lexisse

lexiſſe eas plantas flores prompſiſſe, neq. vllos fructus: His vero teſtimonijs perſuaſus, numquam ante hanc diem mihi potui perſuadere, multo minus in alijs locis colocaſſijs alienigenus, vmquam in ipſis plantis flores conſpectos fuiſſe, neq. in alieno ſolo floruiſſe. Quis quæsò me de hac re fortiter deprehēdet? quippè quod mordicus negauerim in Italia colocaſſias quaſdam flores aliquando promere potuiſſe, ſi verum ſit in Aegyptio ſolo illis patrio numquam floruiſſe? Nunc verò ingenuè fateor me falsò id credidiſſe, cum in meo horto vna vt dixi, ex colocaſſijs macrorizis hoc anno viuēs vnicum florem protulerit, Quem florem viderunt plures rei Botanicæ ſtudioſi, cum Patauini, tum aliarum nationum, primi fuerunt Germani tres, ſcilicet Henricus de Plettemberg liuonus, Iacobus Vvolfāngus, Pomerus Norimbergenſis, & Ioannes Henricus Kirchbergerus Norimbergenſis vnus ex doctiſſimis meis auditoribus, ex Patauinis vero qui multa cum voluptate hunc florem diligenter conſpexerunt, fuit Paulus Gualdus Vincentinus Patauinæ Diœceſis Epiſcopi Vicarius admodum illuſtris, generiſq. nobilitate, & proprijs virtutibus inter nobiliſſimos præſides plurimi æſtimatus, ſimul cum admodum Reuerendo Presbitero Laurentio Pignoria, morū ſuauitate, & reconditarum litterarum ſtudiis, editiſq. doctiſſimis ſcriptis apud Gymnaſii Patauini, & profeſſores, & ſtudioſos maxime celebris, cum multum itidem Reuerendo presbitero Martino Sandelli D. Martini Patauii præſide viro in bonarum litterarum ſtudiis exercitatiſſimo, Quid amplius dicam? nōnè ferè innumeri medicinæ ſtudioſi ipſum ſæpius, & videre & reuidere, voluerūt? Suppoſita verò hac veritate, ſ. quod aliquando viſum ſit, colocaſſiarum quaſdam floruiſſe (quod & Ferrandus Imperatus, & Fabius columna viri in naturæ cognitione emīnētiſſimi annis proximis me per litteras certum fecerūt, quippè non ſemel Neapoli aliquas ex colocaſſijs flores prompſiſſe) duo nunc cognoſcenda proponimus: Vnum quamobrem, quædam colocaſſiarum in Italia aliquādo floruerint, & in Aegypto, Creta Inſula, & Cypro locis ijs plantis patriis, numquam: Alterum an colocaſsia rotunda quæ florē fert, quod multis viris de plantarum ſtudio bene meritis viſum.

ſum eſt, Aron dici debeat, aut poſſit. Quod ad primum pertinet,ſcilicet cur ſit,quod ſtirpes in Italia ipſis peregrina aliquãdo floruerint, numquam vero in Aegypti ſolo natiuo ac proprio. Hoc aliquibus referendum placuit, in earum radicum ſtirpium pro fertili ſatu deſſectionem: Aegyptii enim quotãnis vt eas multiplicent in parua fruſtula radices antiquas ſecant, & iis radicum fruſtulis veluti paruis terra conſitis bulbis,eas ſtirpes conſerunt,& hoc ſatù colocaſſiarum abundantiam,ſibi Incolæ,quotannis comparant. Quò fit vt radices colocaſſiarum quotannis culturæ cauſa in partes recidantur,atque ex iis nulla perenniter viuat, atq. idcirco ab ipſis florum, & fructuum omnem fæcunditatem tolli. Quod tamẽ ob eam cauſam fieri multi haud iniuria negant,cum multæ ex iis ſtirpibus ſint,quarum radices ſatus cauſa non ſecantur, quippè ſylueſtres perenniter viuentes,quas tamẽ omnes ſteriles fuiſſe in eo ſolo conſtat. Nos vero iſtiuſce varii euentus cauſam referendam putamus, in Aegyptium ſolum in quo eæ ſtirpes viuunt pinguiſſimum,aqua Nili fluminis,omnium aquarum optima abunde irriguum, atq. humens. In quo ſolo maxime hæ ſtirpes luxuriant, plurimumq. & in foliis, & in radicibus augentur, indèq. radices maximè multiplicant, vt ob hanc cauſam,& floribus,& fructibus ſteriles reddantur; Non ſecus quam fiat in omnibus plantis bulboſis maximeq. in narcyſis, hyacinthis,bulbis eryophoris,bulboſiſq. iridibus,& aliis ſimilibus. De quibns è topiariis quotannis obſeruatur, quæ ex iis plurimum in radicibus augentur,atq. eas multiplicant in terra,minus florum, vel nullos ferre: Vnde fit, quod qui ex bulboſis plantis plures flores videre cupiunt,bulbos ſingulo triẽnio(quo tempore plurimum in radicibus multiplicant)à terra eruunt, quos denuò in terra macra, cretoſa, & mala conſerentes florum abundantiam ſibi comparant, quoniam in macro,& ſicco ſolo neq. in radicibus multum augentur,neq. eas multum multiplicant, vnde ſtirpium humor prolificus ſurſum in caules abundantius ex radicibus fertur, ad flores producendos. Idem etiam euenire colocaſſiarum bulboſis radicibus credendum videtur, quia in Aegyptio ſolo natiuo pinguiſſimo,optimo,maxime Nili aqua irrigato(quod Aegyptij ita

ita procurant ad augendas colocassiarum radices, & ad easdem, quæstus causa, multiplicandas) consiti ipsarum bulbi, plurimum aucti, plura eademq. amplissima folia cum maximis suis pediculis snppetunt, atq. ab ipsis radices fiunt maximæ, crassissimæq. & in numero plurimum multiplicantes, In quibus, (quod in ipsis nutriendis, augendis, & multiplicandis ferè ex toto humor alimentalis absumatur) mirum non est, si floribus fructibusq. sterilescant; In solo verò Italiæ illis peregrino, minusq. congruo, & pingui, cum eæ stirpes nedum in folijs, & radicibus multum non augeantur, at quinimmo plurimum decrescant, minoresq. radices, numeroq. pauciores ex ea incongrua terra reddantur, mirum non est, si (humido alimentali partes superiores petente aliquando flores progignerint. Itaq. in radicibus colocasiarum amplis, crassis, & multum ab eo fecundissimo solo enutritis, quæ ad nos ex Aegypti, aut ex Cretæ, aut Cypri aquis stagnantibus erutæ, deferuntur, oppositum fieri obseruamus scilicet, vt dictum etiam est, easdem radices magnas, crassissimasq. in Italico solo consitas, viuentesq. multum decrescere, parumq. vel nihil hasce radices multiplicari: Quò mirari meritò non oporteat si aliqua ipsarum fœcundior in partibus supra radices positis effecta, visa sit aliquando florem atque fructum protulisse. Radix autem quæ in meo horto hoc anno vnicumflorem tulit, proximo anno ad me delata, erat magna, intunda, vt maximum malum cotoneum cernebatur: Hęc cum multis alijs radicibus in horto posita citò germinauit, multaque folia & amplaproduxit, Hyeme verò ineunte, ex terra eruta, perlota, à terraque detersa, & sole per aliquot dies probè siccata, per totam hyemem in meo cubiculo lignea pyxide clauso, conseruata est, quæ è terrra eruta longè minor quam fuerat posita euaserat, nihilumque multiplicauerat. Hanc verè incipiente scilicet mense Aprili anni presentis in eadem terra posita, tardius, quam fecerit anno præterito, germinauit, vixque folia tria neque ampla prompsit, tardiusque etiam aucta. Ex fissura verò vnius pediculi foliorum inferius, cauliculum exclusit semipalmo altum, rotundum, crassitie calami gallinacei

atque cum foliis concolorem, cumq. cæteris notis nuper expressis. Aliæ colocassiarum radices eodem tempore, quo ea, terræ consitæ, folia longè plura, atq. ampliora produxerunt vnde nullum forsitan ob id florem itidem protulerunt. Nos digna relatione certi facti sumus. Ex colocassiis tantummodo strogylorizis quasdam in Italia flores edidisse, aliquando vnū interdum duos, & nonnumquam etiam tres, ex ipsis verò fructus vt fit in Aro in pistillo rotundo productos numquā perfectam maturitatem accepisse. His præmissis vnum superest cognoscendum (de qua re alias obiter accuratius plura animaduertimus), scilicet an colocassia sit Arum Aegyptium. Quod verò ex antiquorum lectione possit cognosci puto esse difficillimum. Si quidem nulli ex veteribus Arum Aegyptiorum meminerint, vno Plinio excepto qui de ipso ita scripsit: Est inter genera bulborum, & quod in Aegypto Aron vocāt, scillæ proximum amplitudine, foliis lapathi, caule recto duū cubitorum, baculi crassitudine, radice mollioris naturæ, quæ edatur, & cruda. Mirum est, ex quo veterum scriptorum, hāc Ari descriptionem, Plinius fuerit mutuatus, Non ex aliquo Græcorum cum nemo illorum Aron Aegyptium meminerit, non inquam Theophrastus non Herodotus, non Dioscorides, non alius ex Græcorum schola. Nisi quis putet Galenū istanc plantam forte nobis indicasse, cum de Aro in libro secundo de alimentorum facultatibus hæc scripserit: Ad Cyrenem autem planta hęc à nostrate est diuersa, nam in illis locis Arum minimè est medicamentosum, & acre, vt rapis etiam sit vtilius. Idcirco hanc quoq. radicem in Italiam aduehunt, vt quæ longiori tempore imputris, & sine germine possit perdurare, Hæc Galenus: ex quibus liquido constare visum est Arum non Aegyptium, sed Cyrenaicum nobis Galenum expressisse, Non tamen negandum duxerim nos posse exinde suspicari huiusmodi Arum, quod sit vulgaris Colocasia, quā fabam Aegyptiam esse haud iniuria multis creditum est, eaque præsertim coniectura, quoniam fateatur, hanc radicem nihil medicamentosi habere, & in cibo esse rapis vtiliorem; atq. etiam quia de ea dixerit: idcirco hanc quoq. radicem in Italiam aduehunt, vt quæ longiori tempore imputris, & sine germine

Margin notes: lib. li. 24. cap. 16. — In c. 63.

germine possit perdurare, Notæ profectò illius e Cyrenensis Ari eædem videntur cum notis colocasiæ. Etenim ne vel colocasiæ radix rapis gustus suauitate in victù cedit, rapis enim longe acrior est, parum acrimonia à vulgari Aro differens, sed elixata, vt rapa dulcescit, acrimoniaq. exuitur, quæ etiam id habet amplius, quod imputris, & sine germine posit longiori tempore perdurare, Indeq. fit vt ex Aegypto, & Creta Insula & Cypro suis natalibus, & in Italiam, & in alias longinquas; exterasq. nationes incorrupta, & sine germine conuehatur. Cuiusmodi radices fuerunt, quas anno proximo accepimus ex Aegypto, quæ integræ, imputres, sine vllo germine ad nos peruenerunt, Verum enim vero, licet Galenus eò modo suũ Cyrenaicum Arum ita expresserit, tamen non necessariò indè colligi potest, arum illud colocassiam strogylorizam esse: at potius credendum videtur illum descripsisse Arum speciẽ distinctum à Colocasia, vnum idem specie, cum eo, quod Dioscorides, & Theophrastus nobis descripsisse visi sunt, quodq. in Græcia, Asia, & in Italia spontè nascitur, à Cyrenaico solũmodo differens quia est admodum acre, & medicamentosũ, idcirco minimè esse esculentum, & in cibo vtile, vt Cyrenaicum, ex illius soli ptoprietate dulce, exculentumq. redditum cuius vis acrimoniæ expertem substantiam nactum, vt esù ipsis rapis, (decoctum tamen, non crudum cum multum habeat acrimoniæ) sit vtilius. Non enim ibi Galenus totam Ari illius Cyrenensis plantam cum singulis suis partibus, delineauit. Quare Plinius eam ari Aegyptii descriptionem ex Galeno mutuari non potuit. Multò verò minus ex Theoprasto, & Dioscoride, qui Arum meminerunt medicamentosum, in Græcia, in Asia, & in Italia spontè nascens. Ex antiquorũ itaq. lectione, non video, quomodo possimus, quid sit Arum Aegyptium cognoscere, quinimo antiqui scriptores de omnibus radicibus esculentis, quæ fuere Aegyptijs ad cibum familiares, adeo confusi, & discordes fuerunt, vt vix quicquam certi à nobis sciri queat: Etenim quidam illorum duo solummodo radicum bulbosarum esculentarum genera illis gentibus olim familiaria fuisse, posteritati tradiderunt, vt pote Lotum Niloticam Aegyptiamuè vocatum, atq. fabam Aegyptiam,

Hasce duas stirpium radices solummodo Aegyptijs notas fuisse, scripserunt, Herodotus, Diodorus Siculus, Theoprastus, atq. Dioscorides, Plinius, Arum Aegyptium addidit, ex latinis etiam Columella, & Paladius colocassiam tamquam stirpem Aegyptiam adiunxerunt. Neq. concordes etiam fuerunt in harum stirpium partium descriptione: De loto Theophrastus eius radicem, & rotundam esse statuit, & mali cotonei amplitudine eam cōspici. Quod falsum esse, olim in Aegypto animaduertimus, quando, (vt alias quoq. de loto Aegyptio scribentes, notauimus) Planta Arais el Nil ab Aegyptijs vocata, sit legitima nullo Aegyptio reclamante lotus Nilotica antiquorum, quæ tamen fert radicem, & magnitudine, & figura, nuci Iuglandi omnino similem; aut pruno oblongo, Quid amplius? non nè vniformiter Theoprastus, Dioscorides, Nicander, & Plinius caulem fabæ Aegyptiæ, dupla papaueris amplitudine, florem papaueris itidem ampliorem roseum, atque fabas esculentas vt etiam dictum à nobis est, tribuerunt? de quibus superius satis dubitauimus, cum nusquam in ea prouincia in aliquibus plantis maximi ij caules, flores, atque fabæ illæ exculentæ reperiantur, neque ab aliquo Aegyptio cognoscantur. Neque aliquis nobis obijciat, dicens: Andreæ Matthiolo eam plantam non fuisse ignotam, cuius delineatam imaginem nobis in suis ad Dioscoridem commentarijs doctissimus dedit, ego etsi numquam de Mattheoli ingenuitate dubitauerim, tamen dubius sum, quod & in Historia Aegyptiaca dixi, ne fuerit à suo BusbeKe deceptus, qui fictę stirpis imaginem (det ueniam mihi) ab eo receperit; ego spero breui tempore de istac planta adhuc firmiorem notitiam me assecuturum iri: Atq. etiam ex eo fabæ Aegyptiæ icone magis dubitaui, quod eam viderim spinis carentem: de quibus Theoprastus inquit: Radix enim valida est, nec procul harundinum stirpibus, verum spinis subhorrens, quamobrem Crocodilus eam refugit, ne occurens oculo offendatur, quoniam acutè non videt. Sed quid de Plinio dicemus? qui singula sed cum errore ex Theophrasto mutuatus est? Cum errore (inquam) dico, quod scripserit: fabam Aegyptiam nasci in Aegypto spinoso caule, qua

In lib. 4. hist. plāt. cap. 10.

In li. 18. cap. 12.

de

de causa Crocodili oculis timentes refugiunt, sed quid de colocasia? cum ipsam cyamũ idest fabam appellari tradiderit? fateaturq. habere thyrsum, caulemq. coctum esse araneosum in mandendo. Quibus sanè ita cognitis auderem affirmare veteres hos scriptores numquam prædictas plantas viuentes cõspexisse. Restat vt presentem disputationem absoluamus, quę dã de colocassiis rotundis considerare, quippè quid sint, quotuplicis differentiæ, atque an rotunda Arum dici queat. Colocassias vero dictum est esse stirpes in aquis palustribus, & lacunosis sponte nascentes folijs amplitudine, & figura, ad personatiæ maioris, vt etiam Plinius expressit, radicibusq. crassis, carnosis, bulbõsisq. quæ decoctæ apud Aegyptios ad cibum in delitijs sunt. Hæ verò figura differunt, quoniam quædam macrorizæ idest longæ radicis, sunt de quibus proximo capite diximus; quædam strogylorizæ, quarum aliquæ, in apicis radicis medio, germinant, atq. hæ profectò sunt, quæ aliquando florent. Altera est ex strogylorixis quæ longè maior est, quam maximum cotoneum sit, sed breuior magis in seipsam compressa, quæ non in medio apicis extremi, sed circum apicem germina producit, vnde pars in apice media germinibus vacua est. An colocassia rotunda specie differens sit, à macroriza, quam credidimus esse fabam Aegyptiam antiquorum. Paladius fortasse visus est pro colocassia, radicem strogylorizam esse intelligendam, cum in eius satu dixerit bulbos, esse conserendos, quo nomine rotunda radix exprimi videtur, cũ bulbi omnes strogylorizi sint, De hac colocassia ipsa ità scribpsit: Hoc mense colocassiæ bulbos ponemus, Amant humidum locum, pinguem maximè irriguum, circa fontes lætantur, & riuos, nec de soli qualitate curant, si perpetuò foueantur humore, Frondere propè semper possunt si tamquam citreta tegumentis defendantur à frigore. Dubitandum videtur, an strogyloriza colocassia specie differat à macroriza; ego quidem puto eo modo solum, quo rapum strogylorizum differens videtur à macrorizo, quippè ambas esse colocassiam, conuenireq. simul in foliorum, & amplitudine, & figura, non minusq. etiam in radicum sapore, & gustù, & qualitate ipsa medicamentosa, sed tamen nondum est depre-

In li. 20. cap. 15.

De præceptis rei rusticæ sit. 24.

deprehenſum, macrorizam colocaſsiam alicubi florem protuliſſe, Quibus colligo colocaſſiam ſtrogylorizam, ideſt rotundæ radicis, ſpecie non differat, à macroriza, ideſt longè radicis: Vtramqueq. eoſdem, & ad medicinam, & ad cibum vſus habere, coctaſq. in cibo rapis meritò eſſe vtiliores: Demũ colocaſsiam rotundam quadantenus cum Aro conuenire, nõ negamus, cum habeat folia ſimilia, radices, & flores eodem modo, atq. in piſtillo fructus producat quam ſimiles, nihilominus non concedam, ex hac ſimilitudine Colocaſſiam Arũ eſſe, quinimo ſpecie ab ipſo differre, longè plures ſunt differẽtiæ, quibus ab Aro interſtinguitur colocaſſia quam ſit cum ipſo ſimilitudo, ſi de folijs loquamur, Ari folia, alia magnitudine, & alia figura cernuntur macnloſaq. omnia ſunt, colocaſſiæ verò longè maiora latiora, & longiora abſq. vllis maculis infecta apparent. Ari quoq. flos ſimilis colocaſſiæ flori, ſed differt, quod colocaſſius flos tenuitate plus ad ariſari florem conuenit, atq. in figura. Ab Ari vero, & ariſari flore colore candido differt, fructuſq. etiam non illius colore facit. Ari vulgaris radices quod ſint paruiſſimæ nullam cum colocaſiæ radicibus habeant conuenientiam. Eſt vero Ari mõtani, de quo poſtea ſcribemus, radix ad modum ſimilis, ſed id proprij habet in quo à radicibus colocaſſiæ differens eſt, quod diù eruta è terra, non ſeruatur viuens, neq. germinet, vt radix colocaſſiæ extra terram eruta, ſed tempore ſiccatur, exareſcit, nullis prius germinibus productis. Sed quid de Aro magno Andreæ Ceſalpini ſponte in Siciliæ aquis prouenientе, quã plantam ait vulgo colocaſſiam vocari, dicemus? An erit colocaſſia Aegyptia? nequaquam; cum habeat folia maculata, erit vero Arum eſculentum cum ſit innocentis guſtus, & fortaſſe erit Arum Theophraſti de quo in libro ſeptimo de hiſtoria plantarum, dixit: Habere folium cum latitudine cauum, & cacumeraceum, & in libro ſeptimo de hiſtoria plantarum itidem ſcripſit: Ari quoq. radix cibo idonea eſt, & folia eiuſmodi decocta in aceto mandi nimirum poſſunt, ſuauis profectò, & ad fracta vtilis eſt. Hæc vt incrementum capiant, cum folijs luxuriatur, quemadmodum ampla ſparguntur folia deflectentes ipſas circum obruere ſolent, quo planta non in germina

Cap. 13.

Cap. 11.

mina excreſcat, ſed totum alimentum in ſuum attrahat caput, quod vel in bulbis nonnulli incomponendo facere aſſolent: ſed quid tandem de differentia colocaſſiæ ab Aro ex ipſius viribus, & eſculenta facultate dicemus. Radix colocaſsiæ dulcis eſt cum acrimonia, qua decocta ex toto exuitur, atque non leui adſtrictione. de qua idcirco Abimbetar medicus Aegyptius dixit Radicem colocaſsiæ decoctam omnem acrimoniam dimittere, reddique cum adſtrictione viſcidam, indeque eſſe quod ea ſit craſſi nutrimenti, & tardè concoquatur, ſtomachoque grauem moleſtiam inducere, neque eſt quod aliquis dicat Dioſcoridem, vel etiam de Aro dixiſſe Radicem eius decoctam cum minus acris ſit edi, quod, & nos fatemur, ſed ea tota acrimonia, vt colocaſsiæ radix non exuitur, ſed acris remanet poſt cocturam etiam, proinde comeditur ſane acris, & medicamentoſa, vt rectè Galenus de hoc eodem Aro ſenſit, vnde meritò dixit habere facultatem incidentem, extenuantem, atqne detergentem, quod prorſus opponitur facultati colocaſſiæ, quæ eſt dulcis adſtringens infarciens, & obſtruens, Galenus de Aro in libro ſexto ſimplicium ſcribens dixit: illius radices habere facultatem detergentem mediocriterque incidentem craſsitiem humorum, Quod verò etiam ex Dioſcoride cognoſcatur, radicem Ari decoctam eſſe calidam, incidentem, & detergentem, neque pro alimento edi, ſed pro medicamento ex eo liquidò apparet quod Dioſcorides ſubiunxerit. Ari radicem, ſemen, & folia dracunculi vires habere, cuius quidem nemo inficias ibit, eſſe multum acres, & calidas. Quare ex facultate etiam colligimus colocaſsiæ radicem eſſe diuerſam ab ari radice. Hanc eſſe detergentem, & illam infarcientem. Quomodo itaque eæ ſtirpes, quarum vires diuerſæ contrariæque exiſtunt, non differunt ſpecie? Neque eſt inferendum, colocaſſia Aro eſt ſimilis ergo ſpecie Ari comprehenditnr, Rheum eſt ſimile rhabarbaro, non tamen vt nos in tractatu de Rhapontico oſtendimus vtriuſque radicis planta vna eademque eſt. Florem fert ariſaro longè quam Aro ſimiliorem folia magis

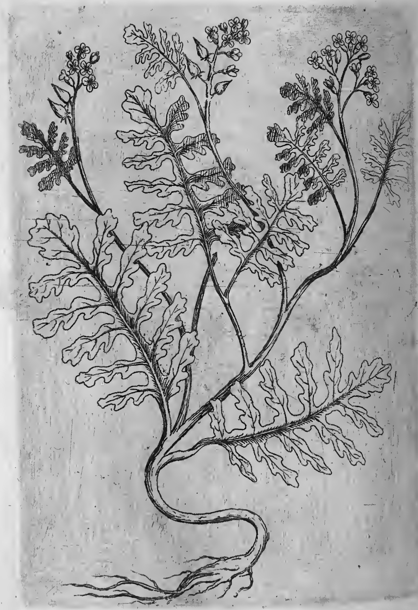
ad

ad personatiam, vel ad petasitem; radicem vero vulgari Aro prorsus dissimilem habet, similem vero Aro nostro Montano. Sed facultate omnibus Aris dissimilem, vel melius dicam contrariam, cum eæ omnes admodum acres sint, ita vt ne vel etiam coctura acrimonia exuantur, vnde medicamentosæ detergentes, omnes comprehendantur, collocassiæ vero, quod coctura omnem acrimoniam dimittant, redduntur omnino alimentales crassæque substantiæ atque viscidæ, facultatisque ad id infarcientis, & obstruentis, quod itaque collocassia ab Aro specie distincta sit, mirum haud est si nulli veterum scriptorum colocassiam arum vocarint, excepto Plinio qui de colocasia, & faba Aegyptia omnia ex antiquis, magna tamen confusione accepit, vt ei nulla fides sit adhibenda, idem & nos suspicamur ipsum in Ari Aegyptij descriptione itidem fuisse: Visum enim nobis est, quod & M. Virgilius antea nimaduerterat, Plinium illis verbis dracunculum, & non Arum Aegyptium ex Dioscoride, qui scripsit maiorem dracunculum habere folia rumicis, idest lapati, radicem grandem, rotundam, habereque caulem rectum bicubitalem baculi crassitudine. Quis non suspicabitur Plinium sua illa descriptione Ari Aegyptii ex Dioscoride non colocasiam Aegypti, sed maiorem dracunculum delineasse? præsertimque cum dicat habere caulem bicubitalem, rectum baculi crassitudine, qui est dracunculi maioris, non colocassiæ caulis; cum illa caulem dodrantalem ferat minimèque bicubitalem Colligamus itaque colocasiam non esse Arum, sed cum ea planta quandam habere similitudinem; qua tamen non impediente, colocassia erit planta ab aro specie distincta, si enim arum fuisset ex veteribus, plures ipsam aron vocassent, neque spurijs Dioscoridis nominibus prorsus fidendum etsi apud ipsum legatur, Arum Cyprijs dictum fuisse colocasiam, cum nusquam alibi, vel apud ipsum vel apud alios id habeatur. Quod ad colocassiæ facultates attinet ex ijs quæ nuper dicta a nobis sunt constabit ipsam calidam primo excessu leuiterque siccam esse, adstringere, infarcire meatus, eosdemque obustrere, Serapio ex Aben Mesuai

hanc

hanc radicem humiditatis pinguis non esse expertem statuit, qua augeat semen atque Aegyptij ob id affirmant decoctam mouere libidinem, & hæc de colocassijs.

Sinapi Marinum Ægyptium.

Plantam

De Sinapi marino Aegyptio. Cap. XIX.

PLantam nobis ex seminibus ex Aegypto delatis natam in horto habuimus, quæ ex vna radice longa, gracili, lignosa, alba, caule vnico, vel duplici, assurgit, rotundo, rubescente, pingui macropiperis crassitie obliquè sursũ, & non rectè in aere acto, qui hinc inde inæqualibus interuallis fert alios cauliculos in apice habẽtes flores cæruleos, vt in Leucoijs paruos à quibus deflorescẽtibus succedunt siliquæ paruæ, tenues, oblongæ, in acutum desinentes quæ habent minuta semina rotunda, gustui accerrima ad rutæ odorem inclinantia, folia hæc planta habet pauca longa & lata vtrinque foliolis oblongis ordinatis quinis, senetionis, aut cinerariæ modo crenatis crassis, pinguibus, & succosis erucæ colore & quandoque rubescentibus, tota hæc planta valde acris est, & ad erucæ odorem aliquantenus inclinare videtur. Similis nobis visa est erucæ marinæ Myconi, sed tamen ea non est, quoniam habet folia maiora, & nihil in gustu amaritudinis præbeant, sed solum acrimoniam, quæ non rutę esse videtur sed sinapi, & cum cæteræ notæ à sinapi siluestri non abhorreant sinapi marinum esse idcircò credidimus. Neque chaKile etiam Serapionis esse poterit, cum nõ habeat saporem salsum similem nitro, qualem saporem chaKilẽ habere, ex Abice Serapio expressit. Calida hæc planta & sicca tertij ordinis ex valida acrimonia meritò esse videtur, omniũque maxime semina, quo ob id erunt efficacissima trita, & ex vino epota ad mouendam vrinam, quod nimirum crassos humores incidant, extenuant. Audio etiam dari aquam stillatitiam ex tota planta prolecta ad mouendam vrinam, darique etiam ad flatulentos dolores quamcumque partem corporis diù vexantes, nonnulli folia, & germina, in acetarijs edunt, atque etiam decocta ad frigidum stomachum roborandum.

Marum Ægyptiorum.

Nascitur

De Marù Aegyptiorum. Cap. XX.

NAscitur in Aegypti locis ſiccis, & ſquallidis iuxta ædificiorum rudera planta quædam odorata,quę caulem vnum ab radice promit cubitalem,& amphiorem etiam geniculatum colore albicantem, ex geniculis vtrimque folio,longo,craſſo, hormino ſylueſtri, & magnitudine,& figura proximo, inodoro, ac ferè inſipidi ſaporis ſiccantis cum quadam leui adſtrictione, & lanugine alba adeo vt ex ſingulis geniculis duo folia cernantur æquè ex oppoſito poſita,& hoc obſeruatur in parte inferiori ipſius caulis,in parte verò ſuperiori ſcilicet, à medio caulis ſupra vtrimque ex geniculis exeunt vna cum folijs ramuli graciles, breues, quadrati, qui vtrimque in geniculis ferunt flores albi,ſclareæ ſeù herbæ Sancti Ioannis floribus quam ſimilimi, qui vnà cum ſuis foliolis grauem odorem prævalidum,reſpirant,non tamen ingratum, quibus ſuccedūt in ſuis paruis techis oblongis ſemina parua,rotunda,braſicæ ſeminibus ſimilia,acutum odorem reſpirantia. Cauliculorum omnium cymæ cum folijs,floribus, & cauliculis ſunt admodum odoratæ. In vmbra ſiccatæ ſeruātur ad vſum veſtium, illis enim inſertæ ipſas tuentur à teredinibus atque odorem gratum inducunt. Siccati verò ij cauliculi validum odorem in ſuauiorem mutant. Vnde flores & ſemina calefacientis ſunt facultatis, digerentis,& reſoluentis, vſumque folia ſed præcipuè cymarum,ad dolores frigidos,& flatulentos ex vino decocta,atque dolenti parti appoſita, mirificum præſtant; Item foliorum ſuccus ex aceto, & melle ad panas ex facie delendas præſtat.

Cardus minima.

Ex semi-

De Carduo minimo. Cap. XXI.

EX feminibus etiam nobis nata eſt, quā pro Carduo minimo, ex Creta inſula accepimus, & carduo eſculento, namq. calyces echinati, nondum dehiſcentes teneros, & dulces, ea gens cum ſale, & pipere auidiſſimè comedunt, inquiuntq. non ſegniter venerem excitare elegantiſſima quidem planta eſt, quæ ab vna radice lõga, tenui ad palmarem magnitudinem aſſurgit folijs longis, oliuaceis attractilis ſimilibus, ſed minoribus, & mollioribus, ſpinulis tamen armatis, caulibus vero multis obliquè exeuntibus, quorum quilibet vtrinque duos ſurculos, ſed inæquali interuallo ex caule exeuntes habet, in quorum medio calyx, echinuſuè breui pediculo cæteris maior, attractilis echino nõ maior exterius ſpinulis multis numero plerumq. treſdecim tenuiſſimis per longum ipſum calycem veſtientibus, armatus, tantoq. artificio ijs ſpinulis tenuiſſimis reticulæ modo à natura elaboratis, vt vix aurifex peritiſſimus id opus facere potuiſſet. Hic echinatus chalyx ſuo breui pediculo inhæret, cum tribus foliolis oblongis, oliuaceis ſpinulis armatis ferè ſtellæ modo actis, ſinguli vero alij cauliculi in apice ferunt eoſdem calyces ſpinoſos, ſed illo qui in medio ipſorum fit, minores. Qui omnes inhærẽt ſurculis, ceu ſuis pediculis à caulibus exeũtibus, ſed calix in medio illorum qui fit, breuiori longe pediculo inhæret, quam in vtrimque poſitis. Calyces vero dehiſcẽtes florem paruum, qui numquam latè dehiſcit attractilis modo proferunt cæruleum, qui ſemina producit iu pappo parua, alba, ſuis ſtaminibus mollibus inhærentia, vti in attractili, quæ calycibus latè dehiſcentibus in aere euolant. Sunt dulces vti ſunt omnes calyces, qui immaturi eſui ſunt acceptiſſimi. Nulli vſus ad medicinam hactenus nobis innotuerunt.

Hyſſopus

Hyſopus Græcorum tempore hyemali.

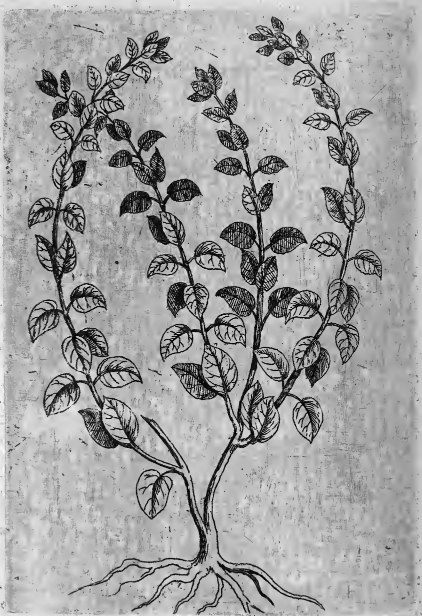

Plantam

De Hyssopo Græcorum. Cap. XXII.

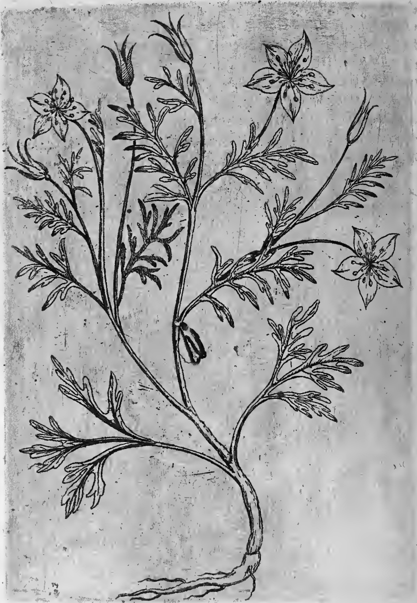
PLantam nobilissimam sæpè habuimus creticam ex seminibus in horto nobis natam, cubitalis ferè magnitudinis, origano oniti quam similem, & floribus, & folijs, & vmbellis corymborum modo iunctis, quę ab origano odore suauiori, & validiori distinguebatur adeò, vt si quis digitos duntaxat olfaciat, qui plantam tetigerint validiorem odorem sentiat, quam si origanum olfecerint. Hæc planta fruticat ab vna radice multis surculis, ab vna radice vel ab vnico caule exeuntibus, non ex toto rectis, at oblique actis, folijs origani heracleotici sed candidioribus, & odoratioribus, & in caulium cacuminibus vmbellæ corymborum modo in rotæ modum cernuntur flosculis albis quales in origano onite apparent à quibus semen minutum nigrescens fit. Tota planta est eximiè odorata, & gustui cum valida acrimonia acceptissima, totaq. albicat cum leui lanugine, atq. hisce notis hæc planta in æstate nobis innotescit, Ineũte autem hyeme ferè ex toto faciem mutare videtur. Namq. ab vna radice plures cauliculi assurgunt sursum obliquè luxuriantes folijs pulegij vtrinq. binis ex opposito positis, densius ab imo caule ad summitatem vsq. caulem vestientibus: caulibusq. rotundis leuiter lanuginosis, albicantibusq. inualidioris odoris quam in æstate. Hanc plantam origano oniti adprime similem, esse legitimum Hyssopũ visum est. Distinguitur ab origanis odore, vt etiam dictum est, & suauiori, & validiori. Habet folia in magnitudine heracleotici origani folijs respondẽtia, & in figura, & colore albidiore, & vmbellis onitis. Quibus notis Dioscorides suum hyssopum expressisse visus est. An verò hæc planta sit ea quã Lobelius, & Pena viri eruditissimi pro genuino Dioscoridis Hyssopo proposuerunt, non parum dubito, quod planta mihi videatur procerior, atq. etiã quod, (vt Lobelius, & Pena dixerunt) flosculos purpureos proferat, & nostros candidos. Addimus hoc Hyssopi nomine eam plantam ex Creta Insula ab amicis accepimus; quod verò ad [illegible]iusce stirpis, & vires, &

Hyssopus Græcorum, tempore hyemali.

vſus, ijs quæ de hac planta veteres Græci tradiderunt, nihil addendum credidimus. Vehementer calfacit, & ſiccat, tenuioris eſt eſſentiæ, incidit, extenuatque humores craſſos, eoſdemq. detergit, vnde eius decoctum pectoris pulmonumq. vitijs maximè auxilio eſt. Ad ſplenis tumores, emplaſtrum ex folijs Hiſſopi, ficubus, & nitro, maximè proficit, atque ad hydropem ventri appoſitum foliorum; decoctum liuorem ſub oculis in mulieribus, ſi eo, pars liuore affecta foueatur, digerit. Ad venena frigida eſt maximi iuuamenti, & foliorum decoctum, & folia etiam per os aſſumpta. Indigenæ eorum locorum, in quibus Hyſſopus abundat, veſcuntur familiariter folijs tenerrimis cum ſale ad excitandam appetentiam.

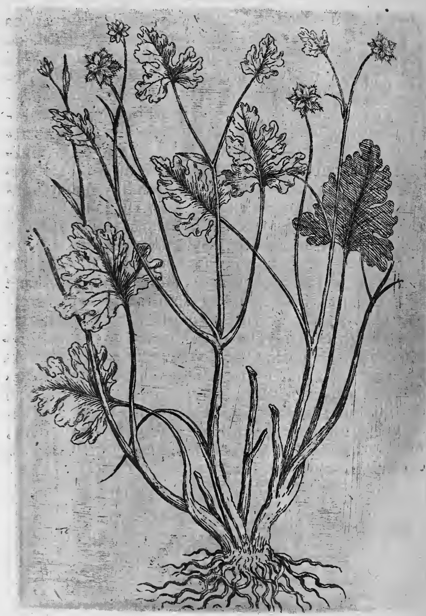
Nigella alba, flore simplici.

De Nigella alba simplici flore. Cap. XXIII.

PRouenit in Creta Insula nigellæ planta annua quæ ab vnica radicula tenui, longa, in tenuitatem acutam desinente, lutei coloris vnico assurgit caule in alios paruos diuiso obliquè luxuriante, gracili, tenui, folijs non ad nigellę vulgaris, sed potius ad senetionis modum sed vtrimque magis incisis longis, & latis singulisq. ad singuli ramuli principium, floribus albis, vulgaris nigellæ quam similibus, à quibus semina nigra suauiter olentia succedunt, folliculis hyosciami cytinis proximis in quinq. costas angulis, longis, tenuibusq. diuisis, contenta, semina in vsu sunt ad medicinam, calida, & sicca sunt tertij ordinis, amara incidentia crassos humores, & viscidos detergentia, vnde illorum seminum decoctum efficax est ad tollendas viscerum obstructiones, præsertimq. si ex aceto coquantur, atq. exinde mirum haud est, si vsum habuerũt semper singularem ad febres phlegmaticas, & melancolicas, scilicet ad quotidianas, & quartanas. Vim quoq. habent singularem ad mouendam vrinam impeditam ab humoribus crassis, & lentis, atque etiam ad menses suppressos à crassitie & lentore sangninis crassi, & viscidi, ex aceto, & melle vsum non spernendum habent semina trita ad cutis infectiones ad maculas, & sordities in ea delendas. Venenis aduersantur, & demorsis à feris venenatis auxilio sunt, Ascarides interimunt, & per os assumpta, & exterius vmbilico emplastri modo apposita.

Ranunculus creticus, echinatus latifolius.

Hanc

De Ranunculo cretico echinato latifolio. Cap. XXIV.

HAnc plantam ſic delineatam acceptam refero, Nicolai Contareni patritij Veneti Illuſtriſſimi, liberalitati, cuius imaginem hic damus. Plāta eſt, quæ ab vna radice in multas fibroſas diuiſa fruticat multis caulibus rectis rotundis, virentibus, folijs nudis, qui in plures alios ramulos diuiduntur, in quorum ſummitatibus parui floſculi lutei, à quibus ſemina ſuccedunt veluti in echinis paruis aſperiſq; contenta. Tota planta raris folijs conſtat, longis pediculis, & caulibus exeuntibus, inhærentibus ranunculi latifolij ſimilibus, ſed non ita laciniatis, & diſſectis. Radix craſſa eſt in capite, quæ finditur in innumeras radiculas, fibroſas, longas, tenues, primulæ veris radicibus, proximas. Tota planta eſt guſtui accerrima ſed omniū maximè radix, quæ ſi aliquandiù cuti inhæreat, eam inflammat, & exulcerat, vnde intelligitur hanc plantam, eſſe inurentis facultatis non minus, quam noſtrum batrachium, ideſt ranunculus, cuius radicibus contuſis vtuntur medici ad ſua maledicta veſicantia cōcitanda. Qua ratione ſolent iſtiuſce prẹſertim radices contuſæ coxendicum cuti adhiberi, ad tollendum ſcilicet coxendicum dolorem. Folia contuſa atq; ipſorum contuſorum, in mortario expreſſum ſuccum ſingulare medicamentum ad ſcabiem & ad ſimiles alias cutis infectiones eſſe, ſi eò cutis ſæpè in die illinatur, certa experientia deprehenſum eſt.

Clinopo-

Chinopodium Creticum.

Planta

De Clinopodio Cretico. *Cap. XXV.*

PLanta itidē ex Creticis ſeminibus nobis nata eſt quæ ab radice ſex, ſeptēuè, aut pluribus, aut paucioribus cauliculis dodrantalibus, veſtitur rectis, rotundis, gracilibus, foliolis ſerpilli, & magnitudine, & figura, & ordine ſimilibus, æqualibus, paruiſſimiſq. ſpacijs binis ex oppoſito ipſos cauliculos densè veſtiētibus, inter foliola verò & caulem exeunt bini aut trini floſculi vinacei coloris, à quibus ſemina minutiſſima fiunt. Tota planta reſpirat odorē ſerpilli, ſed ſuauiorem, guſtum excalfaciens. Radix eſt longa, gracilis, lignoſa, ſine odore, & ſapore. Folia ſunt duplo minora, quam in eius imagine, quam hic damus cernantur. Qui ad nos iſtiuſce plantę ſemina miſerunt nomine ſaxiphragiæ eam plantam vocarunt, quod nimirum hæc planta eximijs viribus ad calculos in renibus, & in veſica comminuendos, prædicetur. Nobis verò viſum eſt Clinopodij antiquorum notis ſatis conuenire. Cum de Clinopodio Dioſcorides ſcripſerit: Clinopodium frutex folijs ſerpillo ſimilis, ſurculoſus, duum dodrātum altitudine, naſcitur in petroſis. Flores marrubij modo ex interuallis diſtincti ſpeciem lecti pedum præbent. Quibus quidem hanc noſtram plantam maximè accedere ad Clinopodium exiſtimauimus, ea præſertim ſimilitudine ad ſerpilli folia, maximè perſuaſi, ſi enim flores ſerpilli modo haberet, ſerperetq. per terram, vt ſerpillus ſerpilli ſpeciem illam plantā feciſſemus. Hæc planta maximè ſimilis videtur cum ſaxiphraga à nobis in primo libro deſcripta, præſertimq. in folijs, & floribus, nihilominus illa neq. alicuius odoris eſt particeps, nec eſt ſurculoſa, & humilis, vt noſtrum vocatum Clinopodium. Ex odore, & ſapore, calidæ ſiccantiſq. facultatis eſſe, haud dubium nobis eſt, & ſaltem ſupra primum exceſſum, cum tenuitate ipſius ſubſtantiæ, leuique adſtrictione, vnde ad calculoſos, & ad ſimiles alios affectus non ineptæ vtilitatis eſſe credidimus, verè tamen ipſius vſus ad medicinam nōdum deprehendimus.

In lib. 3. de materia med. cap. 91.

Rubea Argentea.

Surculo-

De Rubea argentea Cretica. Cap. XXVI.

SVrculoſam Clinopodij prædicti modo, ex Creticis ſeminibus natam perelegantem per exiguam plantam in horto habuimus totam aſpectu argenteam, ab vna radice parua longa, tenui, exili, multos ſurculos rectos, graciles, ſemidrodātalis altitudinis, producētem folijs rubię ſylueſtris mollibus, paruis, oblongis, argenteis, lenibus ſimul ab eodem exortu quatuor ex oppoſito æqualibus interuallis densè ſtellarum modo, ſurculos conueſtientibus, Inter quæ Clinopodij Cretici modo pauci exileſque floſculi flaueſcentes cernuntur. Tota planta eſt inodora guſtu adſtringens. Quo haud iniuria audiuimus, eam plantam tritam ex vino dari vtiliſſimè ad quodcumque profluuium, & ſanguinis, & excrementorum cohibendum.

Trifolium Corniculatum Creticum.

Ex Cre-

De trifolio Corniculato Cretico. Cap. XXVII.

EX Creticis itidem ſeminibus nomine corniculati trifolij habuimus plantam habentem cauliculos plures,longos,graciles, humi ſtratos, folijs trifolii ſeu citiſi in extremo latioribus,flore cicerculæ, ſed longè minore,luteo,in ramulorum cacumine vnico apparente,cui ſuccedit ſiliqua rotunda macropiperis craſſitie in obliquum acta, quæ continet ſemina quatuor, aut quinque parua rotunda flaueſcentia. Siliquæ ſunt dulces, piſis guſtui non diſſimiles , vnde mirum non ſit , virentes eas eſſe eſculentas, & ſummoperè illis crudis pucros veſci. Si verum tamen ſit,vt nos credimus,hanc plantam eſſe ἱεράζυνι Creticam Honorij Belli à doctiſſimo Ioanne Pona amico plurimi obſeruando in diligentiſſima ſtirpium in celebri Monte Baldo naſcentium Hiſtoria perbellè deſcripta. Quam ſanè eandem plané eſſe affirmare,auderem,modo ſiliquæ in Hierazuni imagine non latæ,ſed rotundæ & in obliquum circuli modo actæ cernerentur,quales nos ex Creta accepimus, & plantæ nobis in horto natæ protulerunt. Iſtius plantæ à nobis imaginem delineatam hic damus,quam Trifolium Corniculatũ Creticum appellauimus, ad differentiam Italici trifolii Corniculati. De iſtius plantæ viribus,atque vſibus ad medicinam, quicquam certi, haud deprehendimus.

Trifolium

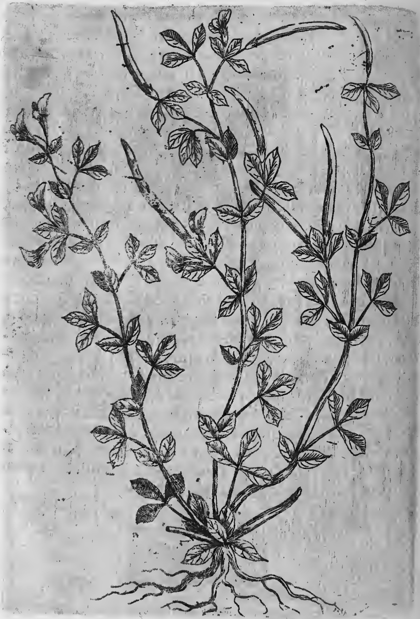
Trifolium falcatum.

De Trifolio Falcato. Cap. XXVIII.

HVic plantæ trifolii Corniculati alteram trifolii itidem falcati plantam ex ſeminibus Creticis, nobis natam proponimus, quam ſtatim natam credidimus eſſe trifolium veſicarium à nobis etiam deſcribendum, ſed poſtea viſis, & caulibus, & foliis, floribus atque fructibus aliam ab ea eſſe, & multùm diuerſam eſſe deprehendimus. Hæc planta eſt admodum in radice folioſa, ſed folia humi procumbunt, quæ trifolii magni folia imitantur oblonga in extremis lata, & rotunda, aſpera, in albo nigreſcentia quæ circa exortum habent alia foliola parua trifolii modo. Fert ex radice inter folia ſurculos, plures, graciles, longos, humi ſtratos, obliquè actos, foliis inferius quinis, ſuperius verò ad flores trinis ſingulis florum cauliculis inhærentibus. Floſculi verò in ſummis cauliculis fiunt trifolio falcato ſimiles, lutei coloris à quibus ſuccedunt tres vēl quatuor ſiliquæ foliaceæ, paruæ in rotundum falcis modo actæ exterius circinatæ, vnguis humani rotundi magnitudine ſimul coniunctę, ſiue vnum eundemque exortum habentes. Nititur hæc planta radicibus paruis, tenuibus: Aliqui dixerunt quoſdam pharmacopeos vti floribus, & ſeminibus pro Meliloto, cuius verò facultatis ſit, & quos vſus habeat hæc planta mihi nondum compertum eſt. Accipito ergo ſtudioſè Lector à nobis, quæ nos ſcire itidem potuimus. Numquam vſus ſtirpium experientia deprehenſos, cognitosque ommittemus, & in quibus nulli fuere cogniti, nihil de iis dicemus, vt ſtudioſi illis, quos expreſſos fecimus, planè fidere queant.

Melilotus quædam Cretica.

Prouenit

De quodam Meliloto Cretico. Cap. XXIX.

NObis itidẽ ex Cretico ſemine meliloti nomine accepto planta trifoliacea nata eſt, quæ à radice gracili, longa, tenui, lignoſa, in aliquot radiculas diuiſa fert cauliculos longos, graciles, foliis viridibus, trifolii Corniculati Cretici ſimilibus ſed in longius porrectis, veſtitos, terræ ſtratos ac veluti luxuriantes in quorũ ſummitatibus fiunt bini flores lutei trifolio falcato magnitudine & figura ſimiles, odorati, à quibus bini corniculi recti ſuccedunt flaueſcentes ſemina parua, minuta, rotũda, flaua continentes, guſtu primò ſubdulces, mox cum modico calore modice adſtringentes: Quibus quidem notis nonnullis creditum eſt hanc plantam melilotum eſſe, atque vires meliloti habere: Præſertimque quod Serapio ex facho Eben Amxo ſcripſerit: Alchimelech eſt herba quæ habet folia rotunda viridia, & ramuli eius ſunt ſubtiles multum & folia rara, & fructus habens vaginas ſubtiles, rotundas, ſicut virgæ puerorum paruulorum, & ſunt in eis grana pauca, glauci coloris, rotunda minora. Dubium quidem non eſt, noſtræ plantæ haſce notas meliloti haud parum conuenire, quod ſi vires etiam ex Galeno meliloti perſpectas habuerimus, ſcilicet eſſe mixtæ facultatis, ſed in eo copinſiorem eſſe calidam ſubſtantiam, quam frigidam, habereque leuem adſtrictionẽ. Quæ vires in ſeminibus iſtiuſce plantæ propoſitæ facile deprehendi poſſunt cum ſemina leuiter adſtringant & guſtù primo ſubdulcia appareant, & mox cũ manifeſto aliquo ſensù caliditatis. Ni verò hæc planta erit legitimus melilotus antiquorum poterunt tamen ſecurius ad vſum medicinæ medici iſtiuſce plantæ ſeminibus vti. Calida certè eſt ſed moderatè quidem cum adſtrictione, ſeminum facultas exindeque digerens & reſoluens. Vnde digerendo emollit decoctum ex ſeminibus paratum. Maxime commendatur ad oculorum inflamationem ſi eò oculi foueantur, ad aurium quoque dolorem, & inflammationem, ad dolorem ventris, ſtomachi, & aliarum partium decoctum ſpongia ſuſceptum mirificè iuuat. Emplaſtrum ex ſeminum farina ex aqua paratum partes induratas emollit, idcircoq. tumores duros digerit, & emollit.

In libro de ſimpli cib. c. 18.

Trifolium Vesicarium.

Abhinc

De Trifolio Vesicaria. Cap. XXX.

ABhinc multos annos nobis ex seminib. nata est planta humi late procumbens, foliis trifolio falcato vsque adeo similis, vt vix ab ea primis diebus, quoad scilicet caulescat, distinguatur, in radice enim foliosa est latè foliis viridibus humistrata, ferè foliorum magnitudine & figura non differens, hoc excepto, quod in hac folia albicant cum leui quadam lanugine, tresque vt plurimum, ex radice, quæ longa est, gracilis, exeunt cauliculi inæqualiter obliquè acti, rotundi, foliati hinc inde folium trifoliatum, cuius medium longum, latum in rotūdum declinans, cum duobus folijs paruis, & aliquando quatuor vtrimque in folii pediculo positis, & simul cum folio trifolio, exit pediculus paruus habens in cacumine tres quatuor, vel quinque, & quādoque etiam sex vesiculas, oblongas, paruas in extremis ad acutum desinentes, in extremo tamquam in calice flosculos carnei coloris, proferētes, à quibus intus eas vesiculas, producuntur vnum vel duo, vel ad plus tria grana rotunda, parua, simul coniuncta tamquam folliculi rotundi, intus duo, vel tria semina, fænugræci seminibus similia, eiusdem ferè gustus cum quadam leui caliditate: Germina viridia, & folia sapiunt saporem frigidum, subacidum, vnde hanc plantam inclinare ad frigidam qualitatem, & semina ad calidam liquidò constabit. Ferrādus Imperatus semina istiusce plantæ nomine trifolii vesicarii olim ad me misit, ea liberalitate, qua mihi longè plura alia cōmunicauit. Ideo nomen à tanto viro impositum, & confirmare huic plantæ, & sequi placuit.

Scorzonera Illirica.

Ex Illiri-

De Scorzonera Illirica. Cap. XXXI.

EX Illiria Dominicus Rizotomus detulit ad me plures plantas ſcorzoneræ admodum diuerſas,ab ijs,quæ hactenus nobis innotuerunt. Siquidem planta hæc eſt admodum folioſa adeò vt ad radicem habeat complura folia in aliquibus numero quinquaginta,& in aliquibus, vel etiam centum vſq. palmaris altitudinis quam hiſpanicæ tenuiora, trineruia, ab radice inter folia exeunt cauliculi plures numero ferè viginti folijs quadantenus longiores, tenues, graciles, recti,in quorum ſummitatibus flores aurei præ elegantes inodori ſatis hiſpanicæ ſcorzoneræ ſimiles,& calycibus præſertim quibus ſuccedunt ſemina parua,oblonga,tenuia, albicantia tritico ſimilia, quæ matureſacta cum ſuis pappis albis in aerem volant,quod eſt naturæ artificium vt ex ſeipſis ſerrantur. Planta radice nititur longa,in aliquibus,brachiali,vel etiam craſſitie viſitur,exterius nigra,lacteo ſucco turgens,interius alba guſtù dulcis,& ſuauis. Differt hæc planta ab alijs ſcorzoneris tum in folijs numeroſioribus,minoribus,& tenuioribus atq. in radice craſſiori,& nigricante. Hęc inquam,& ipſa Dragopogi eſt ſpecies,& ijſdem viribus præſtat, videtur radix tēperatè calida & ſicca, ſed putant omnes ferè habere eandem vim aduerſus morſus viperarum, atq. aliorum ſerpentum perinde atq. Hiſpanica, & in febribus malignis, & peſtilentibus nonnulli vtuntur aqua ſtillaticia,eam in potu exhibentes, & ad vermes in pueris. Sed dicam ingenuè me ſæpè in febribus malignis ægrotis ſine vllo vtilitatis fructù, dediſſe. Vnde ego ſemper credidi ſolam ſcorzoneram,hiſpanicam ex proprietate illius ſoli, in quo primò inuenta eſt, & viuit nanciſci eam facultatem alexteriam, quæ ijs auxilio eſt qui ab ijs ſerpentibus demorſi ſunt, & non in quibuſuis alijs locis natis. Quare cum errore medici plures & aqua ſtillatitia, & radicis vsū affectant in febribus peſtilētibus,& in demorſis à ſerpētibus venenatis,cū omnes alię ſcorzonere ſint expertes facultatis alexiterię,& alexipharmacæ.

Ebenus

Ebenus Cretica.

Crefcit

De Ebeno Cretica. Cap. XXXII.

CRescit in Cretæ insulę multis locis montanis siccis & asperis arbuscula fruticosa elegantissima tota argentea, folijs & floribus cytiso similis. In qua ab radice stipes assurgit rectus, tricubitalis, & amplior, argentei coloris, à quo plures rami exeunt sursum ex obliquo in rectum acti, folijs cytisi sed longioribus, & tenuioribus in acutū desinētibus, trinis simul iunctis, totis cādidis. In sūmitate verò cauliū flos visitur, rotūdus flori pratensis trifolij figura, & magnitudine quā similis coloris purpurei, & in aliquibus carnei ex multis flosculis cytisi florum ęmulis, congestus, qui circumquaq. intermixtos habet quosdam villos albos tenuissimos veluti sericeos, quorum mixtione ex rubro colore flos redditur longè visui elegantior. Radix istius plantæ est longa, gracilis, lignosa, nigra, bifida. Hæc planta fuit descripta ex Honorio Bello à doctissimo Ioanne Pona mihi amicitiæ vinculo coniunctissimo in suo Baldo. Tametsi ego plantis exoticis Creticis primum librum dederim, nihilominus eo libro absoluto, nō ommittendas alias Creticas plātas, quæ postea mihi innotuerūt, optimū duxi, quarū numero presens hæc descripta inter elegantiores, & nobiliores comprehendenda, mihi visa est, de qua egi, posteaquam, & planta, quā in fictili plures annos seruaui hoc anno eleganter floruit, & siccatam integram stirpem nomine Ebeni Creticæ ab amico ex Creta accepi. Hanc cytisum esse vt Bellus existimauit ex Dioscoride non videtur posse affirmari qui expressit cytisum folia habere fænugræci, aut loti trifoliæ, sed nostri ebeni folia cum fænugræco nullam similitudinem habent cū ea lata sint & hæc tenuia in acutum desinentia, addo Dioscoridem subiunxisse Cytisi folia trita erucam olere, & gustata recens cicer sapere. Quo odore, & gustù cum hæc nostra planta planè careat. quis quęso poterit affirmare cytisum esse? Non negamus tamen in multis cum Cytiso conuenire, quippè in fruticosa figura, in foliorum numero, & quadantenus figura, & si sint tenuiora, acutiora atq. minora, in flosculis quibus magnus

flos

flos rotundus congeritur, & in ligni materia dura, intus nigro colore infecta. Quo vero hanc ſtirpium genere quis comprehendet, Crediderim ego ipſam ab Ebeno fruticoſa Theophraſti non abhorrere, cum ligni materia dura, & nigra ſit atque Cyciſo ſit ſimilis de qua ſtirpe Theophraſtus inquit naſci in Grecia, & eſſe fruticoſam Cytiſi modo, & de Cytiſo etiam tradidit; eſſe Ebeno ſimilem, & fruticoſam vt Cytiſus & habere medullam ſpiſſam & nigram vt Ebenus, quare hæc planta vel erit Ebenus vilior, quæ naſcitur in Græcia, vel Cytiſus Theophraſti Ebeno ſimilis. Non patitur noſtrum hyemale frigus, ſed in Hypochauſtis hyemali tempore commodè conſeruatur. Nihil virium iſtiuſce plantæ, & vſuum ad medicinam certi deprehenſum eſt.

In lib. 4. de hiſtor. plāt. c. 5.

In lib. 9. de hiſtor. plāt. c. 9.

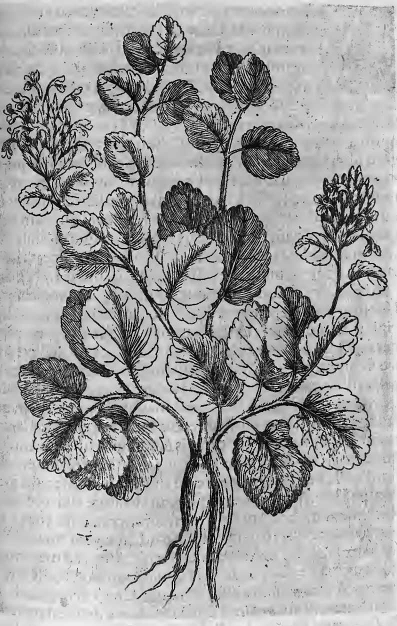
Iacea maxima.

De Iacea maxima. Cap. XXXIII.

PRoximis diebus dum hæc scriberem accipio à Ioãne Baptista Aliysio Bergomensi pharmacopeo illustri ramum cuiusdam plantæ Hierosolimitanę, ex seminibus scilicet ex Hyerosolima delatis illi natæ. Hæc vero planta in suo horto nata ab radice tulit caules sex quinq. cubitos altos rectos, scabros, ad imum densè foliatos à quorum medietate hinc inde surculi plures recti, graciles, rotundi exeunt, in quorum summitatibus producuntur calyces parui cyani magnitudine atque figura è quibus exeunt flores lutei cnici floribus similes, quibus in calycibus succedunt semina centaurij maioris seminibus proxima, saporis leuiter amari. Planta propè radicem, & in caulium infernis partibus admodum est perfoliata; Folia vero helenij folijs similia videntur, sed minora quædã reuoluta in seipsis quasi luxuriantia, lanuginosa, & quadantenus mollia cuiusuis odoris expertia, non sine leui amaritudine. Fortasse inter carduos hæc planta erit recensenda, quod radix eius visa sit longa crassa in tenuitatem desinens, quibusdã pauculis radiculis fibrosis referta, colore alba, cinnaræ radici omnino similis, atq. nõ minus etiam gustu vt Ioannes Baptista Aliysius se obseruasse me suis litteris commonitum fecit. Hactenus vero aliquis vsus nobis non innotuit, & potissimum an sit esculenta.

Scordotis.

De Scardoti. Cap. XXXIV.

ABhinc annos viginti plantam in meo horto ex ſeminibus ex Creta ab Illuſtriſſimo fęliciſſimæ recordationis Hieronymo Capello, mihi ſcordotis nomine communicatis, natam alui, quæ marrubij aut mentaſtri folia habebat craſſa, tomentoſa, albicantia, allij odorem reſpirãtia feruidi guſtus etenim ab radice parua oblonga craſſa, carnoſa, nigra rapunculi æmula, quippè magnitudine & figura ſurculi tres vel quatuor aſſurgunt longi, quadranguli humi ferè procũbentes obliquè acti æqualibus interuallis foliis ex oppoſito binis mẽtaſtri magnitudine & figura, veſtiti, in quorum ſummitatibus flores cernuntur quadantenus albi marrubio ſimiles in quadam veluti ſpica ſimul cõgeſti, quibus nigra ſemina rotunda minuta ſuccedunt tota planta candida eſt & allii odorem reſpirat. Bellus credidit hanc plantam eſſe nouam, nihilominus Ioſephus de caſa bona & alii non pauci ante ipſum eam cognouerunt, & Hyeronymus Capellus vir Illuſtriſſimus abhinc annos ſupra viginti ad me ſemina ex Creta miſit, eamque plantam cògnouerat, Quid vero hæc planta ſit facilè innotuit, ſcilicet ſcordium alterum Plinii quam ſtirpem ſcordotim priuatim appellauit de qua ita ſcripſit: Alteram leuem ſcordotim ſiue ſcordium ipſius manu adſcriptã, magnitudine cubitali, quadrangulo caule, ramoſum quercus ſimilitudine, foliis lanuginoſis. Reperitur in Põto campis pinguibus, humidisque guſtus amari, eſt & alterius generis latioribus foliis mentaſtro ſimilis. Plurimosque vtraque ad vſus per ſe & inter alia in antidotis; Hæc Plinius vtraque ſcordii ab odore allii ſpecies nobis innoteſcit. Alteram vero ſcordium, ſcordotim vocauit eſſe vero hanc noſtram ſcordotim ſcordii ſpeciem quadãtenus etiam ex facie, ſed maximè ex viribus & vſibus ad medicinam atque ex odore allii cõiicitur, Plinius Scorodoti eoſdẽ ferè ad medendũ vſus tribuiſſe viſus eſt, quos Græci Scordio tribuerunt. Nobis iſtiuſce plantæ figuram affabrè delineatam nobis Doctiſſimus Pona in ſuo Baldo dedit. Tota planta calida, &

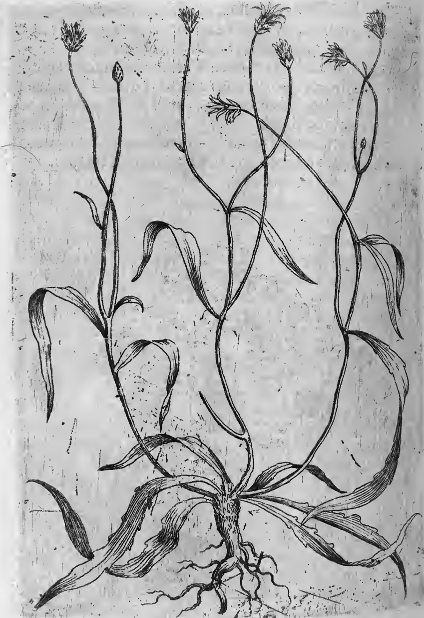
In libro 25. hiſto. natu. c. 5.

ſicca

ſicca facultate eſt cum leui adſtrictione acris, & ſubamareſcens; vnde detergit, aperit, & roborat. De qua planta hos ſingulares vſus expreſſit, primum ad ſerpentum morſus ictuſue herba ex vino pota, & illita, eundem ſanè vſum Dioſcorides ſcordio tribuit. Ad facilē excreationem atque ad tuſſim commendatur mixto naſturtio, & reſina cum melle, tuſa arida, ſuccus ſtomachum roborat: Ventrem ſiſtit ſcordotis recentis drachma ex vino trita, vel decocta pota: Purgat itidem vlcera cum melle, Mouet efficacius menſes, & ſudorem potũ, & illita, & ſucci drachma ex hydromelle, partum accellerat. Hi ſunt particulares vſus ad medendum, qui ijdem videntur cum ijs, quos de Scordio Dioſcorides nobis tradidit.

In li.25. hiſt. nat. cap.8.
In li.26. cap.5.
Cap.6.
Cap.8.
Cap.14.
Cap.15.

Stæbe plantaginis folio.

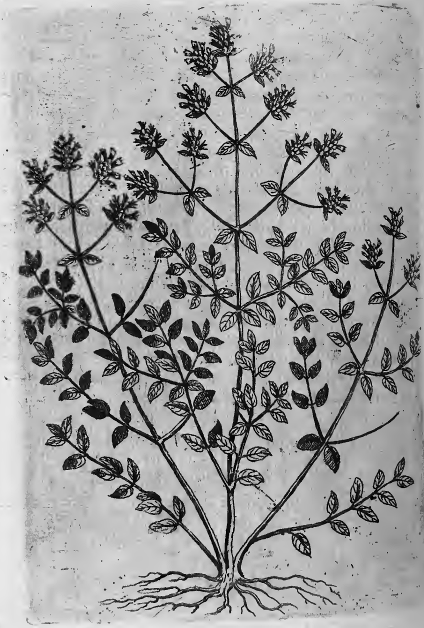

Ex Cre-

De Stæbe plantaginis folio. Cap. XXXV.

EX Creticis seminibus mihi nata est planta Chondrilacei generis ni fallor, folijs multis plātagini tenuifolio magnitudine, & figura simil.bus, humi stratis, crassis, colore viridi in luteum saporis insipidi in orbem in terra actis, molibus, fragilibusque ex quibus cauliculi semidrodantales teneri, graciles, assurgunt in quorum summitatibus pro calycibus capitula parua, oblongaque cernuntur è quibus flosculi ex toto lutei exeunt, à quibus semina parua succedunt, oblonga, scabiosæ haud dissimilia. Hæc vero planta nititur radice parua digiti minoris crassitie in tenue desinente multis fibrosis capillamentis vestita, alba, molli, tenera, gustū insipido. Vnde ad frigidam facultatem hanc plantam inclinare haud dubium erit, atque etiam ex notis foliorum, caulium, florum, atq. radicis cichoraceorum genere cōprehendi. Hæc planta mihi primum visa est sesamoides paruū Matiheoli, sed tamen ea parcius planta magis considerata, atque etiam vt credidit Nicolaus Contarenus, quem honoris causa semper nominaui in plantarum cognitione exercitatissimus nullo pacto cum Sesamoide eam posse conuenire cognoui. Iconem istiusce plantæ quem hic damus prædicto Contareno acceptum tulimus.

Marù Creticum.

Ex se-

De Marù Cretico. Cap. XXXVI.

EX seminibus ex Creta delatis sæpe mihi nata est planta, quæ multos annos in horto medico vixit, floruit, & semina produxit: Surculosa est, crescitque palmi altitudine foliolis paruis, minutis candicantibus, sapore acutis, maximè odoratis, fertque à radice lignosa, gracili, parua, surculos plures, rectos, rotundos, tenues, lignosos, qui ab radice vsque in summitates ferunt ex opposito ex interuallis binos ramulos folijs binis vtrinque ex opposito densè vestitos. In cacumine vero flosculi purpurei origani heracleotici modo admodum odoratis. Istiusce verò plantulæ semina nomine Mari Cretici accepimus, & ex notis legitimum marum esse credidimus, cuius plātæ notas præcipuas expressit Dioscorides, ita inquiēs Marum herba cognita vulgò surculosa, flore origani, folijs multò candidioribus, flore odoratiore, quæ notæ omnes huic nostræ plantæ maxime conueniunt, Ex Galeno vero constat hanc plantam similem esse sampsucho, sed ea planta esse candidiorem, foliaq. habere minutiora, cādidiora, totamque plantam cum floribus esse amaraco odoratiorem, vnde vsum habebat apud antiquos ad vnguenta odorata. Neque audiendi sunt qui marum esse amaracum, nostris maioranam vocatum, atque ob id caput de maro ab aliquibus additum fuisse, etenim Galenus in libro primo de antidotis in hedycroi compositione apertè profert in Italia marum raram esse plātam, numquamque in Italia eam vidisse nisi ex Creta insula aduectam, Amaracum vero sponte in Italia nascētem se conspexisse. Nos vero qui, vtrumq. sampsuchi genus, vulgus vocat maioranam, & maiorem, & minorem in multis locis Italię scimus prouenire affirmamus tātummodo in Creta Insula Marum sponte nascentem vidisse, & puto Lobelium, & Penam per Syriacum Marum nostrum Creticum intellexisse, cum ab ipsis ea Mari Syriaci imago data omnibus ferè notis, cum nostro conuenire visa sit. Plinius meminit duo mari genera scilicet lydium & Aegyptium, Inquit enim: In Aegypto nascitur & Marum peius quod lydium

In lib. 4. de mate. med. c. 40

In 1. de antidot.

In li. 12. hist. nat. cap. 24.

diũ, maioribus folijs, ac variis, illa breuia, minuta, & odorata. Numquam in Aegypto Marum inibi prouenientem videre potuimus, nisi per Marum eam ſtirpem Plinius intelligi voluerit, quam nos in libro de plantis Aegypti nomine Zatarẽdi pictam dedimus, cuius folijs ſiccis cum pane pro obſonio origani modo Aegyptii veſcuntur. Auderem affirmare lydiũ (quod Plinius expreſſit habere folia breuia, minuta, & odorata) eſſe vnam eandemque plantam cum Cretico maro, Galenus fatetur, & ipſe ſe hanc plantam vidiſſe in Aſia prouenientem. Certe non video huic Cretico Maro eſſe præferendum lydium, vel alibi in Aſia prouenientem cum creticum odoratius eſſe & gratius ita, vt ampliùs, & odoratiùs, & gratiùs eſſe nequeat. Igitur hanc noſtram plãtam marum eſſe legitimum antiquorum affirmare non dubitarem, quod in hac planta omnes mari antiquorum notæ eluceant cum, ſampſucoque magnam habeat ſimilitudinem a qua plãta ipſum diſtinguit, odor ſuauior & validior, & ſapor acris, & feruidus, cum ſampſuchus non acris, ſed amarus, vt Galenus expreſſit, exiſtat. Quò etiam dicemus ipſum eſſe valde calidũ & ſiccum, quippè ſupra ſecundum exceſſum, vnde decoctum & florum, & foliorum vrinam efficaciùs mouet, & menſes in mulieribus, ad venena per os aſſumptum eſt efficax vnde in antidotis vsũ habuit, & Dioſcor. meritò ipſum viribus ſiſymbrio comparauit & in hoc non recte dixiſſe poſtea viſus eſt, qui dixit modice calefacere, quod ex ipſius acrimonia longè calidius eſſe oportet: Inquit illitum ſuccum ſerpentia vlcera ſiſtere.

Saxi-

Saxiphraga altera.

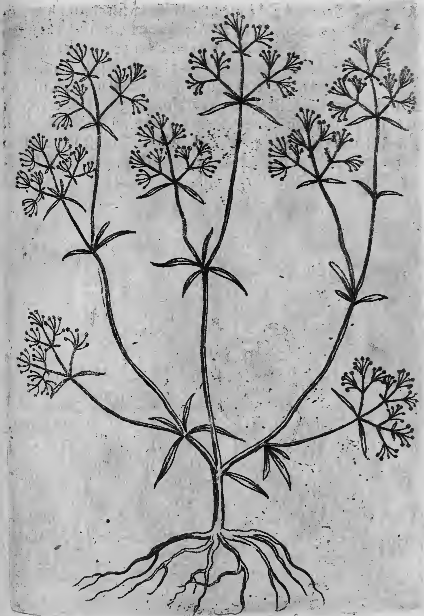
 Ex Cre-

De Saxiphraga altera. Cap. XXXVII.

EX Creticis feminibus mihi nata eſt planta ſurculoſa ab vna radice aſſurgens multis ſurculis longitudinis drodantalis, tenuiſſimis ex interuallis geniculatis, ex quorum ſingulis geniculis vtrimq. ex oppoſito bina foliola exeunt tenuiſſima longa in acutum admodum deſinentia, garyophylli minimi folijs proxima, ſed minora tamen, & tenuiora, tunicæ minimæ verius ſimilia, aut ſola, aut vna cum ramulis binis tenuiſſimis ex iiſdem ſurculorum geniculis itidem prodeuntibus, in ſummitatibus vero floſculi purpurei paruis caryophillis non diſſimiles emicant, & in ſurculorum cymis paruarum ferè vmbellarũ modo, atq. nõ in ſurcu lorũ ramulorum ſummitatibus à quibus ſemen minutum nigricans ſuccedit; Tota planta eſt inodora guſtù tamen modice adſtringit, ſiccat abſq. vlla amaritudi ne, vel acrimonia, eodem modo ſe habet iſtiu ſce plantæ radix quæ longa eſt in acutum deſinens, lignoſa, vtrimque demittens aliquot radiculas longas, tenues, fibroſas per latum in terræ ſuperficie actas, quæ eiuſdem ſanè ſaporis ſunt. Qui hãc plantam ad me ſeminibus ex Creta Inſula communicarunt, dixerunt ſaxiphragam inibi ex vi quam habet ad mouendam vrinam ex renum calculis impeditam, appellari, Ideoque ad calculos in renibus comminuendos, & radicis, & totius plantæ puluis ex vino albo, vel ex totius plantæ decocto parato eſt vtiliſſima; Naſcitur in locis aridis, & ſquallidis.

Galium

Galium Montanum alterum.

Est al-

De Galio altero montano. Cap. XXXVIII.

EST altera galij montani planta ſurculos plures lõgos, tenues, quadrangulos ex interuallis geniculos ab vna radice tenui, longa, dura, lignoſa, alba, in plures radiculas longas diuiſa, proferens, ſurculi verò ex multis interuallis in geniculis habent duo, aut tria foliola parua, oblonga tenuia in extremis latiuſcula colore viridi nigreſcente, in ſummitatibus ſurculorum floſculi cernuntur albicantes, cymam ſurculi, ſpicę modo conueſtientes, non odorati, ſapore ſubadſtringentes, & ſiccãtes. Vſus vero iſtiuſce ſtirpis mihi ignoti ſunt.

Canapis lutea Cretica ex Ioanne Pona.

Doctissi-

De Canapi lutea Cretica. Cap. XL.

DOctissimus Ioannes Pona Veronensis in suo elegantissimo Baldo ex Honorio Bello luteæ vocatæ plantæ, & imaginem affabrè delineatam, & descriptionem dedit, qui ita habet, lutea Cretica maxima planta est pulcherrima neminique cognita ea enim vno tantum hoc loco inuenitur, qui vocatur ἐφίδόσπερμα tertio ab vrbe lapide inter mōtes nascitur in aquis, & locis humentibus, ibi etiam viculus quidam è fonte scaturit, qui per angustam vallem discurit, in quo inuenitur, & etiã iuxta eius ripas: an alibi nascatur, ignoro, Radicem maximam profert, lignosam in multas partes diuisam, crasso & luteo cortice vestitã: Stolones plures ab vna radice nascuntur, brachiali crassitudine quinq. sex vsque ad decē cubita attollūtur, qui hyeme pereūt: folia fert magna pinnata ex folijs multis magnis constãtia, lōgis, serratis, vt cannabis, vnū contra aliud, sed non ordinatim, vt illud quod in fine est, non vnico, sed ex duobus aut tribus à natura formatum est stolones sesquicubitū absq. folijs nudi cernuntur, & prima folia maiora sunt absque pediculis, trunco inhærent non ordinatè, vnum contra aliud sed absq. ordine vndiq. truncum ambiunt, & folia sensim pediculos mniores acquirunt, ita vt eorum quæ in medio caule sunt pediculi spitamam longitudine superent: trunci pars superna in maximam spicam desinit, duos & amplius cubitos longam, quibusdam vasculis longis & angustis densisq. conflatam, similibus eis, quos rheseda vulgaris profert tenuissimo longiusculoq. semine plenis ad ruffum tendente flores minimi in viridi pallescunt, ramos non profert, sed in cauitatibus alarum scilicet vbi pediculi foliorum singuli trunco iunguntur duo aut tres, quatuorvè spicæ absq. pediculis nascuntur, eisdem vasculis confectæ cubitum longæ quibusdam foliolis angustis vt linariæ, digitum longis vndiq. vestiuntur, in semia rumq. flectuntur, quemadmodum, & ea quæ in cuspide est, aliquantulum flectitur eisdemque foliolis angustis, sed maioribus ornatur, spicarum color fuluus cernitur, at folium, viridis

dis, & ſplendens parte ſuperna eſt procul intuentibus canabis planta videtur. Tota herba, & radix ita amara eſt, vt aloen & colocynthidem (meo iudicio) amaritudine ſuperet. Colore luteo inficit autumno, ideo lutea vocaui, antiquis ignotam puto, & nemini adhuc cognitam: Planta hæc inuenta fuit à Syluestro Todeſchini pharmacopæo plantarum cognitione peritiſſimo, qui eam mihi primus oſtendit. Hæc Pona ex Bello, Quibus quidem credendum eſt, & deſcriptionem, & imaginem nobis expreſſam fuiſſe ſtirpis antiquæ quandoquidem in planta vnum, vel alterum annum nata neque ea radicis craſſitudo quam fortaſsè longo tempore radix contrahit neque ſtolonum numerus, cum hoc tempore vnicaulis ſit, obſeruatur.

Cannabis lutea fertilis Contareni.

Cum

CVm vero in horto Nicolai Contareni Patritij Veneti illustrissimi bimæ duæ luteæ plantę alantur, in quibus vir ille in stirpium cognitione maximè eruditus plura scitù digna de istac planta obseruauerit, & ad nos duas ipsius stirpis imagines delineatas, scilicet sterilis, & fertilis ab ipso vocatæ miserit, haud iniucundum Botanicæ facultatis studiosis fore credidimus, si nos ex ipsius viri nobilissimi relatione istiusce plantæ historiam acuratè conscriberemus, quod libenter nunc facimus, & primum denuo illiusce plantæ descriptionem hic quasi repetentes, sed prius istiusce plantæ præmissa distinctione, quod quædam sit sterilis, & quædam fertilis, atque hanc ferre cum floribus pro fructù vascula parua Rhesedæ similia semine minuto oblongo ad ruffum inclinante, atque illam vt supradictus Contarenus obseruauit solummodo flosculos paruos canabis floribus similes, quibus nulli fructus, vel semina succedunt. Hæc vero planta primis annis arborem videtur imitari, quoniam ab radice vnum fert veluti caudicem crassitie ferè brachiali in superna parte vt arbores, ramosum, hinc inde plures ramos producentem, atque inferius ad radicem per quoddam interuallum, tum ramis, tum folijs caudicum arborum modo nudum. In Creta Insula caudicem longitudine à sex cubitibus ad decem vsque excrescere auctor est Pona, & hic in solo Patauino ipsum sex ad pedes vsque auctum obseruatum est in bimo, fortasè si vixerit diù altiores caules proferet, Itaque talis est istiusce plantæ caulis caudicisue bimi, & crassities, & altitudo. Nudus verò ferè est ad medietatem in parte inferna, ramosus vero vsque in cacumen cernitur, innumeris quidem ramis absque ordine densè exeuntibus, sursum quasi in orbem, vel melius in pyramidem actis singulis veluti in longas spicas desinentibus folijs primum canabinis, & postea vsque in cacumina tenuibus paruis in acutum desinentibus linariæ similibus vtrinque ex opposito binis densè ramos conuestientibus inter quæ flosculi multi exigui in sterili planta ad luteum virescentes veluti in spica cubitum longa, ligno densè inhærescentes canabinis flosculis per similes cernuntur.

Pp 2 In fertili

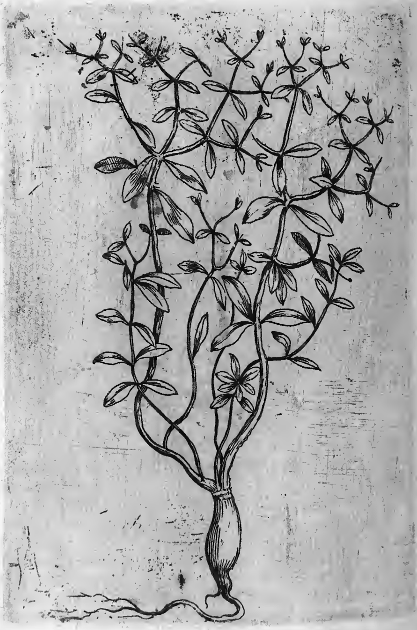
Canabis Lutea sterilis Contareni.

In fertili vero florũ loco vascula Rhesedę similia flosculos virides per exiles admodũ superferētia inter folia eodem mcd o quo flosculi in sterilis ramulis, sed cum suis pediculis densè in spica longa inhærescunt. De folijs verò primis quæ suis longis pediculis ex caudicibus non ex ramis exeunt canabinis similes esse dicimus vtpotè tũ figura tum magnitudine. Quæ suo cuique longo pediculo aut tria numero sunt,(scilicet ex opposito bina, atque in extremo vnum quæ primo anno in planta nullis petiolis cauli coniungũtur, sed alijs annis succedētibus, suos petiolos,quibus suo pediculo inhærent,nanciscũtur) aut quinque aut septem numero cernuntur suis petiolis pediculis ex opposito vtrinque bina,singula posita cum vno folio in extremo pediculi: Sunt vero omnia circum laciniata figura magnitudineque canabis similia viridia in luteum declinantia, lucida. Folia vero quæ secundo in ramis cernũtur linariæ proxima apparent,vt dictum est, rami,caudexq; cortice crasso cõuestiuntur, viscido,non facile fragili vt cãnabis,lutescentis coloris,eximiæ amaritudinis,vnde tota planta cannabi mari similis videatur qua similitudine persuasus Illustriss. Contarenus canabim luteam appellauit, radice nititur hæc planta bima, tenui in multas radices lōgas,tenuesque diuisa,In annosa verò stirpe fortasse crassam magnamque contrahit vt in icone, & descriptione luteæ à Pona ex Bello,nobis data cernitur, Radix verò longè amarior est quam sint aliæ istiusce plantæ partes, Nulli tamen vsus vel ad medicinam vel ad alias artes nobis innotuerunt.Ad pleniorem istiusce plantæ cognitionem etiam imaginē nobis ex Pona datam hic dare volumus vt differentiæ inter hanc,& Contarenam interstinctæ dignoscantur,nos quoque quasdam plantas ex Creticis seminibus hoc anno terræ commissis natas in fictilibus alimus quę cum hucusque parum creuerint,paruæque idcirco sunt vix palmum vel parũ plus altæ cũ folijs numero septem,vtrimque tria ex opposito, cum folio in extremo quod reliquis maioribus duplo maius cernitur, Itaque cum hæ stirpes paruæ sint,vt non potuerim quicquam de ijs, quæ in proposita istiusce stirpis historia dicta sunt, recognoscere. Ideo hanc figuram ex Pona conspiciendam admittimus.

Tythimalus

Tithymalus Spinosus Creticus.

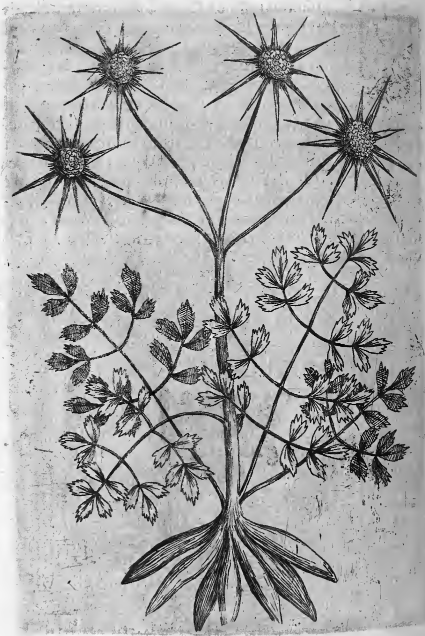

Ex semi-

De Tithimalo spinoso. Cap. XL.

Ex seminibus mihi ex Creta Insula communicatis nata est planta dodrantalis parua Tythimalorum ex genere primo anno sue ætatis ramulis, & folijs apios Græcorum maxime æmulatur, & eò magis constat quoniam radice nititur in principio crassa, tuberosa, sed longa in acutum, & exile desinente non absimili apios radici. Anno vero secundo ramuli breues, tenues, dodrantales in cymis ramificant, & in crucium modum ramulorum extrema diuiduntur, & desinunt in spinulas tenues, acutas. Aestate foliola ramuli abijciunt, quo spinulæ duriores, & nigræ euadunt, quæ autumno planta noua germina producente corrumpuntur, & sponte decidunt. Certum est totam plantam lacteo succo acri abundare, & non carere facultate purgatoria.

Oenanthe Stellata Cretica.

Planta

De Oenanthe stellata Cretica. Cap. XLI.

PLanta olim mihi ex Creticis seminibus nata est Oenanthe alterę Mattheoli quam similima, & post multos annos caulem vnicum promit rectum, rotundum, dodrantalem, non admodum crassum qui in summitate in quinque ramulos diuiditur, graciles itidem rectos, rectèque actos qui vmbellam albam Oenanthes modo producunt, quæ vmbellæ post flores mutantur, veluti in quinque stellas habentes octo,& quandoq. plures radios,longos,latos,acutos,scilicet in acutum desinentes, & in medio sunt flores paruuli in orbem comprehensi,qui postea indurescunt, & mutantur in semina parua, oblonga, tenuia, scabiosæ indicæ similia simul compacta, & durissima, atq. eæ stellæ maturitate nigræ redduntur, folia cernuntur cuiusmodi sunt Oenanthes secundæ sed pauciora, & maiora in verè visuntur, & æstate maturis seminibus decidunt, & tota hyeme nos sub terram latent, Verèque planta regerminat. Tota planta nititur sex septemue radicibus longis,crassis,carnosis,in acutum desinentibus,ab eodem principio proficiscentibus quā proximis vulgari filipendulæ,aut radicibus asphodeli,sed minoribus tamen,Capita in summitate cauliculorum primo colore virescunt cum nigrore,& tandem vbi semina perfecta fuerint nigra euadunt,& lignosa, & dura, Auderem affirmare hanc plantam esse legitimam Oenanthē, cuius notas Dioscorides perbellè ita expressit:dicens:Oenanthe folia habet pastinacæ florem candidum, caulem crassum, palmi altitudine, semen attriplicis, radicem magnam in multa rotunda capitula extuberantem, nascitur in petris: Caulis eius, & folia cum mulso vino pota secundas eijciunt:Radix è vino vrinæ stillicidio conuenit.

In lib. 3. de mate. med.cap. 115.

Trifolium Clipeatum argenteum.

Elegan-

De Trifolio Clipeato Argenteo. Cap. XLII.

ELegantiſſima planta parua humi procumbens ac ferè ſtrata trifolio pratenſi ſimilis mihi ex ſeminibus Creticis nata eſt, quam habui in horto medico Patauino,& habeo flore argenteo inodoro, ſapore modicè acri, à quibus floribus (qui ſinguli ramulo plures ſimul congeſti veluti caput efficiunt argenteum) ſuccedũt ſemina nigra, oblõga, lata, tenuia, foliacea, quæ ſemina maximè figura ad antiquos clipeos Venetos accedere videntur. Planta eſt annua, & æſtate ſemina perficiuntur, & facilè naſcuntur in ſolo Patauino, modice flores, folia, & ſemina calfaciunt, ſiccant, detergunt & digerunt, & decoctum ex ijs omnibus paratum valenter digeret dolores, & à flatibus obortos ſanat.

Caucalis Lusitanica.

De Caucalide lusitanica. Cap. XLIII.

PLanta vmbellifera mihi ex seminibus lusitanicis nata est quæ folia rara habet, & vulgaris nostræ caucalidis floribus figura similia. Caulem vnicũ habet qui in alios multos ramulos finditur rectũ cubitalem, & ampliorem, rotundum, gracilem qui in cauliculorum summitatibus fert vmbellas albas à quibus semina lata rotunda producuntur, alba, proxima seminibus tordilij Cretici, aliquantum linguam excalfacientia, & odoris modicũ respirantia. Semina idcirco excalfaciunt ad ordinem supra secundum. Certe ex ijs omnibus liquidò nobis constabit hanc caucalidem è lusitania acceptam non respondere ex toto caucalidi antiquorum, vt ex notis caucalidis ex Dioscoride constat qui ita ait: Caucalis, quam alij syluestrem daucum vocãt, cauliculo dodrantali aut maiore cõstat subhirsuto folijs apio similibus feniculi modo per extrema, multifidis hispidisq. candidam in cacumine vmbellam suauiter olentem proferens, Crudũ coctumue olerum modo estur, vrinã mouet. At longe clarius cognoscitur non esse legitimum caucalidem antiquorum, & nec vel etiam ex particularibus viribus, etenim Galenus etiam cõparauit caucalidem viribus calfactorijs ad daucum, qui ita habet: Caucalis, quidam daucum syluestrẽ nuncupant, est enim ei adsimilis, gustù simul ac viribus: excalfacit enim, vt ille & desiccat, tum vrinam ciet, & muria ad repositionem conditur, Verumtamen non erit viribus spernenda nostra caucalis. Viuit libenter in nostro Horto Medico.

In lib. 2. de mate. med. cap. 132.

In lib. 7. simpl.

Echium nigrum flore eleganti.

De Echio flore eleganti. Cap. XLIV.

Etiam nata est in nostro horto, Echij elegãtissima species, quam ex floribus, colorũ varietate, Echiũ nigrum flore eleganti nuncupauimus. Planta est procera ferẽs quinq. caules, & plures etiam crassos, rotundos, non in rectum, sed oblique actos, & quasi in terra stratos folijs multis densis, oblongis in acutum desinentibus, vestitos, asperos, spinulis acutis vndiq. armatos, & folia, & fructus eodem modo spinulis præditi sunt, in ramulorum summitatibus flores visuntur haud ita parui, vt in alijs anchusis, lõgi, versicolores, itaut quidam ex floribus purpurescant, alij cyaneo colore dilutiori cernantur, flores figura ad paruas campanulas accedunt, sed ora hiantia habent ac ex ijs singulis quatuor aut quinq. fillamenta tenuissima promunt, parum odoris respirant, folia sapore dulci subacri sapiunt, à floribus in ramulis numerosis ac simul densatis fiunt semina in quibusdam vasculis oblongis, nigro colore, & figura viperinis capitibus similia, vnde à nobis hęc planta Echium ex seminibus Echinis, nigris, nigrum nuncupatum est flore eleganti. Nititur tota planta vnica radice oblonga pollicari crassitie, in tenuitatem desinente, colore albo gustũ eodem.

Iacea Hispanica.

Elegan-

De Iacea Hiſpanica. Cap. XLV.

ELegantiſſima planta Iaceæ Hiſpanicæ nomine mihi nata eſt, ex ſeminibus Anglicis, quæ ad me miſit Doctiſſimus Ioannes Morus philoſophus, & Medicus Illuſtris. Hæc planta vere Iacea nuncupata eſt cum, & folijs, & floribus, & caulibus ex toto Iaceæ vulgari ſit ſimilis. Flores vero ad flores cyani maxime accedunt, & magnitudine, & figura, & colore etenim colore albeſcunt in cæruleum, & veluti radios elegantiſſimos habet. Planta annua eſt, & ſapore amareſcit, quo non eſt expers facultatis caldæ.

Hedysarum argenteum.

Inter

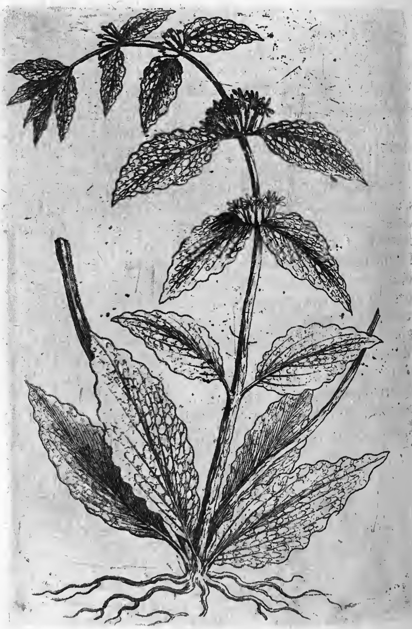
De Hedyſaro argenteo. Cap. XLVI.

INter varia Hediſari, ſecuridacæue genera, vnũ Creticum argenteum eſt maxime ab herbarijs commendatum argenteis floribus ornatum, elegantiſſimoque florum candore, plãta cernitur, quæ eſt fruticoſa, foliaq. habet cõplura ciceris ſimilia, & flores argenteos trifolijs proximos multos in cauliculorũ cacumine ſimul congeſtos parum olentes, guſtù ſubdulci amareſcente, à floribus cornicula tenuia ſuccedunt in quibus ſunt ſemina parua rotunda; procul dubio hæc planta Hedyſarum maxime æmulatur à Dioſcoride deſcriptum, hiſce profectò verbis inquiente: Hedyſarum, quod vnguentarij pelezinum, ideſt ſecuridacã vocãt frutex eſt, folijs ciceris, ſemen ruffum in ſiliquis fert corniculorum modo aduncis, quod ancipitem ſecurim ęmulatur, vnde nomen accepit, amarum guſtù, ſtomacho vtile in potù, additur in antidota, naſcitur in ſegetibus, & hordeis, Galenus addidit amarum, & ſub acerbum apparet, quamobrem potũ gratum eſt ſtomacho, & viſcerum obſtructiones expurgat. Veram ſecuridicam deſcriptam nos alimus in horto Patauino, quæ planta noſtro hedyſaro eſt amarior, & calidior, Folia noſtri hedyſari cum ſint ſubamara, & ſubacerba cum ſubdulcia, grata ſunt ſtomacho, & ſunt eſculẽta. Planta eſt perpetua, & numquam vel etiam hyeme folijs ſe expoliat.

> In lib. 5. de mate. med. cap. 124.

> In 6. ſim. pl.

Marrubium Hispanicum.

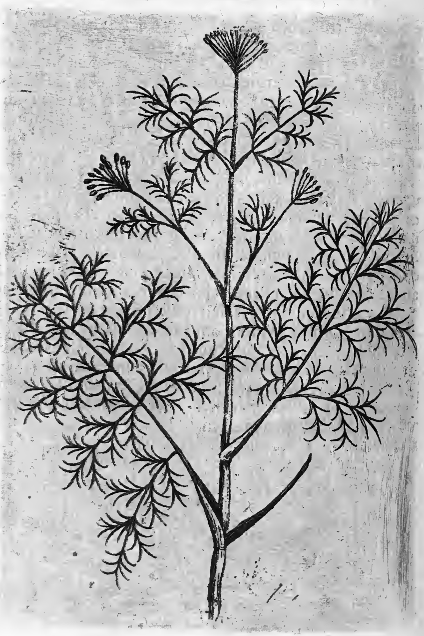
Marrubij

De Marrubio Hispanico. Cap. XLVII.

MArrubij plantam ex Hispaniæ delatis ſeminibus natam habui à Reuerendo fratre Georgio Regiano Capucino in ſtudio herbarum admodum exercitato, quæ furticoſa tota candida eſt, cum leui lanugine alba, & caules aliquot profert quadratos cubitales, & ampliores obliquè actos. Folia habet oblonga, alba, lata, in acutũ deſinentia duplo maiora Cretici marrubij, & ex oppoſito in caulibus æqualibus interſtitijs poſita candida, ſubhirſuta. Flores æqualibus ſpatijs itidem in caulibus, & ramulis cernũtur verticillato ambitù candidi, à quibus ſemina parua producuntur tenuia, oblonga, ſapore amaro, ſubacri. Tota planta nititur radicibus tenuibus, longis, lignoſis, multis. Facultatibus calfactorijs, & non inſtrenuè ſiccantibus tota planta prædita eſt, præſertim flores ſemina atque folia, quæ non minus amareſcit, quam Creticum ferè marrubium. Vnde ſingulares vſus ad medendum obtinuit præſertimque ad hepar & lienem grauibus antiquiſſimis obſtructionibus vexatos, eodẽ modo folia purgant pectus atque pulmones à craſſis viſcidiſque humoribus. Vnde ad tuſſim antiquam ad difficilem reſpirationem decoctum foliorum ex melle præſentaneo eſt remedio, non minus etiam in mulieribus menſes ſuppreſſos reſtituit, Succus vero e x ſaccharo ad viſus claritatem commendatur.

Siſum.

Sisum.

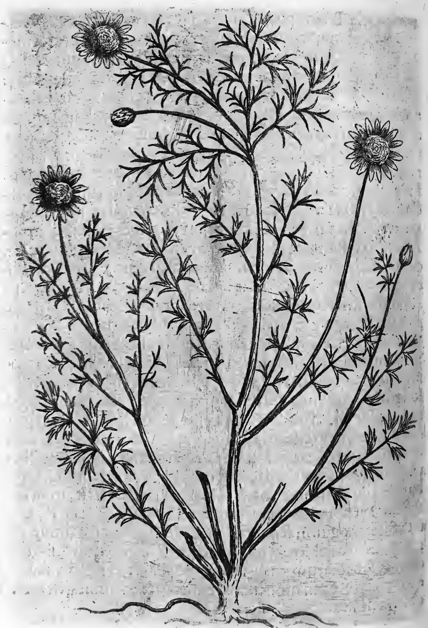

De Siso. Cap. XLVIII.

AB hinc plures annos Ferrandus Imperatus Neapolitanus vir sanè in simplicium medicamentorum cognitione illustris, ad me misit semina paruissima apio similia, nigra, odorata, gustui subamarescentia, quibus in meo horto Patauino satis, mihi nata est planta quam similima sed longè minor quæ vnicum caulem bicubitalem protulit, rectum, gracilem, rotundum, geniculatum folia capillacea fęniculo similia odorata, quippè odore ad fęniculum, & ad anethum inclinantia. In caulium cacumine vmbellæ paruæ raræ, flosculis albis prędita, & etiam ferè ex singulis geniculis exeunt ramuli insummitate etiam paruissimas vmbellas ferrentes in quibus deflorescentibus fiunt semina nigra, paruissima, oblonga, odorata, cuiusmodi diximus, & subamarescētia. Tota nititur plāta radice lōga, alba, gracili odorata anetho proxima. Aliquibus viris alioquin in herbarum studio exercitatissimis visum fuit hanc plantā esse legitimū seseli massiliense. Quæ tamen opinio (pace illorū dixerim) mihi visa est à veritate aliena, cū Dioscor. de Seseli massiliense protulerit habere folia fęniculi, sed crassiora, caulem vegetiorem, & vmbellas anethi, in qua semen oblongum, angulosum, gustui statim acre, quæ de nostra planta non spectantur, si quidem folia sunt fæniculi tenuiora, itemq. caulem fæniculo esse strigosiorem tenuioremuè, & vmbellā itidem anethi esse longè minorem rarioremq. & nostræ stirpis semina non acria sed subamarescentia experiantur. Quibus fieri quidem non potest vt Seseli Massiliense sit, quid igitur erit? vt opinor Sison, si quidem Dioscorides de eo ita scribit: Sison exiguum semen est, in Syria natum apio simile, nigrum, feruens oblongum, sed Galenus de eo inquit Sison calidum & subamarum gustù. Commendatur verò ad mouendam vrinam & ad mouendos menses, & ad omnes viscerum obstructiones.

In lib. 3. de materia medi. cap. 53.

Buphtalmum peregrinum.

Etiam

De Buphtalmo Peregrino. Cap. XLIX.

ETiam ex Ferrante Imperato missa fuerunt semina quibus nata mihi est planta elegantissima ob flores aureos oculis adprimè iucundos, quæ perennis est, hyemisq. frigora spernit, florereq. incipit Verè,& tota æstate,& vsq. etiam in hyeme floret. Fruticat hæc planta multis caulibus rectis, rotundis, gracilibus, sed ab vna radice obliquè actis densis, tricubitalibus colore viridi nigrescente. Folia plura habet quadantenus fæniculo similia, iucundo virore oculos delectantia, in cauliculis verò flores cernuntur aurei coloris fulgescentis duplo anthemidis maiores, à quibus fiunt semina parua, oblonga, tenuia, nigra, Radices subsunt longæ, graciles, subnigrescentes. Imperatus nomine buphtalmi ad me ea semina misit, itaut vir ille doctissimus hanc stirpem esse legitimum Buphtalmum crediderit,& mea sententia rectè sanè sensisse visus sit, quam Andreas Matthiolus de suo Buphtalmo senserit, cum suum Buphtalmum non habeat folia fęniculi vt ait Dioscorides, neque caules molles cum potius asperi sentiantur, neq. flores anthemide appareant maiores. Vnde cum Imperato facilè inclinati sumus vt hæc nostra planta legitimum sit Buphtalmum, de qua Galenus perbelle ita scripsit: Buphtalmum sic appellatũ est à floribus, qui figura quidem bouum oculis videantur adsimiles, colores autem anthemidis floribus similimi sunt, sed multo illis tum maiores, tum acriores, proinde & vehementius digerunt adeo vt & durities sanent, etiam cerato misti.

In 6. simp.

Quinque folium siliquosum.

De Quinquefolio siliquoso. Cap. L.

EX Syriacis seminibus mihi nata est plantula elegātissima in qua licet admirari summum naturę artificium. Primo hæc planta herbacea vnicum cauliculum semicubitalem fert, qui in alios videlicet in duos vel tres diuiditur, est rotundus, rectus, gracilis, mollis totus à principio ad cacumen vsq. foliolis densis conuestitus, infernè posita folia maiora cernuntur, & quinq. numero vt in lupinis cum suis petiolis, & longis, & breuissimis in parte superiori foliola sunt trifolia, cum petiolis breuissimis densè caulem conuestientia, in cacumine cauliculorum primò quasi vmbellæ modo sexdecim ramuli quasi petioli longi, equales, in quibus singulis feruntur alij quatuor aut quinq. petioli æquales ferentes singuli flosculos singulos vnifolios, paruos, latos, oblongos, atq. albos, leuiter olentes, eorum petioli iterum, aliqui vbi defloruerint, ad huncproducuntur, & quatuor vel quinq. alios petiolos tenuissimos veluti capillamenta adhuc ferunt, à quibus siliquæ oblongę rotūdæ, habentes extrema in acutum desinentia, in quibus continentur semina nigra, rotunda, minutissima, quæ non sunt expertia alicuius facultatis calidæ, sed nondum aliquis quicquā certi de istiusce plantæ facultatibus, & de vsibus ad medicinā opportunis. Plāta est fertilissima quoniam semper per totam æstatem flores augentur, vnde siliquæ innumeræ fiunt ad fæcunditatem. Annua est, nihil tamen ab hyemali frigore patitur, etsi etiam semina autumno terræ committantur, subsequentibus frigoribus hyemalibus.

Hyoſciamus Virginianus.

Ab hinc

De Hyosciamo Virginiano. Cap. LI.

AB hinc annos duos mihi nata est planta ex seminibus nomine Lysimachię Virginianæ ad me missis à Ioanne Moro medico, & philosopho anglo eruditissimo. Quæ planta fert caulem crassum, rotundum, veluti strijs actum, rectum, non durũ, bicubitalem, & tricubitalem, qui postea paulò supra radicem profert duos alios, aut tres caules parum primo minores, bicubitales, rectos, rotundos, fere ad crassitiem digiti minoris, folijs multis, longis, non tenuibus, extrema acuminata habentibus, atque circum leuiter crenatis, & ambitum inequalẽ possidentibus caulibus inordinate ab imo ad cacumen vsq. inhærentibus, Ex singulis verò alarum foliorum cauis exibat petiolus digitali longitudine ferè rotundus, gracilis, mollis, qui in cacumine fert florem luteum quadrifolium leucoijs similem, sed maiorem in medio illius exeunt multa capillamenta tenuia, lutea, quibus deflorescentibus succedũt siliquæ paruæ, crassæ, oblongę, in extremis tenuiores, & in medio crassiores quæ maturescẽtes indurescunt, & circum strijs aguntur, colore viridis dilutioris figura, & magnitudine ad hyosciami albi siliquas non parum inclinant: ad saporem subdulcem accedentes & inodorę etiam sunt. Tota planta nititur radice crassa in multis diuisa crassa alba, & absq. odore & sapore. Credidi ego hanc plantam esse hyosciamum nigrum Virginiæ familiarem, folia enim siliquæ, & semina hyosciamo Aegyptio à nobis descripto ad hyosciamum accedunt, ad quem semina magnitudine, & colore maximè accedunt, & ex sapore insipido subdulci conijcitur esse frigidioris temperamenti, cuiusmodi est Italicus hyosciamus.

Bellis Spinosa.

Accepi

De Bellide spinosa. Cap. LII.

ACcepi à Ferrando Imperato nomine Bellidis spinosæ semina quibus terrę commissis nata est mihi planta elegantissima floribus ex toto aureis. Tota planta est fruticosa, habetque à radicibus multis, gracilibus, lignosis, caules plures, rectos, graciles, ramosos folijs multis oblongis, spinulis crenarum loco in ambitu armatis, paruis, oblongis ad myrti folia accedentibus. In cauliculorum summitatibus fiunt flores toti lutei, lati, rotundi ad modum anthemidis nudi folijs, quibus succedunt semina paruissima, oblonga, mollia, & nigra. De facultatibus, & vsibus nihil hactenus cognitum est.

Meum Alexiterium.

Ragusio

De Meo Alexiterio. Cap. LIII.

RAgusio missa est mihi planta Mei nomine à Francisco Crasso philosopho clarissimo, medicoque doctissimo, Patritio Ragusino, scripsitq. ad me Ragusij appellari à vulgo, herba dalle Serpi, ab alijs vero eruditioribus Meum vocari neque (vt mea fert opinio) immeritò quoniam notas legitimi Mei haud iniuria habere videtur, si quidem maximè cum anetho conuenire apparet: quod codices fideliores omnes habẽt, etenim Meum simile anetho esse, & non aniso vt legit Plinius & ipsũ secutus M. Virgilius, omnes ferè etiam Græci legunt ἀνήθῳ, & non ἀνίσῳ simile esse vt aliqui perperam voluisse visi sunt, At præter græcos scriptores Serapio Dioscoridis transcriptor fidelissimus aperte inquit Meum habere folia, & caulem similem anethi folijs, & cauli, vndè doctores ragusei, merito hanc plantam Meum esse, existimarunt, Planta sanè assurgit caule cubitali, & ampliori, rotundo, geniculato, viridi, vt anethum non minus crasso, fert vmbellas paruas floribus paruis, candidis, à quibus succedunt, semina minutissima oblonga, odorata, & linguam excalfaciẽtia, ex nodis verò singulis exeunt cauliculi parui cum vmbellis, Planta autem nititur tota radice lõga, gracili, digiti minoris crassitie, alba, in radices aliquot, in radicis extremo diuisa, est odorata, atque acris. Habeo in horto medico plantam huic simillimam, quam reperi in Montibus Bassanensibus, & alias eam pro Meo accepi, & si radix esset, & odoratior, & acrior, certè affirmassem esse Meum legitimũ antiquorũ, quod de Ragusino Meo audebo affirmare, quando notæ ex Dioscoride maximè eluceant, qui inquit: Meum, quod Athamanticum vocant in Macedonia, & Hispania plurimum gignitur, anetho folijs, & caule, simile, sed eo crassius binum fermè cubitorum altitudine attollitur, sparsis in obliquum rectumque radicibus longis, tenuibus, odoratis, linguam excalefacientibus. Quæ feruæfactæ ex aqua, vel tritæ citra coctionem preclusorum renum, vesicæque in farctæ vitia potù leniunt, vrinæ difficultatis medentur, stomachi inflationes

In 1. lib de re med. c. 3.

nes discutiunt: Torminibus affectæ vuluæ, articulorum doloribus atq. fluxionibus pectoris trita cum melle in eclegmate auxiliantur, sanguinem per menstrua pellunt de sectionibus feruefactæ; Infantibus autem illitæ imo ventri vrinam mouent, quod si plus quam deceat ex his bibatur, caput dolore afficiunt: Non video Meum Ragusinum habere tãtum odorem, & acrimoniam, vt Dioscorides dixisse visus est de acrimonia, cum dicat: vrinam mouere esseque ex eo vreticam plantam; sed Ragusinum præsertim eius radicem potam vel assumptas cuiuslibet serpentis morsui, atque veneno valenter obsistit, vnde ad omnes morsus venenosos serpentum sit efficacissimum medicamentum, quò merito dicta herba serpentum, ego vero Meum Alexiterium idcircò nuncupatus sum.

Sium minimum.

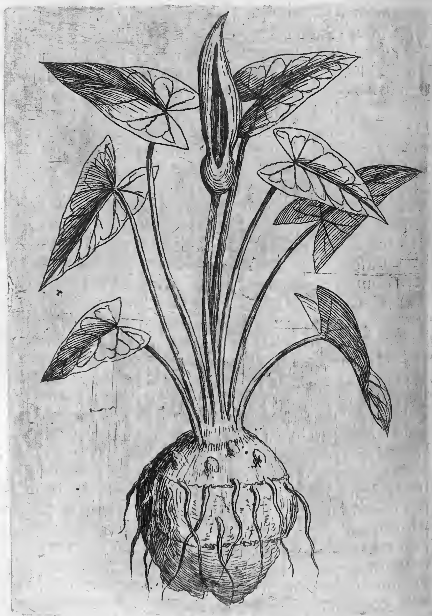
De Sio Minimo. Cap. LIV.

EX feminibus ex aliquibus Italiæ locis delatis primo, nata mihi est herbula fruticosa, mollis, quam postea in Marosticense agro in locis vmbrosis, humidis, spontè natam offendimus, nondum ab alijs, quod sciam alias descriptam. Herbula pedalis, & aliquando amplior fruticat recto caule folijs erucæ syluestris proximis minoribus tamen ex vna parte crenatis, colore nigrescentibus. Ex caule vero plures ramuli exeunt, in quibus, vt in syluestri eruca vtrimque ex opposito multæ siliquę, paruæ, tenues, longæ, erucæ syluestris proximę aut erysimi secũdi cernuntur, & semina habent minuta alba, quæ continuò nata maturitatẽ perfectã, planta tota ea semina è siliquis eiaculatur, & eodẽ semina eiaculata in orbem vt in caltha, vertuntur. Mirabile dictũ est, si aliquis manu ipsa semina perfectè matura comprehendere tentauerit, continuò instar animalis indignati, semina omnia magno impetù continuò in manum, plantam comprehendentem, & in faciem eiaculantur, non modò sanè dissimili vt in ciclamino fructus maturi semina itidem eiaculantur, & in ea etiam planta, quam idcirco nonnulli, nolli me tangere, nominarunt. At certè longè admirabilius videtur quod nos sæpè conspeximus, scilicet istanc herbulam habẽtem in techis semina matura, si manus alicuius, qui fingendo ipsam velle attingere propius accedat, etsi verè quidem non attingat, omnium scilicet, quarum semina matura, magno impetù eiaculari in hominem, atq. ita, vt multis ea repentina, cum siliquarum apertione, tum seminum eiaculatione, non leuem inducat timorem. Quibus profectò dubitari posset, an hæc planta ad Aeschinomenem vocatam tantoperè olim ab Apollodoro Magno cõcelebratam, quadantenus accedat, at constat illam ab aliquo animali tactam folia in se contrahere: De qua antiquitas an animal esset meritò dubitauit: Hanc vero veluti indigna bundam semina in illos qui ipsam attingere vel etiam confingunt vt animal indignatum magno impetú eiaculari hæc ex subacri sapore

non

non iniucundoque folia præsertim cruda in acetarijs sunt acceptissima. Calida est, & sicca supra secundum ordinem, humores crassos incidit, extenuatque, aperit, digerit. Vrinam semina mouent, & foliorum vsus venerem auget, & deperditam restituit. Annua est sed tamen suis seminibus suam prolem, vbique locorum fœliciter propagando perpetuitatem nanciscitur, præsertim in loco humido, & opaco in quo libentiùs luxuriat. Visitur in horto Patauino.

Arum Montanum.

Prnximis

De Aro Montano. Cap. LV.

PRoximis diebus in quibus egimus de Colocasijs à Dominico Zanetto nostro familiari rizotomo Ari (vt ait) radices aliquot quas in proximarum Alpium vigum, vmbrosis conuallibus effosit figura, radiculis fibrosis, & in alijs prorsus paruis colocasijs strogylorizis per similes, & etiam in magnitudine tanta numquam ab alijs hactenus scriptoribus botanicis delineatis. Quæ Ari radices hæ omnes (vt postea vidimus) sexseptemuè ad plus folia producebant ampla, longis pediculis prædita ad personatia, quam Ari vulgaris magis accedentia, elegantiorisq. viriditatis, interquæ caulis exibat rectus dodrantalis, crassitie ferè digiti minoris cum inuolucro Ari vaginæ simili, sed longiori, & latiori cum flore Ari & fructibus, sed longè minoribus, sed vt ad radicem redeam vti diximus rotunda est, & in germen ad acutum declinans exterius tenui acte tegitur ad obscurum fuluescente intus candida eximiæ acrimoniæ, exterius etiam quosdam globulos paruos inæqualiter per totam superficiem sparsos habet qui suo tempore germinant non secus quam in colocasijs atq. etiam radiculæ paruæ, longæ, fibrosæ albæq. clensius circum in superiori parte inæqualiter ortæ inferius delabentes cernuntur. Quibus omnibus paruis colocasijs rotundis maxime similes apparent. Fortè hæc planta ad magnam Arum Dioscoridis, & Theophrasti accedere nobis visa est, siquidem ex Dioscoride Arum habet radicem bulbosam rotundam radici dracunculi similem liquido constat Theophrastusq. expressit Ari radicē esse carnosam vt feta, & folia cucumeracea, & cum latitudine habere cauitatem inquitque rusticos ipsas coctas edere. Certè mirari satis non possum ex multis qui hactenus de plātis scripserunt, nobis huismodi arum quod legitimum antiquorum nullis reclamantibus notis visitur, neminem proposuisse, cognouisseque ac præsertim ipsius radicem magnam atq. crassam. Nascitur, (rizotomo affirmante) in alpium proximarum iugum in opacis conuallibus his profectò radicibus

In lib. 1. de histo. plāt. c. 10.

bus decoctis Montani vescuntur: ex coctura eæ radices, etsi crudæ immoderatius linguam mordicent, tota acrimonia exuuntur adeòque in decoctis ijs radicibus acrimonia remittitur vt Montani meritò edere queant. Quibus ad cibum vtuntur eò duntaxat tempore in quo cibrum inopia vexantur. Non tamen omnes, quod eæ plurimum sint medicamentosæ, Vnde pastores ea Montana habitantes ad multas ægritudines eas radices edere solent præcipueque ad antiquas viscerum obstructiones ex aceto decoctas, & ex melle ad tussim antiquam, orthopneam, & ad respirationem quouismodo impeditam, atque ad mouendam vrinam. Radix itidem cocta in vterum pessi modo indita ipsum purgat, & ipsius morbis frigidis remedio est, atque etiam ex vino decocta datur ad venerem augendam in refrigeratis, & proli inhabilibus, Exterius vero adhibita cum cruda, tum ex aceto decocta vtilis est ad cutis infectiones, ad vlcera sordida, & cancerosa. Mulieres vtuntur aqua stillatina ex radice ad facitem maculis detergendam. Oleum amigdalinum, & dulce, & amarum in quo prædicta radix ebullierit est vtilissimum ad neruorum contusiones, & ad partes articulares confractas experitur.

Glaux.

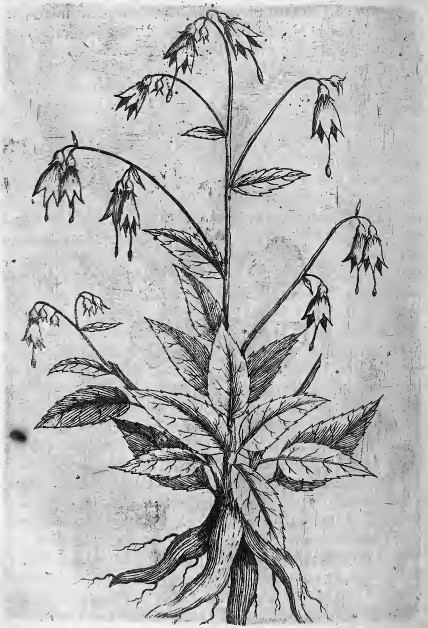

De Glauce. Cap. LVI.

IN locis maritimis paluſtribus iuxta Clodium Venetorum vrbem, naſcitur planta elegans fruticoſa ab vna radice longa, tenui, lignoſa, in aliquot alias diuiſa plures ramulos cauleſuè ferrens ſcilicet ternos, aut quinos longos dodrantales, & ampliores, graciles ſurſum in aere obliquè actos, folijs æqualibus ferè interuallis raris ſimul ab eodem exortu quinis, veſtitos, ſtellarum modo cytiſo ſimilibus ſed longioribus, & tenuioribus supernè virentibus, infernè candidis non abſque leui quadam lanugine candida. Ramuli vero hinc inde raro interuallo plures tenues & breues, ſurculos promunt iiſdem folijs ſed dēſius veſtitos, in quorum cacuminibus flores ſimul ab eodem exortu quaterni aut quini, aut terni quaſi vmbellæ modo ſimul congeſti ad coluteæ ſcorpioides Creticæ, & magnitudine, & figura, & colore albicante in carneum inclinante, à quibus techæ breues rotundæ paruæ ſuccedunt tria, quatuor, aut quinque, continentes ſemina minuta, rotunda, dura, inſipida, ad ſubdulce inclinantia, dubitari vero poſſet à nobis de caulium altitudine quando Dioſcorides dixerit eſſe dodrantales, & noſtræ glauces ſint longè altiores adeò vt aliquando altitudine & cubitali, & amplius attollantur. Verum putamus id poſſe ex ſoli varietate prouenire vt in noſtro glauce in horto olim à me inſerto, vidimus primis annis ex terra dura macra, paruiſſimam habuiſſe magnitudinem, ſed poſterius iſtanc plantam adoleuiſſe fuit obſeruatum. Folia & flores non ſunt expertes alicuius caliditatis, & odoris. Atq. hæc eſt iſtius plantæ hiſtoria ex qua multis in plantarum ſtudio exercitatis haud abſurdum videbitur, ſi eam glaucem vel ad ipſam glaucem maxime accedere dixerimus. Melchior Guilandinus, præceptor meus numque ſatis laudatus etiam hanc plantam hoc nomine vocabat. Dioſcorides etiam hanc plantam pro glauce hiſce verbis deſcripſiſſe maxime viſus eſt, inquit enim, Glaux cytiſo aut lenticulæ folijs ſimilis, quæ ſupernè virent auerſaque candidiora ſpectantur. Ramuli exiliunt quini, ſeniuè, tenues ab radices.

dice dodrantem alti, flores violæ albæ purpurei exeunt, minores tamen. Naſcitur iuxta mare,coquitur cum hordeacea farina ſale,& oleo in ſorbitione ad reuocandam extincti lactis vbertatem, Galenus propterea hanc plantam eſſe calidam, & humidam ſtatuit. An vero noſtra glaux hanc facultatem lactis augendi habeat,nondum experti ſumus.

Campanula Pyramidalis minor.

Elegan-

De Campanula pyramidali minore. Cap. LVII.

ELegantissima planta nascitur in Valle sanctæ Fidatæ propè Bassanũ oppidum duobus milliaribus in locis opacis & humidis (quam plãtam vt sciam) non vidi ab aliquo fuisse descriptam, neq. alibi eam vidi nascentem. Ab radice tres vel quatuor, vel plures etiam caules assurgũt bicubitales, & etiam ampliores, recti, graciles, rotũdi ex quibus hinc inde ramuli multi ascendunt infernè longi, supernè breues, ita vt seruato æquali ordine in ijs ramulis, quasi pyramis cum ramulis floribusq. appareat, vnde nos campanulam pyramidalem minorem nominauimus, ad differentiã pyramidalis vulgatæ herbariorũ, quod hæc campanula longe nostra amplior sit. Ex summitatibus verò ramulorum flores propendent innumeri, qui paruis campanulis sunt similes colore aut candido, aut cœruleo dilutiori: Hæque campanulæ sunt cum suis paruulis rhodopalis (tanto artificio à natura elaboratæ, vt vix artifex peritissimus ita perbellè eas faceret) deorsum propendentes, figura florum, qui in vulgaribus rapunculis spectantur, sed paulo maiores, colore vt etiam dictum est aut candido aut cœruleo dilutiori, suauiterolentes. Hæc stirps infernè iuxtà terram admodum est follosa. Folia verò spectantur longa, viridia, inferius latiuscula, & in acutum desinentia, magnitudine, & figura quasi ad rapunculos accedentia, vel ad intybi syluestris folium longè tamen breuius, extrinsece vndique circinata, supernè verò in planta longè minora ac tenuiora cernuntur singulaq. ad singuli ramuli in caule exortũ habentia. Radix autem istiusce plantæ est pergrandis, crassa, breuis, nucis iuglandis longæ ferè magnitudine, & figura licet quædam sint longiores in acutum desinentes, colore albo ferè translucido ad rapunculi itidem radicem maximè inclinãtes sapor verò insipidus viscidus obseruatus est attamen nõ ausus sum exactius masticatione experiri ne latens quædam facultas deleteria subesset, Namque suspicati sumus plantam esse venenosam, & fortasse ad Aconitum folio intybaceo

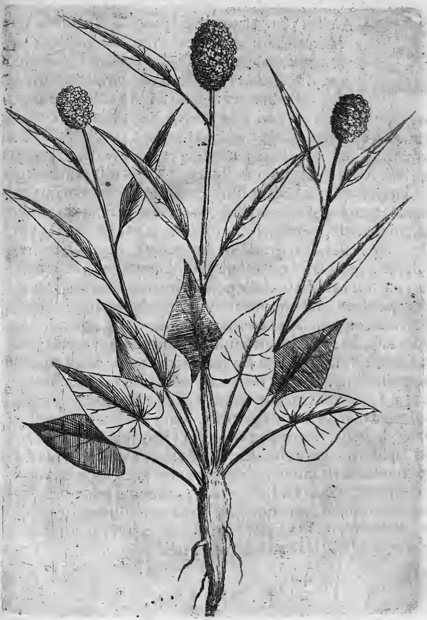
Theo-

Theophrasti accedentem at numquam experimentum fecimus. Si radix esset esculenta in omnibus ad rapunculos inclinare dixissemus cum & caulibus, & folijs, & floribus & seminibus minutissimis, & radicibus magnam habeant similitudinem: De aconito (cui facultate venenosa eam plantam similem esse dubitauimus) Theoprastus ita scripsit: Aconitum nascitur in Creta zacyntho sed plurimum optimumque in heraclea pontica. Constat id folio intybaceo, radice tum specie, tum colore nuci proxima. Vim illam mortiferam in hac esse, folium, & fructum nihil nocere affirmant, Verum tamẽ cum Theophrastus addiderit, aconitum esse herbam breuẽ frumento similem, propterea hæc nostra campanula pyramidalis illud aconitum non erit. Negandum tamen haud est, esse pulcherrimam plantam, tum ob innumeras pro floribus campanulas quas profert, odoratissimas coloris argentei, aut cœrulei dilutioris. Stirps perennis est, & quò annosior, eò radices habet numerosiores, & crassiores. Quisque in horto medico videre poterit.

In lib. 9. de histor. plãt. c. 16.

Rapunculus

Rapunculus Petreus.

De Rapunculo petreo. Cap. LVIII.

NAscitur planta satis elegãs propè Bassanum in agro Marosticensi vix à Brenta flumine vix tertia parte milliaris distante in colle lapideo septentrioni exposito, radice rapunculi alba, cimis saxorum infixà, vt propterea magno labore eruatur vixq. integra, quæ radix inquam est oblonga, digiti minoris crassitie carnosa, alba, rapunculo maximè similis, sapore dulci subacri vnde in acetarijs rapunculi modo, (vt audio) est satis accepta gustui. Ab radice folia complura fert longis suis pediculis gracilibus inhærentia, hederæ folijs carnosis quam proxima, minora tamen, longiora, magisque in acutum desinentia, tenuiora, colore viridi nigrescentia, è foliorum medio duo aut tres surculi graciles, duri, gracillimi, longi, recti, rotundi, dodrantales cum paruis foliolis longis, tenuibus, vtrinq. vnis alternatis cum suis petiolis in caule positis. In cauliculorum cacumine capitulum paruum, rotundum, aut oblongum extuberat, flosculis compluribus cœruleis in ipsum vndiq. congestis, inodoris, quibus succedunt semina minutissima, rotunda, colore fuluescentia papaueris similia: Nos vero ex radice rapũculi magnitudine, figura, & colore albo, & gustu rapunculum petreum (quod in saxorum fixuris nascatur) appellauimus non nisiq. proueniat in locis petrosis. Nonnulli inter saxiphragas hanc plantam referendam voluerũnt neq. iniuria, cum radices lapides frangere videatur. Quid verò de viribus istius plãtæ cognitum sit, fateor me non cognouisse. Altera ex prædicto rapunculo petræo, stirps etiam prouenit, à priori differens folijs tenuioribus tum floribus forma non rotunda, sed oblõga. Folia etenim istius plantæ longa visuntur in acutum desinentia, & ad laurina quadantenus accedentia.

F I N I S.